

ord. iudicium verò delegatum est, quod ventilatur coram iudice delegato: de quo loquitur totus titulus extra, de officio delegati. & ff. de officio eius cui mandat. est iurisdictio. per totum. ¶ Quis autem dicitur iudex ordinarius, & quis delegatus, & quomodo cognoscatur vnus ab alio, & in quibus differat ordinarius à delegato: quia ista est materia utilis & quotidiana, quæ quotidie versatur i iudiciis, ideo decreui hic eam plenè declarare, cum hic oportune congruat. ¶ Iudex ergo ordinarius, dicitur ille, q. est creatus à principe, papa, imperatore, vel rege: vel ab alio superiore habente potestatem cōcedendi ordinariam iurisdictionem: vt præfuit vniuersali iurisdictioni alie cuius ciuitatis, vel provincie: eo enim ipso quod alicui committitur vniuersitas negotiorum per habentem potestatem, censetur creatus ordinarius, nisi expresse dicatur in cōmissione, quod delegat sibi causas, vel quod facit eum delegatum: nam tunc esset delegatus ad vniuersitatem causarum. ita declarat Alex. in l. preter. ff. de iurisd. omn. iudi. de mente Bar. in l. more. eo. tit. & sic habet bonam doctrinam cognoscendi ordinariū à delegato ad vniuersitatem causarum. potest tamen creari ordinarius non solum cum territorio, verum etiā sine territorio: vt declarat Fel. i. c. post cōsensionem. in prin. de prob. & est tex. cum gl. & ibi Gem. in

c. ordinarij. de officio ordi. lib. vi. ¶ Scias tamē, q. omnis iurisdictionis plenaria est radicata in principe, & in eo est originaliter: vt probatur in l. j. ff. de cōst. prin. & no. Bar. in l. j. col. fi. ff. de iurisd. omnium iud. & ad solum principem spectat conferre ordinariā iurisdictionem, & creare iudices ordinarios. text. est & ibi glo. & Bal. in c. j. indices de pace iura. firman. in vñbus seu. & in l. j. ff. ad legē lul. de ambir. & gl. in c. ij. ne praela. vices suas. ita vt omnes dignitates & omnia officia & gradus ab ipso principe proficiant, sicut riui à suo fonte. ita dicit Ang. in rub. ff. de iurisd. omn. iudi. & Bal. in c. j. in princ. quis dica. dux. co. vel mar. vnde plures gradus iudicium ordinariorum reperiuntur. Quidam enim dicitur super illustres, quidam illustres, quidam spectabiles, quidam clarissimi, & quidam infimi: quos gradus ponit glossa. & ibi Alex. & Moder. in l. j. ff. de officio eius, cui mand. est iurisd. & Specul. in tit. de iurisd. omn. iudi. col. j. & ij. ¶ Delegatus verò, is dicitur, cui à principe vel ab ordinario, vel à delegato principis causa committitur, vices gerens delegantis, & proprium nihil habens. l. j. §. qui mandata. ff. de officio eius, cui mand. est iurisd. ita declarat Alex. in rub. illius tit. col. iij. in fi. & Specul. in titu. de iudi. delega. §. j. Delegatus enim dicitur habere solum vsum iurisdictionis delegantis,

gantis, & nihil habet propriū, quo ad iurisdictionem: vt d. §. qui mandatum. & l. & si prator. ff. de officio eius, cui manda. est iurisd. ¶ Quomodo autē cognoscatur, an aliquis sit creatus ordinarius, vel delegatus vltra ea, quæ dicit Alex. in d. l. preter. ff. de iurisd. omn. iud. ponit Barto. in l. more. col. ij. vers. iuxta hoc & c. eod. titu. & Ab. & cōmuniter doctores in c. licet de officio ordi. videlicet, quando in commissione diceretur, procedas auctoritate nostra: vel delego, vel committo tibi talem causam: vel quando additur cōmissione aliqua clausula, quæ non spectat ad ordinariam iurisdictionem: vt si dicatur, procedas appellatione remota, vel alia simili clausula vtatur, tūc enim semper præsumitur delegatus, secundum Abbatem. in d. cap. licet. columna secunda. Si verò hoc non apparet ex circumstantiis, & tunc si vniuersitas causarum conceditur præsumitur ordinarius. l. j. §. cum vrbem. ff. de officio. prefec. vr. Si verò vna causa vel plures distinctæ & separatæ concedantur, præsumitur delegatus. secundum Bar. in d. l. more. C. col. ij. vers. iuxta hoc, & c. & ibi etiā Alex. in iij. col. in fi. & Bar. in l. j. §. si ff. de optio. lega. & Bar. in l. ambrosia. co. si. ff. de decre. ab ordi. faci. ¶ An autem locū tenens, seu substitutus alicuius officialis, dicatur ordinarius vel delegatus, hæc est pul

chra q. & valde difficilis, & multis quæstiones quotidiane possunt ex ea decidi, maxime, propter multas differentias, quæ sunt inter ordinariū & delegatum. vnde p. pleniori discussione huius quæstionis subiungo tres alias q. Prima erit, quis dicatur substitutus, seu vicarius, vel locum tenens. Secunda, an talis substitutus sit ordinarius vel delegatus. Tertia, vtrum inferior à principe, possit sibi cōstituere vicariū seu locum tenentem. ¶ Venio ad primā q. super qua dic quod tres reperiuntur species vicariorum seu locutenentium. Primo modo dicitur vicarius is, qui cōstituitur ipso iure à lege sine facto hominis: prout est archidiaconus, q. absente episcopo, dicit vicarius episcopi, ipso iure. c. j. de officio archi. Secundo modo, dicitur vicarius seu vicegerens is, qui constituitur ab eodem superiore, à quo fuit constitutus ille ordinarius, i cuius locū subrogatur, & de hoc loquitur text. in l. ij. C. de officio eius, qui vi. aliter. & l. j. §. à præfeto. ff. de leg. iij. Tertio modo dicitur vicarius is, qui substituitur ab aliquo in locum suū ipsius substituentis, & de hoc loquitur text. in l. aliquando. ff. de officio proconsul. & in authen. de col. §. ad hoc p. hibe. mus. & in auth. vt nulli iudi. in prin. & Bar. in l. obseruare. ff. de officio proconsul. & hæc colliguntur de mēte Alex. in rub. ff. de officio eius, cui man. est iurisd. h 4 Quom

8 ¶ Quomodo autem cognoscatur vicarius à delegato: declarat Bar. in l. j. §. j. in fi. ff. q. s. & à quo app. vbi dicit, q. si vicarius sedet in eodem tribunali, in quo sedebat constitutus, cefitur vicarius. si verò sedet in alio loco, dicitur delegatus. Ex quo inferit ipse, q. si ordinarius scribat alicui, q. sit suus vicarius in tali causa, vel in tali loco particulari, & distincto: talis nō erit vicarius, sed delegatus: vt habetur in c. romana de ap. li. vj. vnde à tali subito appellatur ad substitutē: vt ibi habetur. ¶ Secunda quaestio est, an talis substitutus dicatur ordinarius vel delegatus: super qua vera conclusio est, q. in primis duabus speciebus vicegerentiū, scilicet, quādo quis constituitur à lege vel à superiore, dicitur ordinari, ex quo lex, & talis superior poterat dare ordinariam iurisdictionē. & hoc nō habet dubiū, per allegata per Ale. in d. rubr. ff. de offic. eius. In tertia verò specie, scilicet quando constituitur ab aliquo officiali in locū suūpius, in hoc constituit omne dubiū, vnde pro habenda veritate distingue, aut talis vicarius substituitur ab ipso principe in locū suūpius, puta est vice rex, vel legatus de latere, & sine dubio talis vicarius habet ordinariam iurisdictionē. text. est in c. tua. & ibi per doctō. de offic. vicar. Ponderando ibi illud verbum, iurisdicō. quæ in dubio intelligitur de ordinaria, secū-

dum Abb. ibi. & dīcam infra in differētiis. nam princeps potest dare ordinariā iurisdictionem: vt supra dixi. & probatur in l. j. §. cū vrbem. ff. de offic. præfector. ¶ Ex quo infero, q. hodie in regno idem esset dicendum de istis substitutis ducum, comitum, & marchionum. quos in regno appellamus vice duces, vice comites, & c. nam isti habent ordinariam iurisdictionē: quia ex forma privilegiorū omnes barones regni habent merum, & mixtum imperiū sibi concessum à rege cum potestate creādi capitaneos ad iusticiam & ordinarios iudices, secundum And. de yser. in consi. in locis demanij. la prima. & isti qui habēt privilegiū, dicuntur exercere iurisdictionem de licētia principis: vt not. Andr. de yser. in consi. ea, quæ & maxime in prædictis dignitatibus, quæ appellantur regales, secundum Bal. & communiter doct. in c. j. de feu. marc. & Alex. in cōf. xxv. col. iij. in v. vol. ¶ & dicit Marth. de affi. in decisio. lxxvij. consi. Neapo. quōd ratione territorij omnes barones habent iurisdictionem in baronia sua. ¶ Si verò talis substitutus creatur ab inferiore à principe, qui tamen non sit dux, comes, vel marchio, vel baro, habens merum imperiū ex privilegio, vt supra, puta quia sumus in capitaneo seu rectore ciuitatis, vel præfide, qui vult substituere aliquē in locum suūpius, in

in hoc est differētia inter ius civile, & canonicū: quia vicarius episcopi habet ordinariam iurisdictionem: vt not. Ab. in d. c. tua. de offi. vica. & glo. in d. c. romana, de appella. lib. vj. & habetur in c. ij. de offi. vica. lib. vj. quæ lex dat sibi iurisdictionem ordinariam, secundū Ale. in d. rubr. ff. de offic. eius. col. iij. circa fin. sed vicarius rectoris ciuitatis vel præfidis. nō habet ordinariam: quia nec lex ei dat, nec ipse dare potest, ex quo talem auctoritatem non habet: imò prohibetur à lege: per d. §. ad hoc prohibemus. in auth. de colla. ¶ Confirmatur id, quod dicimus de vicario episcopi, quōd sit ordinarius: quia episcopus æquiparatur duci, comiti, vel baroni, secundū Bar. in l. quinta. in prin. & ibi etiam Alex. ff. de verbo. oblig. vnde sicut substitutus comitis, vel baronis, dicitur ordinarius, vt modò dixi: ita & substitutus episcopi: quia ex cōmuni forma bullarū, eādem habet potestatem episcopus in diocesi à papa sibi cōcessam, quam habet baro in baronia, & probatur in c. cum episcopus. de offic. 14 vica. li. vj. ¶ Limita tamē istud, quod dicitur de vicario episcopi, procedere in vicario generalis: quæ ille dicitur ordinarius, secus in vicario speciali dato in vna terra diocesis: vel in certa parte caufarum tantum, qui dicitur vicarius foraneus vel ruralis: quia ille est delegatus, non

ordinarius. glof. est notabilis in clemen. ij. in versio foraneo. de rescript. & tenet Gemi. in cap. j. in ij. quæst. de offic. ordin. lib. vj. & Fely. in rub. de offic. deleg. col. fin. & Alexand. in rub. ff. de offic. eius. col. penul. in princ. & Ange. in l. præcipimus. C. de app. vnde tunc à tali vicario foraneo appellaretur ad episcopū, vel ad vicarium generalem: vt habetur in d. c. romana. & ibi Gemin. de app. li. vj. & not. Calder. in consi. ij. in titu. de app. licet secus sit in vicario generali: quia ab eo non appellatur ad episcopum, ex quo est idē tribunal. vt d. cap. romana. & not. Barto. in l. j. §. j. ff. quis & à quo app. & ad prædicta vide etiam Cardin. in d. clem. ij. in xxiiij. q. de rescript. ¶ Secundo notabiliter limitata procedere in his, quæ de iure communi & generali cōceduntur vicario episcopi: quia illis tantum est ordinarius, puta in causis ciuilibus. nam causas criminales non potest de iure exercere episcopi vicarius, nisi specialiter sibi committantur per episcopum: vt est text. in cap. ij. de offi. vica. lib. vj. Itē minime potest cōferre beneficia, nisi specialiter sibi concedatur potestas conferendi per episcopum. cap. fin. de offi. vica. lib. vj. & Abb. in c. tua. de offic. vica. vnde sequitur, quod si ista, quæ non veniunt in generali concessione, concedantur specialiter vicario per episcopū in istis erit delegatus, h s gatus,

gatus, non ordinarius, & appellabitur tūc ab eo ad episcopum delegantem, ita tener Felyn. in cap. licet col. j. de offic. ord. & in rub. de offic. deleg. col. fin. quod nota perpetuo propter differentias, quæ sunt inter ordinarium & delegatū. ¶ * Circa vicarium rectoris secularis vel presidis, vera conclusio est de iure civili, quod nō est ordinarius, sed delegatus, ita concludit Alexan. in d. rubr. ff. de offic. eius. Ego tamen considero & intelligo hoc dictum Alex. procedere quando officialis veller facere sibi vicarium in casu à iure prohibito, prout est regulariter: vt dicam infra in sequē. dubio, secus si faceret in casu permissio, prout est in casu necessitatis, puta causa infirmitatis, vel iuste absentie, nam omnes doct. concludunt, quod tunc potest facere vicarium, secundum Barto. in l. obsequiare. ff. de offic. proconsul. & Bald. in cap. si quis decesserit. si de feud. sue. contro. & probatur in d. s. ad hoc prohibemus. in authen. de colla. vbi permittitur officiali antequam veniat in officium, destinare vicarium, & eodem modo postquam venit, si contingat eum abesse ex iussione principis: vt ibi dicitur in fin. & not. Bald. in l. aliquando. ff. de offic. proconsul. nam in isto casu puto, quod talis substitutus dicatur ordinarius: quia lex permittit eum substitui, videtur sibi dare ordinariam iurisdictionē, & ita reperio, quod in terminis tener Barto. in l. neque, cum. s. vbi decretum. in j. lect. colum. ij. versicu. oppo. & videtur, quod ista & c. ff. de offic. proconsul. vbi expresse dicit, quod substitutus ab eo, qui se absentat, vel in locum officialis mortui, dicitur ordinarius.

18 ¶ * Eodem modo, quando aliquis esset creatus ordinarius à principe cum potestate substituendi, puto quod substitutus ab eo, sit ordinarius: quia videtur creatus autoritate principis id concedentis. & ad hoc moueor per ea quæ not. Paris in tract. synd. in versic. substitutus. colum. iij. vbi querit, an substitutus ab eo, qui habebat potestatem substituendi in suo priuilegio, possit imponere poenam mortis, nam si non esset ordinarius, frustra dubitaretur de hoc, cum certum sit delegatum nō posse expedire ea, quæ sunt meri imperij. l. j. ff. de offi. eius. ¶ Præterea, istos duos casus ego confirmo ratione vrgentissima. nā lex expresse prohibet officiales facere sibi substitutos, nisi in casu necessitatis. vt d. s. ad hoc prohibemus. & in authen. nulli iudi. in princip. & tamen permittit cuilibet ordinario posse delegare causas delegabiles. l. more. ff. de iurisdic. om. iud. & hoc procedit, siue in casu necessitatis, siue non: vt probatur in d. l. j. ff. de offi. eius. vbi in casu necessitatis permittitur deleg

delegatio meri imperij: ergo in aliis causis delegabilibus nō consideratur casus necessitatis. Si ergo lex vetat facere substitutum, nisi incertis casibus, sequitur quod in illis casibus exceptuarius erit ordinarius: quia si esset delegatus, etiā in casibus nō exceptuatis potest esse delegatus sine aliqua prohibitione legis. Ad quid ergo lex induceret talem prohibitionē, nisi esset ordinarius? Et idē dicimus in potestate substituendi cōcessa: quia absque tali potestate potest quilibet ordinarius cōstituere sibi delegatū: vt d. l. more. ergo talis potestas operatur vt possit cōstituere ordinariū autoritate principis cōcedētis. ¶ Extra autē hos duos casus si ordinarius faceret vicegerentem, non dicitur ordinarius: sed potius delegatus ad vniuersitatē causarum: & ita procedat, quod dicit Alex. in d. rubr. ff. de offic. eius. & hoc expresse tenet Ias. in l. i. eadem. col. ij. ff. de offi. 19 allex. ¶ * Venio ad tertiam q. videlicet, vtrum inferior à principe, possit cōstituere sibi vicarium, & loquor de rectorē ciuitatis, vel de præside: quia iam de aliis dictum est. & breuiter concludo, quod non: & hoc regulariter: quia omni iure prohibetur. Primo enim prohibetur per ius cōmune, per d. s. ad hoc prohibemus & in authen. vt nulli iud. in princ. Secundo prohibetur in regno Siciliæ per multas cōstit. Et primo, per cōsti. quæ inci

pit, officia, quæ imponit poenā capitalē. Secundo, per cōstit. durā & diram, quæ imponit poenā publicationis bonorū cōtra facientes. Tercio, p capitulū regni, quod incipit, quia de vicariis, & c. vbi prohibet rex fieri vicarios sine eius licētia: & factos iuber de ciuitatibus expelli. & dicit Paris in tract. synd. i. ver. substitutus. co. si quod potestates terrarum non possunt facere substitutum, & ire ad solatium. Quod tamē limita, nisi in casu necessitatis: vt dixi in præcedēti dubio: quia leges nouæ distinguuntur per veteres. l. sed & posteriore. 20 ff. de legib. ¶ * Quam autē potestatem habeat vicarius seu locutenēs in casu, in quo de iure cōstitui potest, dic, quod si est cōstitutus à principe vel ab alio superiore, qui habet potestatem cōstituendi vicarium seu ordinariū, puta in locū ordinarij absentis vel mortui: & tūc vera & cōmunis conclusio est, quod potest facere omnia, quæ poterat ille ordinarius in cuius locū substituitur. ¶ Vnde potest expedire omnes causas meri & missi imperij: vsq; ad mortem & membri abscissionem inclusiue, ita inteligitur l. ij. C. de offi. eius. qui v. alie. ger. reprobata gloss. ibi quæ dicit, quod non potest imponere vltimum supplicium & membri abscissionem: quia hoc non est verum, nā imō potest dictas poenas imponere, secundum Barto. in l. j. s. hi quibus. ff. de legat. iij. &

ijj. & Bar. in l. j. col. fin. ff. de offi. eius. vbi i specie reprobatur. gl. in d. l. ij. & ibi etiā Alex. in xv. co. & Bal. in athen. sed nouo iure. C. de ser. fugi. ita etiam tenent Iac. de bel. & Bar. in d. s. ad hoc prohibemus. ¶ Si verò est constitutus ab inferiore in locum suis ipsius. puta à rectore ciuitatis: & tunc omnes causas expedire potest. præter vltimum supplicium. & membri abscissionē. ita propriè loquitur tex. in d. s. ad hoc prohibemus. & ibi Iac. de bel. & Bar. idē tenet Bal. in l. data opera. col. xij. C. qui accus. non poss. & Bal. in d. c. si qui decesserit. si de seu. sue. contro. & habetur in locis præalleg. & procedit etiā. si capitaneus habeat potestatem substituendi in priuilegio: vt tenet Paris i tracta. syndi. in d. ver. si substitutus. col. ij. ad prædicta adde Bal. in athen. & omnino. co. iij. versic. iuxta hoc queritur. C. ne vxo. pro mari. vbi dicit. q. vicarius potestatis. potest expedire omnes causas citra sanguinem. ¶ An autem possit vnus vicarius aliū vicariū sibi substituere? Dic quod non: vt est text. in c. clericos de offic. vica. & no. gl. in c. j. in versic. ipsius. de offic. vica. lib. vj. & Bal. in l. aliquando. ff. de offic. procu. & Fely. in c. C. perpetuus. col. j. de i. instr. quod procedit etiam in vicario pape. secundum Cardin. in cle. ij. in ij. questio. de rescri. ¶ Limita hoc. scilicet vt non possit facere vicarium perpetuū sibi similem: sed

ex causa. puta absentiē. potest ad modicum tempus facere vicarium. secundum glo. in cle. j. in versic. locum de regula. & Cardin. in cle. j. xj. xij. & xvij. q. de offi. vica. & Fely. in d. c. C. perpetuus. col. j. ¶ In quibus autem differat ordinarius à delegato. Ad hoc vt ista materia reducatur ad bonam vtilitatem. dico quod in multis differunt. Et primò. respectu creationis. quia iudex ordinarius constituitur à principe. papa. imperatore. vel rege. populo. lege. vel cōsuetudine. Delegatus verò ab omnibus prædictis. & à quolibet ordinario: vt no. gl. in l. & quia. ff. de iur. om. iudic. Itē à delegato principis. l. iudice. C. de iudi. Item à delegato ad vniuersitatē causarū. l. j. §. ab eo. & ibi Bartol. & doct. ff. quis. & à quo appel. ¶ Secūdo. differunt: quia ordinarius habet propriā iurisdictionē. & iure suo illā exequitur. I. more maiorū. ff. de iur. om. iudi. Delegatus verò habet iurisdictionē iure alieno. & nihil habet proprium: sed habet solum vltimum aliene iurisdictionis. scilicet delegantis. l. j. §. qui mandatum. & l. si prætor. ff. de offi. eius. & l. soler. ff. de iur. om. iud. & l. q. eo. ti. ¶ Tertio. differunt: quia ordinarius potest regulariter delegare. d. l. more maiorū. & l. cognitio. §. cum propria. ff. de offi. eius. & cum episcopus. de offi. ordi. lib. vj. De legato verò subdelegare nullo modo potest: vt d. l. more maio

rum.

rū. & l. iudice. C. de iudi. & l. i. ff. de offi. eius. etiam de consensu partium. secundum Bal. in c. cū Bertold. col. iij. vers. quero vtrū & c. in si. de re iud. & l. in d. l. iudice. col. ij. ¶ Fallit in delegato principis: quia potest subdelegare. vt d. l. iudice. & c. pastoralis. & c. venerabili. de off. deleg. & c. si duo. de offi. dele. lib. vj. & no. Abb. in c. si pro debilitate. de offi. dele. & est tex. in l. j. in si. C. qui pro sua iurisd. vbi Bal. in fi. not. dicit quod etiā causas meri imperij delegare potest. de cuius dicti veritate. vide Alex. in l. j. col. antepen. & pen. de offi. eius. vbi de hoc examinat plenū articulū. Multas alias fallēcias vide per Iaso. in d. l. iudice. vbi plenè ne attingit hanc materiā. ¶ Quar

27° tō differunt. quia ab ordinario substituto nō appellatur ad substitutem eum vt quādo sumus in vicario vel alio locum tenente ordinario: quod quando fit. declarauī supra. & dixi etiā in scriptis meis super lectūra. ff. de offi. eius. Sed appellatur ad eum. ad quem appellaretur. si substitutus pronunciaisset. l. j. §. & ibi Bartol. ff. quis. & dixi etiā in scriptis. Barto. in l. præcipimus in princ. C. de appel. & text. in c. romana. & ibi glo. & docto. de appel. lib. vj. & in c. non putamus. de consuetu. lib. vj. sed à delegato appellatur ad delegatē: vt in locis præalleg. ¶ Quid autem. si appellaretur à subdelegato in casu. in quo causa subdelegari po-

test? an sit appellandum ad primum delegantem obmisso medio. vel ad medium subdelegantem? Dic. quod de iure ciuili à subdelegato principis potest appellari ad subdelegantem. l. j. in si. C. qui pro sua iurisd. & habetur per Bar. in d. l. j. §. ff. quis. & à quo appel. Sed de iure canonico debet appellari ad principē delegantem obmisso medio. c. si duo. de offi. delegat. lib. vj. fed in delegatis ab inferiore à principio. indistinctè appellatur ad primum delegantem: & potest poni exēplum in subdelegato à delegato ad vniuersitatē causarum: qui potest subdelegare. secundum Bartol. in d. l. j. §. j. quia quo ad hoc. æquiparatur ordinario. secundum Bald. in l. si vt proponis. la. j. C. quomodo. & quando iudi. & Bald. in l. fin. C. de iudic. & gloss. in capit. cum causam. de appellat. & tota ista est opin. Bartol. in d. l. j. §. j. qui facit duas differentias: vna inter ius canonicum & ciuile. vt supra retuli: & aliam inter delegatum à principe & ab inferiore. sed ista opinio Bart. communitur non tenetur: & veritas est. quod non debet fieri prædictæ differentia: sed solum si differentia. aut delegatus subdelegat totā causam. aut partē sibi referuat. Primo casu indistinctè tam de iure canonico. quā ciuili appellatur ad primū delegatē. text. est in c. super questionū. §. porro. & ibi gloss. & Abb. de offi.

cio.

cio delega. & in d.l.j. §. ff. quis
& à quo appella. Secundò casu,
appellatur ad subdelegatè in
loquatur d.l. in fin. c. qui pro
sua iurisdictione. & pbat. ibi
dum dicit causas iudicandas, &c.
vnde sola pronuntiatio videtur
delegata, & nò tota causa. itam
conclusionem tanquam verio-
rem, tener Philip. in c. dilecti. lo
tertio. col. iij. in princ. de appel.
& ibi etià Abb. in v. col. in prin.
& etiam Car. & còmuniter doc.
ibid. & in d. §. porro. & cum ista
opin. pertranseo contra Bartol.

28 ¶ Quintò differunt, quia delegatus non potest absolvere ab observatione iudicii, ante litem contestatam: nec facere p.ceptum diffinitiuu, secus in ordinario: ita tenet Bald. in l. si reus. in prima lectu. in fin. col. ff. de

29 procura. ¶ Sextò differunt, quia ordinarius dicitur habere iurisdictionem favorabilem: delegatus verò odiosam. gloss. est in c. j. in versu. procellus. prope finem. de referi. lib. vj. & Alexan. in l. j. colum. xv. ff. de offic. eius. & hoc potest esse vile ad multa, maximè per c. odia. de regu. iur. lib. vj. & hanc etiam differentiam ponit Alex. in l. j. ff. de dam. in

30 sect. ¶ Septimò differunt, quia quando sunt plures iudices ordinarii, potest vnus sine alio ab initio cognoscere, & sententiarè. l. j. ff. de offic. consu. & l. Pomponius. aliàs incipit, si vni. & ibi Bar. ff. de re iudic. Ratio est, quia quilibet habet officiu in solidu.

limperator. ff. ad municipi secus in delegatis: quia si vnus sine alio procedit, processus est nullus l. duo ex tribus. ff. de re iudi. & c. caufam. el primo. & c. cum causam. de offic. delega. adeò, quòd etià si est pro ferenda interlocutoria, non potest vnus sine alio eam proferre, secundum Abb. in d. c. causam. in iij. no. & Bar. in d. l. si vni. ¶ Quod fallit quando in còmissione esset appolita clausula, quòd non omnes, & c. vel alia similis. verum tunc debet requiri prius collega: aliàs sine requisitione & declaratione, quòd non possunt intervenire, nò possunt alij soli procedere. tex. est & ibi Abb. & Fely. in c. prudentiam. in princ. de offic. deleg. In delegatis autem ad vniuersitatem causam est idem quod in ordinariis, secundum Bartol. in d. l. si vni. & ibi etiam gl. & Alex. dicit hæc esse communem opin. licet Abb. in d. c. causam. teneat contrarium & malè: secundum eum. ¶ Quid autem in arbitris? Dic idè, quòd in delegatis l. si tres. ff. de arbit. ¶ Octauò differunt, quia iurisdictione ordinarii potest prorogari: cuius prorogationis ratione potest iudicare extra territorium. l. si còuenierit. ff. de iurisdic. omni. iudi. & l. j. & i. ff. de iud. sed iurisdictione ordinarii nò potest prorogari: nec potest cognoscere delegatus, nisi inter personas contentas in scripto delegatorio. c. p. & G. de offic. deleg. & l. priuato

uatorum. C. de iurisdic. omniu
33 iudic. ¶ Nonò differunt, quia in pluribus delegatis vno mortuo expirat officium omniu: adeò quòd vltèrius ex illa delegatione cognoscere non possunt. ca. penulti. de offic. deleg. secus in pluribus ordinariis: vt notat Abba. in d. c. penulti. dum refert se ad ea, quæ dixit in cap. prudentiam in princip. eod. tit. vbi hoc dixit, in iij. col. & glo. in c. vt de ficiu. de hæret. lib. vj. & Barto. in l. j. §. si plures. ff. de exerc. Ad hoc potest adducere omnia ea, quæ dixi suprà in octaua differentia. Et idem dicimus in pluribus arbitris quòd in delegatis,
34 vt d. c. penul. ¶ Decimò differunt, quia in dubio appellatione iurisdictionis, intelligimus de ordinaria, nò de delegata: secundum Abb. in c. penul. versu. quæro, an vicarius, & c. de offic. vice. & Alex. in rub. ff. de iurisd. om.
35 iudic. ¶ Vndecimò differunt, quia corà iudice ordinario, qui non potest cognoscere, nisi de certa summa, nò fit coactuatio pluriu summaru diuersis actionibus in eodè libello cumalata rum, ad impediendà suam iurisdictionem. l. si idem cu eod. in princ. ff. de iurisd. om. iudi. secus coram delegato. Hanc differentia posuit lato. in d. l. si idem cu
36 eodem in j. nor. Ratio est, ¶ quia delegata iurisdictione derogat ordinariæ. c. studiuit. de offic. legat. & c. sanè. de offic. delegat. Ergo debet restringi pro conseruan-

da iurisdictione ordinaria. & sic debet fieri coactuatio. l. si plures. §. final. ff. de pact. aliàs esset in odiu ordinarij: quòd fieri nò debet, secundum Barr. in d. l. si idè cum eod. in princip. Itè quia iurisdictione delegata, est odiosa: ergo restringenda. c. odia. de regulis iur. l. vj. & l. cum quida. ff. de liberis & posthumis. & dixi suprà in octaua differentia ¶ Duodecimò differunt: quia sententia lata per ordinariu còtra ius liti gatoris, valet: & trahit in rem iudicatam, si non appellatur, vt habetur in cap. cum inter. de re iudic. & in l. cum prolatis. & ibi per Alexan. & docto. ff. de iudi. secus, si est lata per delegatum. ita tenet Hostien. in c. fina. de præben. & in c. j. de offic. deleg. lib. vj. & Old. in consil. lxxxj. colum. j. & Barba. in additio. ad Abb. in cap. cum inter. de rescript. in additio. quæ incipit. or do iuris, & c. post mediū ¶ Decimotertio differunt, quia processus còtumacie punitus per delegatum factus contra citatu, non competentem, si in veritate ille non erat delegatus, non valet: quauis fuisset dubi: secus si fiat per ordinarium: quamuis in veritate nò sit ordinarius. dummodo possit esse: quia bene valet, ita dicit Abb. in c. prætered. col. i. pen. de dilat. ¶ Decimoquartò differunt, quia ordinarius potest reuocare sententiam secundi decreti: sed delegatus nò istam differentia ponit Alexan. in l.

in l. quod iussit. colum. vj. ff. de re iudi. referens ita tenere Innocentium in cap. consultationibus. de 40 offic. deleg. ¶ Decimoquintò differunt: quia delegatus potest in totum recusari vi suspectus, vt remouetur: sed ordinarius nò, sed datur sibi adiunctus, secundum Bartolum & docto. in lege apertissimi. C. de iudic. nisi esset delegatus ad vniuersitatem causarum: quia tunc similiter debet sibi dari adiunctus. gloss. est nota. in lege fina. in glossa prima. C. de iudic. & quod dixi in delegato, procedit etiam in delegato principis, secundum Abbatem in cap. super questionibus. §. quem verò. de offic. delegat. & hoc est de iure ciuili: de iure verò canonico tam ordinarius, quam delegatus potest in totum recusari. cap. si quis cōtra clericum. & ibi Abb. & docto. de foro competentis. & idem Abb. in c. cum ipse ciali. in primo notab. de appell. Dummodo causa legitima inferatur & probetur: alias recusatio nò admittitur: vt dicit Abb. ibidē & in d. §. quē verò. & est text. in cap. secundo requirit. de appellat. secus est de iure ciuili: quia non oportet inferere causam suspicionis. secundum Bartolum in d. l. apertissimi. & gloss. in l. quia poterat ff. ad Trebellia. & gloss. in litem si suspectus. ff. de procur. & l. aso. plenē. in d. l. apertissimi. & quae sint istae iustae causae recusandi iudicem suspectū, tangit Spec. in titu. de iudic. de

legat. §. superest. & ego dicam plenē infra. in tracta. de appellatione. in vltima parte huius operis. in versic. recusatō. & ibi videas. ¶ Hodie autem in regno seruatur ius canonicum, ex dispositione regie pragmatice: quae incipit. Item si contingat. per quam disponitur, quod tam ordinarius, quā delegatus potest recusari, vt suspectus: & remouetur in totum, & debet allegari & probari iusta causa suspicio nis corā iudice sano loci, seu eius vicario: vt ibi habetur. ¶ Decimosexto differunt, quia ordinarius postquam est recusatus vt suspectus, potest causam alteri delegare. c. si quis contra clericum. de foro compet. & c. cum speciali. & ibi Abb. & Philip. de app. Delegatus verò recusatus, non potest causam cōmittere. c. iudex ab apostolica. de offic. deleg. li. vj. Cum distinctione tamē, de qua ibi: scilicet, aut nondum est propoſita recusatio, & potest cōmittere: aut est propoſita, sed nondum fuit pronūtiatum super ea: & tunc non potest cōmittere, nisi de consensu partiu. Aut est pronūtiatum, & tūc etiā de consensu partium nō potest cōmittere: quia post pronūtiationē desit esse iudex. vt d. c. iudex ab apostolica. & loquor de delegato principis: quia tunc cadit hoc dubiū: nā delegatus ab inferiore, sine dubio nō potest subdelegare: vt suprà dixi 42 tertia differentia. ¶ Decimo septimò

mo septimò differunt: quia ordinarius potest delegare totā causam, & sententiam sibi reseruare. d. modo audiat ter causam, scilicet in principio, in medio, & in fine, vt C. de iud. authen. adhuc. delegatus verò hoc facere non potest: nam aut totā causam cōmittere debet, aut nihil, vt not. gl. in d. authen. adhuc. in versic. delegatus. vnde non potest sententiam sibi reseruare, etiam si esset delegatus principis: & hoc de iure ciuili, secus de iure canonico: quia potest sibi reseruare sententiam. c. super questionibus. in prin. de offic. deleg. & praedictam differentiam ponit Bartolus. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. col. iij. ff. de offic. proconsul. dum ponit differentiam inter decretum & sententiam. & Alexan. in rub. ff. de offi. eius. col. ij. 43 ¶ Decimo octauò differunt: quia ordinarius potest suam sententiam exequi, delegatus verò non imò sua sententia madatur executioni per ordinarium. l. à diuo Pio. in prin. & ibi glo. & Bartolus. ff. de re iud. & hoc procedit in delegato ab inferiore à principio, vt est text. etiam in l. prope randum. §. finautem reus. iuncta glo. in versic. ad maiorem. C. de iud. & tenet Alexan. in d. l. à diuo Pio. col. iij. & iij. & Abb. in c. si quis contra clericum. col. fin. de for. compet. secus in delegato principis: quia tam iure ciuili, quam canonico potest sententia

exequi, secundum Alexan. in d. l. à diuo Pio. col. ij. & Abb. in d. c. si quis contra clericum. col. pen. & c. significasti. de offic. delegat. quam sententiam potest exequi infra annum tantum, & nō vltra c. querere. de offic. delegat. Item potest delegatus à principio, cōmittere ordinario executionem suae sententiae, vt d. c. significasti. & c. sane. eo. tit. & tenetur ordinarius sibi obedire, etiam si iniusta sit sententia. text. est in c. pastoralis. §. quia verò. de off. dele. & not. in d. §. sane. & d. c. significasti. de qua materia vide in quadam disputatione mea, quam posui super rubric. ff. de offic. eius. dum legi illam rubricam in almo studio ciuitatis Salerni, conductus ad lectionem de mane ordinariam, quae disputationis incipit. Pro ornamento & c. & tractat materiam c. si quādo. de offic. deleg. Item praedicta de delegato inferioris à principio, procedunt de iure ciuili, secus de iure canonico: quia si delegatus habebat potestatem exequendi, potest etiam delegatus exequi, secundum Abb. in d. c. si quis contra clericum. col. pen. & fin. & ratio est: quia executio est iusti imperij, & de iure canonico delegatus ea, quae sunt multi imperij, secundum glo. in c. quod sedes. de offic. ordin. & Bartolus in l. nec quicquā. §. vbi decretum. ff. de offic. procon. licet secus sit de iure ciuili, vt habetur in l. libere cauere. ff. de iur.

om.iud.& in l.j. ff. de offi. eius.

44 ¶ Decimonono differit: quia ordinarius potest ampliare, & minuere tempus, quod datur iudicatis ex causa. l.ij. ff. de re iud. sed delegatus non: quia ex quo ipse non exequitur sententiam suam, ut modo dixi in precedenti differentia, non potest imponere legē superiori exequenti, scilicet ordinario delegati. c. ex insinuatione. de appel. hanc differētiā posuit Bar. in d. l. ij. in

45 j. q. ¶ Vicisima differentia est: quia appellatione magistratus, non venit delegatus. sed tantum ordinarius, secundum Pau. de Ca. quem sequitur Alexan. in l. cum qui. ff. de iurisdic. om. iud. quod facit secundum eum, pro interpretandis statutis loquentibus de magistratu, ut non comprehendant delegatum: pro quo est rex. in l. properandum. in princip. in versic. siue in magistratibus & c. C. de iud. ¶ Vicisimoprimum differit: quia ordinarius debet delegare causam suo subdito, quem potest compellere ad acceptandam. c. pastoralis. & ibi Ab. in pen. not. & in capi. quod sedes. de offic. ordin. & l. j. C. qui pro sua iurisdic. non subdito inuito non potest causam delegare, sed volenti tantum, secundum Bart. in d. l. j. ubi ita limitat dictam legem. & Abb. in d. c. pastoralis. in l. j. not. & ita intelligi text. in l. j. si prator. ff. de offic. eius. sed delegatus à principē, potest causam subdelegare

cuiunque, etiam suo superiori, & non subdito etiam inuito. Vnde si delegatus Papa est minimus clericus, potest causam subdelegare archiepiscopo, etiam inuito. c. pastoralis. in princip. & ibi Abb. in pe. not. & c. sanē quia de offic. deleg. ¶ Verum circa hoc scias, quod delegatus Papa debet subdelegare causas illis personis, quibus delegat Papa, scilicet in dignitate constitutis, per c. statutum. de re feri. li. vj. aliās subdelegatio non valet, & processus factus esset ipso iure nullus. ita tenet Abb. in d. c. pastoralis. in fi. illius princip. de offi. deleg. & Alex. in consil.

47 lxxvij. col. ij. in ij. vol. ¶ Vicisimosecundo differunt: quia ordinarius si protulit sententiam nullam, potest iterum de causa cognoscere & sententiarē. l. si prates. C. quomodo & quando iud. & l. j. C. de sen. & l. si accusa toribus. C. de accu. & Bar. in l. iudex postquam. ff. de re iudic. delegatus verò qui nulliter pronuntiavit, non potest ulterius de causa cognoscere. l. si ut proponis. C. quomodo & quando iud. etiam si sit delegatus à principe secundum Bal. in d. l. si ut proponis. col. ij. & Alex. plenē in rub. ff. de offic. eius. col. ij. nisi esset delegatus ad vniuersitatem causarum, quia haberet ut ordinarius, secundum Bald. in d. l. si ut proponis. & Felyn. in c. in literis. colum. j. de offic. deleg. & prædictis aut & quando & qualiter

liter procedant in delegato, vide plenē per Felyn. in c. qualiter & quando. el. j. colum. antepen. & pe. de accusa. & qualiter procedant in ordinario, quod possit iterato cognoscere, vide Abb. in d. c. in literis. & Bart. in

48 d. l. iudex postquam. ¶ Quot autem ad reuocandum interlocutoriam, non est differentia inter ordinarium, & delegatum: quia vterque potest eam reuocare, secundum gloss. in d. l. quod iussit ff. de re iudic. & ibi etiam Alexā. in j. col. & est text. in c. cum cessante. & ibi Abb. in ij. not. de ap. pel. quod limita, ut infra proxima differentia. ¶ Vicisimoter

49 tio differunt: quia ordinarius si pronuntiat se non iudicem, vel iurisdictionem non habere, potest hanc suam interlocutoriam reuocare, secundum Bald. in l. si prates. per illum text. C. quomodo & quando iud. secus in delegato: quia talem interlocutoriam non reuocat. c. significatibus & ibi Abb. & doct. de offi. deleg. hanc differentiam in terminis ponit Ludo. Rom. in c. cecclviij. in fin. & Barba. in add. ad Abb. in d. c. significatibus, quibus adde Barto. in repet. l. ij. col. iij. ff. si quis in ius voc. non

50 iudic. ¶ Vicisimoter differunt quia ordinarius potest delegare vnum articulum cause iurisdictionalem, ut est gl. in c. super questionum. in versic. quicunque de offic. delegat. quia si po-

test totam causam, multo magis vnum articulum: delegatus vero non potest etiam vnum articulum iurisdictionalem subdelegare, secundum Abb. in d. c. super questionum. in princ. super dicta gl. in versic. quicunque. Sed articulum non iurisdictionalem potest subdelegare, ita tenet Alex. in l. more. col. v. ff. de iurisd. om. iudic. licet Bar. ibi contrarium teneat, & male: quia communiter reprobat, secundum Abb. in d. c. super questionum.

51 ¶ Fallit in delegato ad vniuersitatem causarum: quia ille equi paratur ordinario, ut pluries dictum est supra, secundum Abb. in d. c. super questionum. col. iij. Non tamen potest subdelegare vniuersam suā delegationem, ut not. Host. in tit. de offic. deleg. §. quis possit quem sequitur Alex. in l. a iudice. C. de iudic. quia etiam ordinarius non posset totam suam iurisdictionem delegare inconsulto principi. l. pe. & ibi not. ff. de offi. præs. id.

52 ¶ Quis autē dicatur delegatus ad vniuersitatem causarum: vide l. a in d. l. a iudice. Secundo fallit in delegato præcipis: ut d. c. super questionum. & ibi Abb. in iij. col. ¶ Vicisimoter differunt: quia ordinarius potest aliquem citare per edicta, & idem in delegato principis. text. est in authen. qui semel. C. quomodo & quando iud. & in §. omne. in authen. de litig. sed delegatus inferioris hoc facere non

potest, vt not. glo. in d. auth. qui semel. in versic. delegatis. & ibi etiam Bar. versic. venio ad secundam. &c. & Bart. in extrauagan. ad reprimendam. in versic. per edictum. & Barto. in l. perique. ff. de in ius vocan. ¶ *Vicesimo sexto differunt: quia delegatus inferioris à principe, non potest citare aliquem realiter, scilicet capiendū ipsum de persona: sed ordinarius sic, & delegatus à principe. Ita tenet Bar. Alex. & communiter docto. in l. ij. ff. de iurisdic. omni. iud. contra gloss. ibi, siue ante litem contestata. siue post. & idem Bart. in l. perique. ff. de in ius voc. & quod dixi in delegato principis vt sit idem quod in ordinario, ista est communis conclusio, quā tenet Bar. in dicta auth. qui semel. C. quomodo & quando iud. & Alex. in d. l. col. iij. & de prædictis est tex. cum glo. in l. consentaneum. C. quomodo & quā. iud.

55 ¶ *Vicesimoseptimo differunt, quia delegatus citans, debet citare cum inserto tenore suæ delegationis, aliis sibi non creditur, nisi doceat de cōmissione, & copiam faciat. cum in iure, & ibi Abb. & Fel. de offi. deleg. & in c. præterea. de dilat. & Barto. in l. ij. ff. si quis in ius vo. non ier. Sed ordinarius hoc facere non tenetur, sed sufficit, qd mandet nūcio vt aliquem citet solo verbo sine literis. tex. est in cap. cum dilecti. ibi. viua voce, & c. de do. & contu. & Spec. in tit. de ci-

ta. §. sequitur. versic. vtrum. & est ratio: quia semper præsumitur pro iurisdictione ordinaria. secus pro delegata. ita dicit Abb. in d. c. cum in iure. colum. penul. ¶ *Vicesimooctauo differunt: quia iurisdic. ordinarij, non expirat per mortem superioris constituentis ipsum. etiam re integra. secundum Hosti. in c. quoniam abbas. de offi. dele. & Abb. in c. relatum. eo. tit. & est text. in l. & quia. ff. de iurisdic. omni. iudi. & est etiam tex. clarus in c. legatos. in si. de offi. leg. li. vj. sed iurisdic. delegati, exinguit morte delegatis re integrā. vt d. l. & quia. & d. c. relatum. & c. grati. & c. licet vndique. de offi. deleg. & in c. fin. de offi. leg. Dicitur autem res integra, quando nondū est facta citatio. & ista est cōmunis opi. quam tenent Bart. & doc. in d. l. & quia. per d. c. grati. & d. c. fin. & no. Abb. in d. c. relatum. qd procedit etiā in delegato principis, per pedita iura. & not. gl. in ver. principaliter. in d. l. & quia. Et instanti exinguitur iurisdic. morte mādantis, qd etiā de cōsensu partiu non possit delegatus procedere. gl. est in c. cū venissent in ver. egerit. de testi. l. c. pcedit etiā si delegatus ignoret delegante esse mortuū, secundū Bar. in d. l. & quia. col. ii. si. Item, procedit etiam in delegato ad vniuēsitatē causatū. nā quo ad hoc non requiparatur ordinario. Est enim necesse, vt saltem vna causa sit excepta coram eo, vt res deli

desinat esse integra, secundum Barto. in d. l. & quia. ver. quarto, quid si plures & c. quē ibi sequitur Alex. & cōmuniter Mode. & Abb. in d. c. relatum. Illud autem, qd dixi in delegato principis, limita multis modis, vt per 57 las. in d. l. & quia. col. iij. ¶ Item illud, quod dixi in ordinario, limita non procedere, quando vna iurisdic. ordinarij cohareret alteri ordinarij, vt accessoria sicut dicimus in vicario: qui est ordinarius, & tamen eius iurisdic. finitur morte episcopi, vel alterius constituentis, secundum Alex. in d. l. & quia. col. j. & Hosti. in d. c. quoniam abbas. & Abb. in c. p. de offi. vicar. tūc enim iurisdic. deo voluit ad capitulum, vacante sede. c. ij. ex tra. ne sede vac. ¶ *Vicesimono differunt: quia iudex ordinarius etiam minimus potest delegare causam cū potestate subdelegandi, vt est glo. in c. is, cui de offi. deleg. lib. vj. & Bar. in l. more. & ibi etiam Alex. in v. & vj. col. ff. de iurisd. omni. iud. vbi dicit hanc esse communē opi. & Fely. in c. super questionum. §. si verō. versic. fallit quarto. & c. de offi. deleg. Secus in delegato etiam principis, secundum Alex. in rubr. ff. de offi. eius. col. iij. & glo. in c. super questionum. §. porro. ver. transfert totā de offi. deleg. hanc differētiā sentit Bal. in l. a iudice. & ibi Saly. & cōmuniter doc. C. de iudi. & Abb. in c. cū Bartol. de re iudi. & Bar.

in l. solet. ff. de iurisd. omni. iudi. & Alex. in consil. clvij. col. iij. in ij. vol. vbi dicit hanc communem opi. & las. in l. j. col. vij. ff. de offi. eius. ¶ Predicta limita, nisi delegatus subdelegaret scientē & paret ordinario: quia tunc potest, secundum Alex. in præalleg. consil. clvij. & las. in d. l. a iudice. col. iij. in quarta limitatione.

59 ¶ * Tricesimo differunt: quia quilibet ordinarius habens merum & mixtum imperium; potest suam sententiā dubiam interpretari, & etiam sententiā sui delegati. delegatus hoc facere non potest, secundum Bar. in l. ab executione. versic. venimus ad secundam partem. & c. ff. de app. & Alex. in rub. ff. de offi. eius. col. iij. ¶ * Tricesimoprimum differunt: quia ordinarius potest condemnare victum victori ad expensas: reservata sibi taxatione. l. terminatio. C. de fruct. & litis expen. & ibi Barto. & Bald. sed delegatus hanc reservationem facere non potest, & si fecerit, est nulla: unde delegans potest postea taxare. ita dicit Barto. in l. ab executore. colum. penul. ff. de appell. & Barto. in d. l. terminatio. quod tamen intellige, pcedere in tali delegato, qui non potest sententiā executi de quo dixi supra xvij. differētia. Secus si potest exequi: ita dicit Bartolus in locis præallegatis. ¶ * Tricesimosecundo differunt: quia ordinarius potest cognoscere de causis meri

& misti imperii. Intellige tamē de ordinario illustri, spectabili, vel clarissimo. Illicitas. §. qui vniuers. ff. de offi. presi. de quibus habetur per glo. & Mod. in l. j. ff. de offi. eius. quia infimi magistratus, prout sunt defensores ciuitatum, non habet huiusmodi causas, nisi modicam cōtentionem. l. magistratibus. ff. de iurisd. om. iud. & in auth. de defenso. ciui. §. audien. Verū hodie omnes magistratus municipales, qui capitanei appellantur, cognoscunt de causis meri & misti imperii, quia equiparantur prefidis: vt not. glo. in l. si. in ver. id est C. de prescript. long. tēpo. quod fuit inductum per pacem Constantie, secundū Bal. in ti. de pace const. in ver. criminalibus. & Ioan. And. in addi Spec. in tit. de iuri. Com. iud. col. j. & Ang. in l. j. §. solent. ff. quan. app. sit. Sed delegatus non cognoscit de causis meri & misti imperii: quia talia delegari non possunt. l. j. in prin. ff. de offi. eius. & l. iube. re cauere. ff. de iurisd. om. iud. & l. j. ij. C. de ped. iud. & l. nec quicquam. §. vbi decretum ff. de offi. procon. secundum vnū intellectum. ¶ Item, predicta intellige de mero imperio, maximo, maiori, magno, & paruo. De minimo autē & minimo bene cognoscit delegatus, secundū Bar. in l. imperium. col. iij. & iij. ff. de iurisd. om. iud. ¶ Fallit hoc ratione absentie vel infirmitatis: quia tunc ordinarius delegat merum

& mistum imperiū, vt d. l. j. ver. huius rei. & ibi Barto. & Alex. ff. de offi. eius. nisi quando veniret poena mortis vel abscissionis membri: quia delegatus nō potest huiusmodi causas decidere, vt in auth. de colla. §. ad hoc prohibemus. ¶ Itē, fallit in principe, qui potest huiusmodi causas delegare. l. si. C. vbi sena vel clarif. & Bar. in d. l. j. in ij. q. ff. de offi. eius. ¶ Item fallit in causa restitutionis in integ. quā licet sit misti imperii. l. ea. quā. §. j. & ibi no. ff. ad municip. ramen delegari potest. l. si. C. vbi & apud quem. ¶ Item fallit de iure canon. secundū quod omnes causas meri & misti imperii delegantur, & quod sedes. & ibi gloss. de offi. ordi. & glo. in clemen. j. de offi. deleg. & Alex. in consi. c. vj. col. pen. in ij. vol. ¶ Item fallit in delegato principis, qui potest huiusmodi causas subdelegare, secundū gloss. & Bald. in l. vnica. C. qui pro sua iur. & Bart. in d. l. j. in iij. q. quāvis ibi Alex. & alii contrarij teneant: tamen ista est magis communis opinio, quam reassumpit ibi Ias. in d. l. j. col. xix. & Abb. in c. venerabilis. l. de offi. delega. ¶ Quod l. i. perita, nisi esset electa industria personar. l. inter artifices. ff. de solu. & l. nemo. ff. de duob. reis. quod quomodo cognoscatur, vt de Abb. in c. si. de offi. deleg. & Ias. in l. i. iudice, C. de iudi. ¶ Itē limita, nisi esset facta delegatio de aliquibus causis reſeruat

pria

principi: quia tunc non subdelegat, vt not. Alex. in d. l. j. co. fi. ff. de offi. eius. & Bal. in l. gesta. ¶ C. de re iud. ¶ Tricesimo tertio differunt: quia eximens vocatū in ius coram delegato: nō tenetur edicto, ne quis eum. & c. l. iij. §. si quis. ff. ne quis eū. & Bal. in rub. extra. de offi. dele. col. j. Secus si corā ordinario, vt in toto illo tit. & in tit. de actio. §. penales. & ibi per mode. & predicta procedunt etiam in delegato principis, secundum Alex. in 69 rub. de offi. eius. col. ij. ¶ Tricesimo quarto differunt: quia capitulum, sedē vacante, succedit in iurisdictione ordinaria. ca. j. de maio. & obed. li. vj. & c. ij. ne sedē vacā. & no. in c. ij. ne prelat. vic. suas. non tamen succedit in iurisdictione delegata, secundū Card. in cle. j. ver. duro. in viij. q. de hare. & Gemi in d. c. j. de maior. & obed. lib. vj. & Io. And. in c. cum olim. col. p. de maio. & obed. & habetur in c. ad abolen. 67 dā. de here. ¶ Tricesimo quinto differunt quia delegatus Pape non potest demandare potestatem absoluedi ab excommunicatione, nec predicādi, nec prouidendi ecclesiis de prelati. c. is cui. de offi. deleg. li. vj. & tamē ordinarius hac omnia demādere potest, vt habetur in ca. inter cetera. & c. fi. de offi. ordi. & c. causam. de elect. & ca. fi. de offi. 68 delega. ¶ Tricesimo sexto differunt: quia ordinarius potest libere instituere presentatum

in ecclesia per patronos cap. ex frequentibus de instit. secus in delegato: quando corā eo veritur quāstio inter patronos de iure presentādi, & ipse fuit delegatus à Papa, vt ordinet ecclesiā & provideatur de rectore: quia potest tantum iudicare. quis fit instituendus, & episcopus diocesisanus habebit ponere ipsum in ecclesia, & instituere: sed ipse delegatus instituere nō possit. c. super eo. & ibi Abb. de offi. dele. ¶ Tricesimo septimo differunt: quia ordinarius potest imponere maiores multas, li. eos C. de modo mult. & Alex. in rub. ff. de offi. eius. col. ij. in fi. Delegatus verō licet possit multas imponere c. pastoralis. & c. de causis de offi. deleg. non tamen potest excedere summā sex aureorū, si est de personis illustribus, spectabilibus, vel clarissimis. Si verō est de minoribus, nō potest excedere tres aureos, li. j. C. de sportu. & Hosti. in d. c. de causis & procedit hoc etiam in delegato principis, vt ibidem dicit Alex. ¶ Scias tamen, quod hodie dispositio distat. eos. C. de modo mult. nō est in vſu, & iudices de facto eam non feruant: sed imponunt multas ad eorum arbitrium: ita dixit Specu. in titu. de sentē. prolat. §. species. verſicu. sed nunquid titulus. & c. & Alexan. in consilio xxxv in ij. volu. colum. pe. & Ias. in li. ij. §. quid prator in fin. ne quis eum. ¶ Tricesimo octauo

70

i 4 differ

differunt: quia si delegans excommunicatur, non per hoc suspenditur iurisdictioni delegati, secundum gl. & Inno. in c. licet. de offi. deleg. & Spec. in tit. de iudi. deleg. §. restat. verū. quid si super duobus & secus est in vi cario: qui habet iurisdictionem ordinariam, ut supra dixi: tamen excommunicatio episcopo suspenditur iurisdictioni vicarij c. Romana de offi. vi lib. vi. vide tamen Abb. in d. c. licet. qui non tenet indistincte illud, quod dixi de delegante excommunicato: nā distinguit, prout in delegante mortuo scilicet: aut fuit excommunicatus re integra: aut non. Illud tamen quod dixi de vicario, nō intelligas procedere in quolibet ordinario, ut per Abb. in d. c. licet. col. si quia si iurisdictioni ordinarij nō finitur morte constitutus, multo minus finitur excommunicatione. ¶ Tri-
71 cessimononō differunt: quia ordinarius potest delegare causam cum clausula appellatione remota, quod intellige de tali ordinario, qui habeat supremā potestatem, prout est princeps, quia solus princeps vitur ista clausula in delegationibus, ut est gloss. in cap. super questionum. in princip. in vers. prouocationis de offi. deleg. & glo. in ca. quod translationem in gl. mag. in fi. de offi. lega. & text. in l. j. in fi. quibus appel. non licet. & Spec. in tit. delegato. §. I nunc ostendendum. ver. xiii. sed

delegatus principis non potest causam subdelegare, appellatio ne remota. text. est in d. c. super questionum. §. nos autē. de offi. deleg. & Abb. in d. c. super questionum. §. I. verō. in ij. nō. Scias tamen, quod ista clausula non operatur in praeiudicium tertiū quia non impedit tertium appellare. text. est. & ibi Abb. in c. super eo. de offi. dele. ¶ Quodragesimo differunt: quia quando committitur ordinario per superiorem aliqua causa, quae spectabat ad eius iurisdictionem, censetur eius iurisdictioni excitata: adeo qd non per hoc efficiatur delegatus: sed remanet ordinarius etiam in illa causa, & illa commissio, appellatur iussus, & non delegatio. text. est in authē. ut nulli iudi. §. & hoc verō iube-
72 mus. per quem ita tenent Bart. & doc. in l. more. ff. de iur. om. iur. & Pely. plenē in c. licet. de offi. ord. secus est, quod si commissio alicui quī nō erat ordinarius in illa causa: quia ille censetur mere delegatus: ut in toto tit. de offi. deleg. Illud autem, quod dixi in ordinario, limitat, nisi in commissio esset in aliquo alterata eius iurisdictioni. quia censetur tunc delegatus, & non dicitur tunc iurisdictioni excitata, secundum Pely. in d. c. licet. vbi plenē de hoc. Rober. de Venus. V. I. D.

Indiciorū V. I. distinctio.

Indicium aliud conuentionale, & aliud reconuentionale.

Comp.

2. Compensatio locum habet, vbi delictum est: liquidum non aliter. Item cessat, vbi debetur species.
3. Compensatio fit de liquido ad illiquidum, quādo per confessionem facta est liquidatio. & nu. 27.
4. Compensatio an similitudinem aliquam habeat cum reconuentione.
5. Reconuentione ante litem contestata fieri debet, vel incōtinens post: alias pari passu cum conuentione non ambulat. Intellectus ad c. dispensia. §. reus. de rescript. lib. vi.
6. Reconuentione pari passu ambulat cum conuentione: & fit processus simul taneus: sed debet prius reus actori respondere, & postea contra.
7. Actore non respondente reconuentioni, denegatur audientia super sua conuentione.
8. Causa reconuentionis, debet vna & eadem sententia terminari: nisi primo liqueret de vna causa: quia potest vnam tantum diffinire iudex.
9. Appellatio à sententia lata in causa conuentionis, non impedit iudicium procedere in causa reconuentionis: de qua tamen citō liquere non potuit.
10. Processus valet, licet iudex causam reconuentionis pari passu nō expediat: sed male facit, & debet appellari.
11. Reconuentione an fiat coram delegato. & numero 20. & 51.
12. Reconuentione an coram arbitro locum habeat.
13. Arbitri iuri, an habeant ordinariā vel delegatam potestatem, & ad quem appelletur ab illis.
14. Reconuentione an fiat coram iudice prorogato.
15. Coram iudice appellationis an re-
- conuentione fiat, & nume. 17. & 18.
16. Appellatio reduci causam ad illum statum, in quo erat causa principalis post litem contestatam.
17. Appellatio ab interlocutoria, denouit causam principalem coram iudice appellationis, quando pronuntiando bene appellatum, interlocutoriam retrahant.
18. Appellatio extraiudicialis, in quibus differat à iudiciali.
19. Reconuentione an locū habeat coram particularibus ad certa negotia, vel personas deputatis.
20. Prorogari non potest iurisdictioni delegati.
21. Prorogatio iurisdictionis, quāda est voluntaria, & quādam necessaria.
22. Delegata causa principali, censetur etiam delegata causa accessoria, & conexa.
23. Reconuentione an fiat coram iudice causarum certa speciei de causa alia speciei diuersa.
24. Intellectus ad l. si item cum eodem. §. quod si mitius ff. de iur. om. iudi. procedere in causa reconuentionis: de qua tamen citō liquere non potuit.
25. Iudex habens limitatam iurisdictionem accessoris & incidenter, de causa diuersa speciei cognoscere potest.
26. Iurisdictione ordinaria concessa, id concessum censetur, sine quo illa explicari non potest.
27. Reconuentione an fieri possit, quando iudicio officium imploratur.
28. Reconuentione non fit vbi per viā extraiudicialis iurisdictionis proceditur.
29. Reconuentione an locum habeat in causis summaris.
30. In causis executiuis an fiat reconuentione.

31 Reconvencio non fit, ubi presentatur instrumentum secundum formam rursus; nec quando creditor petit famam, vt ingreditur possessionem vigore pacti executivi.

32 Reconvencio an & quando locum habeat in causa possessorij. & nu. 33. cum plur. sequen.

33 Spoliatus agens, non tenetur aduersario suo respondere: nisi prius restituitur. Quod limita. nume. 35. 38. 39. & num. 41.

34 Privilegiatus non vitur privilegio suo, contra pariter privilegiatum.

35 Possessoria remedia an dicitur ita privilegiata contra terrios non spoliatores, sicut contra ipsos spoliatores.

36 Possessorium retinenda datur ei, qui molestatur extra iudicium: secus si in iudicio.

37 Causa qualibet possessoria, est summaria.

40 Reconvencio an fiat de possessorio ubi agitur petitorio.

41 Spolium an deducatur in iudicio per viam actionis vel exceptionis, et quae sit differentia.

42 Possessorium recuperande intentum, an suspendatur per exceptionem spoli, alterius rei, oppositam reo.

43 Spoliatus citatur per spoliatum in alia causa: potest contra citationem opporere, & non tenetur comparere, nec respondere.

44 Clericus reconueniri potest coram iudice laico.

45 Clericus succumbens coram iudice laico: potest per eum condemnari ad expensas.

46 Reconvencio an possit renuntiare suae conventioni, ad impediendam re-

convencione m.

47 Reconvencio an & quando locum habeat in criminalibus. & num. 48. cum plur. sequen.

48 Accusator non admittitur in regno, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. & num. 49.

49 Dispositio l. j. C. qui accus. non poss. est hodie correcte in regno per constitutionem si civiliter agens.

50 Nomen rei, quando receptum dicitur inter reos.

51 Reconvencio non fit in criminalibus coram iudice incompetenti, respectu reconvencio. & num. 58. & 59.

53 Reconvencio in regno hodie in criminalibus non procedit, per ritus magne curie, per quos multa leges iuris communis sunt correcte, & constitutio, si civiliter agens, &c.

54 Novum delictum quod dicitur.

55 Dispositio l. neganda. C. qui acc. non poss. est hodie correcte.

56 Reconvencio an habeat locum, ubi per inquisitionem proceditur.

57 Reconvencio de causa civilis, an fiat per accusatum criminaliter, & e contra.

SExtra distinctio principalis iudiciorum est: quia * Iudicium aliud dicitur conventionale, & aliud reconventionale. Iudicium conventionale, est illud, in quo prima conventio deducitur. Iudicium reconventionale, est in quo deducitur secunda conventio, quae fit ex aduerso per reum contra actorem de quo loquitur l. cum Papin & auth. & consequenter. C. de sen. & totus tit. extra. de mu. peti. Est igitur sciendum, quo ad practicam hu-

ius iudicii reconventionalis, quod reus conventus in iudicio, si debet aliquid consequi ab actore habet duplex remedium repul-

sandi actorem. * Primū est, per viam compensationis: quam potest sibi opponere, etiam si esset debitor naturaliter tantū. l. quod in diem. §. etiam. ff. de compen. Verum, quia non semper datur sibi hoc remedium, quia ita deum habet locū compensatio, si debitum est ex vtraque parte liquidum. Secus si ex vna parte tantū sit liquidum: vel ex vna parte debeat species, & ex alia quantitas: tunc enim nō admittitur compensatio. text. est & ibi Bal. plenē in l. i. C. de compen.

* Illud autē, quod dixi de debito liquido ad illiquidū, vt non fiat compensatio, limitatur nisi debitum actoris esset liquidatū per confessionem rei: quia tunc admittitur compensatio de debito rei illiquidū, quod venit liquidandum in processu, secundū Bal. in d. l. fin. col. ij. & Abb. in c. cum Ioanes. in iij. no. de si. instr. & ratio est illa, quae sumitur ex l. eum, qui. ff. de iureiur. In illis ergo casibus, in quibus cessat remedium compensationis, necesse est, reo recurrere ad secundū remedium, scilicet reconventionis: per quod plenius sibi consulitur.

* An autē compensatio habeat aliquam similitudinem cū reconventionē: vide Bal. in d. l. cū Patinianus. in fi. C. de sentent. * Super hoc iudicio reconventiona-

li pro aliquali introductione ad practicam, proponam discussiones tres quæst. Prima erit, quæ sit natura reconventionis à principio iudicii, vsq; ad fi. Secunda, coram quibus iudicibus possit opponi reconventio. Tertia, de quibus causis opponi poteit.

Quæstio I. principalis.

TREDEO ad primam quæst. super qua puto considerandam esse eius naturam, quo ad tria. Primo, quo ad tempus suæ propositionis. Secundo, quo ad telam suæ prosecutionis. Tertiū, quo ad finem suæ determinationis.

* Quo ad primā considerationem: dico, quod natura reconventionis est, vt proponatur in principio litis ante litem contestatam in causa conventionis. tunc enim dicitur vera reconventio, & pari passu procedit cum ipsa conventione. & ista est communis opinio omnium docto. & probatur per gloss. in clementi. sepe. §. verum. in verb. exordio. de verbo. significat. & per Philip. Deci. in consilio vltimo, quod est in numero cc. col. ij. & Felyn. in ca. j. de mut. pet. i. quicquid teneat Spec. in tit. de recon. §. sequitur. ubi dicit, quod vsque ad conclusionem in causa potest fieri reconventio. tamen eius opinio non est vera, scilicet quod ad hoc, vt pari passu ambulet cum conventionē Nam verum est, quod potest fieri post litem contesta-

ram, & in quacunque parte iudicij, tamen tunc non dicitur vera reconuentione: quia nō ambulat pari passu, nec per eā retardatur causa conuentionis, secundū Philip. Deci. in dicto cōsilio vltimo. col. ij. & ita intelligitur tex. in c. dispensia. §. reus. de rescri. lib. vj. ita etiam declarat Lanfranc. in clem. sepe. col. viij. in fin. versic. sequitur tex. in verbo exordio, &c. de verbo. signifi. ¶ Potest etiam fieri reconuentio post litem contestatam dūmodo fiat incontinenti ante, quā iuretur de calūnia. ita tenet Bal. in c. cum venisset. de iudic. & Ia. in l. nō solum. §. morte. colum. vj. ff. de oper. nō nunt. ¶ * Quo ad secundam considerationem, scilicet circa prosecutionem ipsius reconuentionis: Natura eius est, vt pari passu ambulet cum cōuentione: & sic fiat simultaneus processus. videlicet, quia eodem tēpore quo lis contestatur in vna, debet contestari in alia: & sic in datione termini probatorij, in publicatione, conclusionē, & aliis actis causae. Verū prius respondēbitur, & fiet actus super cōuentione, & postea super reconuentione, immediatē. ita declarat Bar. in dicta athen. & consequēter. col. ij. vers. ij. est videndum. & c. C. de senten. per regulam traditam in l. qui prior. ff. de iudic. & vide Bal. in dicta l. qui prior. vbi pulchrē declarat hāc materiam. Et addit etiā, quod prius debet

allegare aduocatus actoris, & postea aduocatus rei. & iste ordo adhibetur, etiam in disputationibus: secundū Bald. in l. Ne fennius. ff. de neg. gest. ¶ * Si autem actor nollit respondere super reconuentione, patitur istam pōnam: quia minimē proceditur in causa cōuentionis: & denegatur sibi auditiā, donec respondeat super reconuentione. ita dicit Specul. in tit. de recon. §. fin. vbi plures allegat. & habetur in c. j. & ij. de mutu. peti. & Specul. in tit. de reconuen. §. videndum. versic. sed nunquid si actor, &c. ¶ * Quo ad tertiā cōsiderationem, scilicet quo ad finē reconuentionis: Breuiter natura reconuentionis est, quod debet eadem sentētia determinari cū causa cōuentionis: quia iudex debet vtrāq; causam inferre in vna & eadē sententia: secundum Barto. in d. athen. & consequēter. col. ij. versic. item dicta causa &c., & licet dicat ibi Barto. quod primo debet ferri vna sententia, & postea alia: nō per hoc contrariatur: quia eius sensus est, quod ambae causae debent poni in vna sententia scripta in eadem charta. Verū primō scribi debet cōuentionis, & postea reconuentionis: secundū ordinem ipsarum causarū. Sed vnum possit aliud immediatē legi, & proferri debet: vnde quo ad iuris dispositionem, duae dicuntur sententiae: quia duo sunt capitula. l. etia. ff. de mino. & l. quādam

quādam mulier. ff. famil. ercisc. sed quo ad vnicam scripturam & vnicam probationem, dicitur vna sententia, & ita debet intelligi hāc materia: vt declarat Ab. in cap. j. col. iij. de mutu. peti. & Spec. in tit. de recon. §. videndum. col. ij. ¶ * Istud tamen, quod dicitur de vna sententia, limita procedere, quando de vtraque causa pariter liqueret: secus autem, si prius liqueret vna, quam de alia: quia iudex potest pronuntiare solum de ea causa, de qua liquet, & superferre in alia: nec per hoc facit litem suam: quia lege permittente id facit. Ita tenet Abb. in d. c. j. col. ij. de mutu. peti. & Spec. in d. §. videndum. versic. & si iudex. Hinc est, quod si appellaretur ab illa prima sententia lata, puta in causa conuentionis: potest nihilominus iudex procedere ad sententiam in causa reconuentionis: & illa appellatio non ligat manus iudicis in causa reconuentionis: quia quo ad hoc, censetur diuersae causae, & non vna ita tenet Specul. in d. §. videndum. circa fin. versic. sed pone. & habetur per doctores. maximē Philip. in fin. col. c. super eo etia. de appell. ¶ * Quid autem, si iudex nollit procedere pari passu in vtraque causa: sed solum in vna procedit prius: vel in vna tantum pronuntiat, & non in vtraque: an valeat eius processus sententia? vel debeat ab eo appellari? Dic quod vera

conclusio est, quod non per hoc sententia est nulla: nec processus est nullus: sed iudex malē agit: vnde debet appellari. tex. est in l. j. §. fina. ff. quae sent. sine app. rescind. per quem ita tenet Spec. in tit. de recon. §. videndum. versic. & si iudex. & Abb. in d. c. j. colum. iij. in fi. de mutu. pet. Robert. Maranta, Vnus. IVD. SECVNDA quāstio principalis, habet coram quibus iudicibus est locus reconuentioni. Et super hoc sunt praepōnendae aliquae q. Sed per response dicās, quod regulariter coram omni iudice locus habet: nisi expresse reperitur prohibita: per regulam c. eius in agendo. iij. q. viij. & l. cum Papinianus, in fin. C. de sen. ¶ Primo igitur quaero, an corā iudice delegato habeat locus reconuentioni. Dic quod sic: nam in hoc non differt delegatus ab ordinario. c. j. & ibi Abb. in j. col. de mutu. peti. & Spec. in tit. de recon. §. j. versic. j. & Bar. in d. athen. & consequenter. col. penul. versic. quāro, vtrum ista autem, &c. & Bar. in l. i. ff. quod quisque iur. & Bal. in l. neque. in fin. C. de compen. Quod intellige, quando delegatus fuit impetratus ad instantiam vnus partis tantum, puta actoris: quia tunc viget ratio tradita in d. l. cum Papinianus. in fi. scilicet, quod ipse actor, q. impetrat iudicem pro se, non debet dedignari habere eundem iudicem contra se. secus est,

est, quando delegatus fuisset
electus .de consensu vtriusque
partis: quia coram eo non ha-
bet locum reconuentio : quia
cessat dicta ratio: ita tenet Bar.
in d.aurea. & confeguerit. in
si. verbis. & Abb. in d. c. j. col. ij. in
fin. & col. pen. de mut. peti. item
fallit, quando fuit electus motu
proprio principis: quia simili-
ter cessat tunc reconuentio, ita
tenet Iac in l. ij. in prin. colum.
si. ff. quod quisque iur. Et ad ma-
teriam huius quæst. vide vnum
dubium, quod tangam infra, in

12 quinta quaestione. ¶ Secundo
principaliter quæro, an coram
arbitro habeat locum recon-
uentio. Dic quod communis
conclusio est, quod non, quia ex
quo eligitur de consensu utri-
usque partis, cessat coram eo
ratio. d. l. cum Papinianus. in fi.
tex. est in ca. cum dilectus de ar-
bit. per quem ita tenet Barto. in
d. Authen. & consequenter in fi.
& Specu. in titu. de recon. §. j. in
prin. & Abb. in d. c. colum. j. &
pen. de mut. pet. & in d. ca. cum
dilectus. Quod tamen intellige
de arbitrio voluntario, electo de
communi voluntate partium:
secus in arbitrio iuris, electo ex
necessitate statui. Et coram cau-
sam: quia coram eo habet lo-
cum reconuentio: secundum Ab-
ba. in d. ca. cum dilectus. colum.
iij. vnde stant dispositione regie
pragmaticæ in regno, quæ
incipit, Odia, quod causæ inter
coniunctos compromittantur:

tales arbitri dicuntur iuris: & coram eis habet locum reconuentio. secundum Abb. ibi. licet cōtrarium videatur tenere Abba. in d. c. j. colum. pen. de mut. pen. referendo Specu. in titu. de recula. §. effectus. colum. v. ver. fed non quid. Sed prima opi. vel est: qd: dictum Specu. procedit in arbitro iuris, deputato ad certum articulum: puta ad cognoscendum de suspitione iudicis: quia verum est, quod coram eo non habet locum reconuentio. secus, si est deputatus ad totam causam. vt in exēplo preposito, ita etiam tenet Fely. in c. h. col. penul. in fin. de re iudic. Et ratio patet ad sensum: quia isti arbitri eliguntur ex necessitate iuris: & habent iurisdictionem à lege: nam ita necessitas actor litigare coram eis, sicut coram iudice: vt nor. Abb. in c. suspitionis. de offic. dele. quicquid dicat Ias. in l. est receptum. colum. fin. ff. de iurisd. om. iudi.

13 ¶ **¶** Quam autem iurisdictionē
habeant illi arbitri iuris, scilicet
ordinarium vel delegatam: Dic
quod veritas est, quod nec ordi-
nariam veram, nec delegatam
habent: sed quandam tertiam
speciem iurisdictionis, similem
& æquiparatā delegatæ iuridi-
ctioni potius, quàm ordinariæ.
Ita tenet Bal. in confi. c. & con-
fili. cccclxx. in j. vol. & Per. Ph.
Cor. in confi. liiij. colum. ij. in li-
tera m. in ij. vol. & Bal. in laper-
tissimi. confi. h. versic. quarto quo-
dammodo.

ro. & in fin. in vij. nor. C. de iudic. & ibi etiam Barf. & Ange. & tangit Fely. in fi. col. penult. in fi. de re iudic. & probatur in c. ab arbitris & ibi nor. de offic. delega. lib. vj. vbi probatur etiā, quod ab illis arbitris iuris debet appellari ad principē, & sic ad legem animatā. ex quō a lege habent iurisdictionem. Et de materia illius pragmatice, odia vide quod plene dicam infra, in sexta parte huius tract. in ij. parte iudicii, in verbo. compromissi.

14 sum. ¶ * Tertio principaliter
quaro : an coram iudice pro-
gato habeat locū reconuentio.
Glo. Bar. & communiter docto.
in l. est receptum. ff. de iur. om.
iudic. tenent, quod sic, per illum
tex. Ego tamen ita distinguere.

Quadam est prorogatio, quæ fit per submissionem vnius ex litigantibus: vt quâdo maior vel equalis spõte se submittit iurisdictioni alicuius iudicis, conueniendo aduersarium suum coram eo: & tunc habet locum reuocatio, ita procedat d. l. est receptum. cum ibi no. & ratio patet: quia tunc procedit ratio dictæ l. cum l. papinianus. nã auctor submittere se, elegit illum iudicem pro se: nõ debet designari habere eundem iudicem contra se.

Quedam vero est prorogatio.
quæ fit de cõmuni cõsensu par-
tium iuxta l. si conuenerit. ff. de
iur. om. iud. & l. j. & ij. ff. de iud.
& l. j. C. de iur. om. iudi. & c. si
gnificasti. & ibi Abb. de for. cõp.

& coram tali iudice prorogato, dico quod non habet locum reuocatio: & licet non inueni-
rim de hoc decisione in termi-
nis: tamen per bona similia, po-
test decidi iste casus. Primo, q-
a cessat ratio dictæ l. cum Papi-
nam talis iudice prorogatus non
fuit electus ab actore solum sed
ab utroque. Secundo, per ea, quæ
dicimus in delegato electo de
communi consensu coram quo
non habet locum reuocatio,
per ea, quæ dixi supra in j. q. hu-
ius dist. Tertio, per ea, quæ di-
cimus de arbitro, coram quo ces-
sat reuocatio, eo quia de com-
muni consensu partium eligitur:
secundum Bar. in d. athen. & cō-
sequenter. in fi. & per ea, quæ
Ab. in c. cum dilectus de arbi.
cum ista distinctione intelligi
ea, quæ notantur in d. l. est rece-
ptum. maxime per Ias. ibi in fi.
col. ¶ Quarto quero, an coram
iudice appellatiōis habeat locū
reuocatio. Communis cōclu-
sio est, quod non: secundum Bar.
in d. athen. & consequenter. col.
fi. & ibi etiā Bal. col. iij. ver. que-
ro nunquid in causa & c. Intelli-
gendo scilicet, quādo iudex ap-
pellatiōis, adiutur ex necessitate
propter inuiriā, quā putat ap-
pellāti sibi esse factam. item re-
tinet Innoc. in c. j. de mutu. per. &
Bal. in l. per hanc. col. fi. C. de te-
po. app. & domini de Ro. in de-
cif. lxj. in antiquis. & Bal. in l. ij.
§. et quoq. ff. de iudi. & Spec. in
tit. de recon. §. nunc dicimus

ver. sed nunquid coram iudice. & mouetur per tex. in d. l. ij. §. ei quoque. & l. ad cognitionem. ff. ex quib. caus. in pos. eat. & l. ij. ff. eū. qui app. in prouin. de seu. 17
 Quod confirmo vrgenti ratioe.
 16 * Appellatio reducit causam de illum pristinum statum, in quo erat causa principalis post litē contest. rex. est & ibi Bar. & Bal. & communiter doct. in l. ita de mum. C. de procur. sed post litē contest. non habet locum reconuentionio, secundum communem opin. vt supra fuit dictū. ergo sequitur, quod corā iudice appellatio nō potest habere locū, scilicet vt fortiatur priuilegiū & naturā reconuentionis. Minime potest habere locum sine dicto priuilegio. quia iudex secundum causari, censetur in 18
 competēs quo ad primam causam: quæ non est ibi deuoluta parte inuita: vt tenet Bal. in d. l. per hanc colum. ff. & in d. auth. & consequen. col. ij. Limita tamen istam communem conclusionem procedere, quando appellatur post litem cōtest. puta a distincta sententia: quia tunc vrget ratio prædicta: Secus esset, si appellaretur ab aliqua interlocutoria ante litem contest. nā tunc distingui debet: Aut iudex appellatiois confirmauit primā interlocutoriam: & tunc ex quo causa remittitur iudici a quo, non habet locū reconuentionio coram iudice ad quē: ex quo minime causa conuentionis co-

ram eo remanet. Aut iudex appellatiois retractauit interlocutoriam pronūtiādo bene appellatum, & male iudicatum: & tunc ex quo etiā causa principalis deuoluitur ad iudicē appellatiois: vt est rex. in c. vt de bitus. & ibi Abb. colum. pe. & ff. de app. & ibi etiam Philip. plenē in pen. charta. & ff. & est text. & ibi per doct. in c. cordi. §. post hoc. & in c. cū appellatioibus. de app. lib. vj. & Bar. in l. eius. in ff. de app. recip. dicendum est tunc habere locum reconuentionem, ex quo sumus ante litē cōtestatā, & sumus in causa principali. Ita subtiliter considerando renuit Io. An. in c. j. de mutu. per. quem ibi sequitur Abb. in antepe. col. versic. ij. quæro. & c.
 19 * Secundū, limita prædictam conclusionem procedere in appellatione iudiciali. Secus est, quando appellatur extra iudicialiter: quia ex quo ille iudex tūc principaliter aditur, habebit coram eo locum reconuentionio. Ita tenet Spec. in tit. de reco. §. nūc dicamus. ver. sed nunquid curā. in si. quem sequitur Abb. in d. c. j. de mut. per. in pen. col. in prin. Et de materia huius appellatiois extra iudicialis, & in quibus differat a iudiciali: vide plenē per Abb. in c. bona memoria. col. j. & in d. app. & ibi etiā Philip. & in c. cum lit. eo. tit. 4
 Quin to quarto, vtrum corā iudicibus particularibus ad certa negotia vel personas deputatis per legem

gem vel statutum, habeat locū reconuentionio? Exemplum potest poni in iudicibus mercatorum, vel alterius artis seu negotij: de quibus loquitur l. sūa. C. de iur. omn. iudi. Similiter potest poni exemplum in iudicibus scholariū, qui habēt tres iudices speciales: vt i. auth. habita. C. ne fil. pro pa. super ista q. Ant. de Butr. in c. j. de mutu. per. tenet, quod non habet locum reconuentionio. sed Abb. ibi in pen. & ff. col. melius loquitur. Nam quo ad istos iudices mercatorum, & alios similes deputatos certo collegio, tenet indistincte, quod habet locum reconuentionio: quādo talis iudex eligitur per actore, & est ratio: quia eorum iurisdicctio est prorogabilis: vt sentit Bar. in l. j. ff. de iudic. vnde tantō facilius prorogatur per reconuentionē, secundū eum. Ego istud confirmo bona similitudine. Nam de legatus ad vnam causam specialem, extēdit suam iurisdicctiōē ad aliā causam per viam reconuentionis: vt dixi supra. in j. q. huius dist. Ergo eodē modo & isti iudices speciales: dato, quod sint deputati ad certam speciē causarum, debet eorum iurisdicctio extendi ad alias causas, per viā reconuentionis. Quo vero ad iudices scholariū, tenet Abb. in d. c. j. col. fin. quod si quis conuenit scholarem coram rectore, & scholaris patiatur ibi conueniri, poterit reconuenire actore coram eo. Si vero scholaris nō pa-

titur ibi conueniri, sed declinat forum, & petit se remitti ad episcopum: tunc coram episcopo non poterit actorem reconuenire: ex quo ille iudex non fuit electus per actore, sed p. ipsum scholarem conuēntum. vnde cessat ratio dictæ l. cū Papinianus. in fi. C. de sent. Et hanc opin. in effectu tenet Bal. in d. auth. habita. col. viij. versic. v. quæritur. & c. licet idem Bald. videatur tenere contrarium in d. authen. & consequenter in si. tamen opin. Abb. magis placet: cum fundetur per bonam rationē, scilicet prius in agēdo, & c. per d. l. cum Papinianus. ¶ Ad vnum tamē volo, quod aduertat hī, qui habent subtile ingenium, in quantum modō in hac questio. & plenius supra in j. q. huius dist. di xi, quod coram iudice delegato ad vnam causam particularem habet locū reconuentionio. hic insurgit difficile contrariū. delegatus habet iurisdicctiōē limitatā, & non extēdisibilem, nisi ad personas & causas in delegatiōe cōtēntas: adeo quod eius iurisdicctio non potest per alios prorogari. nec quo ad alias causas: quia quo ad alias causas & personas remanet priuatus. text. est & ibi Abb. in cap. P. & G. de offic. deleg. sed per reconuentionem prorogatur iurisdicctio iudicis: secundum Bal. in authen. & consequenter. col. ij. in princ. C. de sent. quia per eam fit coram petēs, qui nō erat: vt not. Spec.

in tit. de iud. deleg. §. sequitur. versic. item ad eius. & in titu. de cōp. iud. ad §. i. versic. nouus. & patet ad sensum per ea maxime, quæ dicimus in clerico reuocuentio coram iudice laico, ut infra dicam. Ergo corā delegato nō deberet habere locum reuocuentio: quia eius iurisdicōio prorogari non potest. ¶ Puto ad hoc contrariū posse responderi dupliciter. Primō, q̄ prorogatio iurisdicōionis potest cōsiderari duplici modo. Quodam enim est prorogatio volūtaria, & ista nō potest fieri coram delegato, ita loquitur dictum cap. P. & G. Quidam est prorogatio necessaria, quæ fit contra iuramentum ex necessitate legis: prout est illa, quæ fit per reuocuentio nem, & ita potest fieri: nam reuocuentio inducit quandam necessitatē reuocuentio, ut respondeat, coram iudice nō suo: & sic reuocuentus prorogatur iurisdicōioni non sponte: sed ex necessitate. Secundo modo potest responderi: quia causa racōutionis dicitur esse connexa cum causa conuentionis, quod patet, quia nō potest coram diuersis iudicibus ventilari, ut est text. in d. authen. & consequenter. & l. si idem cum eodem. §. quod si mutetur. ff. de iur. omni. iud. vnde ratione istius connexitatis, potest delegatus de ea cognoscere: maxime, quia agitur inter easdē personas: & causa reuocuentionis vult consequentiū ad cau-

sam conuentionis, & accessorie ita expresse tenet Abb. in d. c. j. colum. sexta. versic. item iurisdicōio prorogata, & c. de mut. peti. ¶ Sed quādo delegatur alicui aliqua causa principalis, censetur sibi delegata omnis causa, quæ venit accessorie & consequentiū ad illam causam delegatam: ut non Abb. in cap. v. de bitus. col. ix. in fin. versic. in glo. pe. & cap. de app. & ibi etiā Philipp. in vltima carta. versic. sed dubitatur, & c. per text. in prudentiam. in fin. de offic. delega. ¶ Sexto quaero, utrū coram iudice deputato ad certā speciem causarum, habeat locum reuocuentio de causa diuersa speciei. Exemplum in iudice causa rum criminaliū, an possit fieri reuocuentio de causa ciuili, & eōtrā. Coram iudice causarum ciuiliū, an possit fieri reuocuentio de causa criminali, vel liberali, vel de causa maioris summae, quam poterat cognoscere. gloss. in d. authen. & consequenter in gl. ij. tenet, quod sic, quam ibi sequitur Bald. per l. quoties. C. de iudi. & videtur probari in l. si idem cum eodem. §. quod si mutetur. ff. de iurisd. omni. iud. cōtrarium tenet Spec. in tit. de re. con. §. j. versic. aliquid si coram. & §. nunc dicamus. versic. & trado. Et hanc contrariam partem tenent Innoc. Hostien. Ioan. And. & Canonistae in d. c. j. de mut. peti. pro quibus facit ratio: quia prerogare iurisdicōiōē, est extendere

tendere eam: adeo q̄ eadem dicitur iurisdicōio prorogata, quæ prior erat. l. sed si maneat. ff. de pectore. vnde etiam in l. iij. in principi. ff. de damno infect. & sic quando tractamus de prerogatione iurisdicōionis, est necesse q̄ præsupponamus iurisdicōionem esse talem, qualem ille iudex, progarus habebat alias in suis subditos, i. similibus causis: alias prerogatio nō valet de tali causa, quam in suis subditos non poterat expedire: quia quo ad illam, caret omni iurisdicōione, & sic iurisdicōio, quæ nō est, non potest prorogari: ita tenet Alexan. in l. testamenta omnia. C. de testa. & Abb. in ca. P. & G. colum. antepen. versic. venio ad sextam, & c. de off. deleg. & Bar. in l. j. ver. venio ad tertiam, & c. ff. de iudic. vbi exemplificat in iudice malefactorum, cuius iurisdicōio nō potest prorogari, quo ad causas ciuiles: quia sunt causae diuersae speciei: & talis iurisdicōiōē nō habet in suis subditos. Et istam partē tenet Ang. in consil. clxx. colum. ij. versic. in causis, & c. Quid ergo erit tenendum? Bart. in d. authen. & consequenter. colum. ij. circa fin. facit vnam distinctionē inter causas, de quibus poterat fieri prerogatio, partibus volentibus: & de quibus non, ut ibi per eū. Et ipsum de verbo ad verbum sequitur Abb. in d. c. j. col. xij. ver. quæro secundo, & c. de mut. peti. & ante eū ista fuit originalis opi-

nio Iac. But. ¶ Ego autē reassumimus plenius iurisdicōiōē huius quæstio. per vnam ampliorē distinctionem, per quam habebuntur omnes vera conclusionēs, quæ possent cadere in hac materia: & dico sic: Aut iudex nō potest cognoscere de aliqua causa propter priuilegiū personæ litigantis: aut propter priuilegiū ipsius causæ: ut quia iurisdicōio est limitata iudici, quo ad certas causas tantum certæ speciei vel summae: ita quod ad alias causas diuersae speciei vel maioris summae se nō extendat. Primo casu, vera conclusio est, quod procedit reuocuentio: ex quo persona priuilegiata elegit illum iudicē pro se: debet eundem habere contra se, nō obstante eius priuilegio: quia natura causae id patitur. hoc probatur in l. est receptum iuncta gl. & ibi per Doct. ff. de iur. omni. iud. Probat etiam per id quod dicimus de clerico: nam iudex laicus nō cognoscit de causa clerici cōuenti propter priuilegium personæ. casu diligenti de foro comper. & tamen per viam reuocuentionis bene cognoscit: secūdo magis communem opi. quā infra tenebo. ¶ Secūdo casu principali, scilicet quando obstat priuilegiū causae distinguo aliter, quā dicit Barto. nam distinctio Bar. & Abb. implicat obsecritatē: dum dicit, aut est talis causa de qua potest iudex cognoscere partibus volentibus, aut non: quia

adhuc remanet dubium, quæ est illa causa. & Bartolus non clare declarat huiusmodi causas. vnde ego clarius distinguo sic: Aut causa de qua fit reconuentio, est de specie causarum, de quibus potest cognoscere iudex: differt tamen ab illis in sola quantitate: & sic per plus & minus: & tunc habet locum reconuentio. ita loquitur tex. in dicta l. si idem cum eod. §. quod si mutua: nam iudex pedaneus infimus, non cognoscit de causis civilibus, & de recentis aureis supra: vt in §. & indicare. in auth. de defens. ciui. & tamen per viam reconuentionis potest de illis cognoscere: vt d. §. quod si mutua: quia dato, quod sit maior causa, tamen est de specie causarum civilium, de quibus cognoscit: quia est causa pecuniaria, & de re ad rem: seu de quantitate ad quantitatem, potest fieri prorogatio iurisdictionis: secundum Abb. in dicto cap. P. & G. colum. iij. versic. venio ad secundum, & c. de offi. deleg. & est text. expressus in l. de qua re. §. ff. de iudi. tunc enim bene extenditur iurisdicção de simili causa ad similem. Aut causa, de qua fit reconuentio, est de specie aliarum causarum penitus separata ab illis, de quibus potest cognoscere. Exempli, si coram iudice causam criminali sit reconuentio de causa civili, vel coram iudice seculari sit reconuentio de causa spirituali, vel coram iudice pedaneo sit recon-

uentio de causa meri vel misti imperij, vel de causa liberali, de quibus causis non possit princeps latrunculator. ff. de iud. & l. ij. C. de peda. iudi. & tunc reconuentio locum non habet. Ita procedat opi. Caasonista. in d. cap. j. & hoc voluit in effectu Bart. in d. authen. & consequenter. & ratio est illa, quam supra tetigi per nos per Alexan. in d. l. testamenta omnia. C. de testa. & Abb. in d. ca. P. & G. colum. antepenult. ver. venio ad sextam quia cum in similibus causis non habeat iurisdictionem in suos subditos, & non potest iurisdicção, quæ non est, prorogari seu extendi: & ex consequenti minime per reconuentionem extenditur, quæ est speciei prorogationis: vt dicit Bal. in d. authen. & consequenter. col. ij. in prin. est etiam & alia ratio: quia huiusmodi causæ sunt præ iudiciales, & vna facit alij præiudicium: quia in vna proceditur, & in alia superfederetur: ergo non potest habere locum reconuentio cuius natura est, vt in vtraque causa æqualiter procedatur. & hanc rationem ponderat Bart. ibi & Abb. in d. c. j. col. ult. antep. in princip. de mutu. peti. ¶ Sed contra prædicta posset instari: nam iudex habet limitatam iurisdictionem, non potest cognoscere de causa diuersæ speciei, verum est principaliter, sed accessorie & incidenter bene potest: vt d. l. quotiens. C. de iud. & not.

not. Bald. & Paul. de Cast. in d. l. solemus. §. latrunculator. ff. de iudi. & Bart. in l. interdictum. §. qui furem. ff. de fur. Sed causa reconuentionis venit incidere & accessorie ad causam conuentionis: vt dicit Abb. in d. ca. j. co. vj. versic. item iurisdicção, & c. de mut. peti. Ergo in omnibus prædictis exemplis debet habere locum reconuentio: ea ratione at teta, quia venit accessorie. istud videtur difficile contrarium, cui non reperio dari aliquod responsum per aliquem Doct. puto tamen posse sic respondere. ¶ Quando conceditur alicui iurisdicção ordinaria, censetur concessum omne id, sine quo iurisdicção illa explicari non potest: etiam si illud sit maius cõcessum dummodo de eadem sit speciei: ita tenet Bart. in l. ij. col. ij. circa finem. ff. de iur. omni iudic. vnde si coram iudice infimo vteretur quæstio de hereditate: & ex aduerso non per viam reconuentionis, sed per exceptionem opponatur quæstio status: ille iudex cognoscit de ea: quia aliis non posset decidere quæstione hereditatis, nisi prius cognoscere de causa status: & sic cognoscit, sed non pronuntiat super causa status, sed super hereditate. l. j. C. de ordi. iudi. vnde de isto incidenti & accessorio cognoscit ex potestate sibi data à lege: quia aliàs suam iurisdictionem in causâ pecuniaria explicare non posset: per dicta l. ij. & hoc est quod voluit innuere

Specu. in titu. de reconu. §. nunc dicamus. versic. & trado. dum respondet ad d. l. quoties. & ita procedit d. l. quotiens, quia illud est quoddam accessorium seu incidentis necessarium, sine quo non posset decidi causa principalis. vnde intrat iurisdictionem iudicis infimi, dato quod sit maius, quam sit sua iurisdicção ordinaria: ex quo est eiusdem speciei, intelligo quod ad hoc, scilicet, quia est simplicis iurisdictionis, sicut aliæ causæ pecuniariæ: secundum Bar. in l. imperium. co. si. ff. de iurisd. omni iudic. potest tamen dici diuersæ speciei: quia non est causa pecuniaria, sed liberalis & privilegiata: vt l. iij. in fi. C. de peda. iudic. Et ita declaro id, quod dixi supra, dum appellauimus hanc causam esse diuersæ speciei: ne videatur contrariari dictis Bar. in dicta l. ij. ff. de iur. omni iud. Sed si per viam reconuentionis vellet aliquis obicere quæstionem status coram iudice pedaneo, non ad effectum excipiendi: hoc non potest fieri: quia non potest ista reconuentio ire pari passu cum causa pecuniaria, ex quo est præiudicialis. Item, tunc ne ea posset iudex decidere causam conuentionis: quia non virget illa necessitas, de qua supra. & hæc fit prima conclusio, per quam est datu responsum ad d. l. quoties. ¶ Pono secundam conclusionem pro resolutione ad alia cõtraria: Quando incidens oritur ex eod. facto,

ex quo oritur principale: tunc iudex incidenter cognoscit de eo, dato quod sit diuerse speciei. ita loquitur dictum Bal. & Pau. de Cast. in d.l. soleus. §. latrunculator. ff. de iudi. & Inn. in c. cum oporteat. de accus. scilicet. quod iudex malefactorum incidenter eodem modo ad rei restitutionem: nam illud civile oritur ex eodem crimine, & sic iudex qui cognoscit principaliter de crimine, potest cognoscere de hoc incidenti civili, quod habet originem ex eodem fonte: sed reconuentio non habet originem ex eodem fonte: quia venit ex parte contraria. unde si tu accusas me de furto coram iudice malefactorum: ego reconuenio te ad decem ex causa mutui, vel ad aliud civile: istud habet originem ex diuerso fonte, merito iurisdictione non se extendit: cum sit quid separatum a causa principali conuentionis: & ideo cessat reconuentio, quia etiam prorogatio cessat: secundu Alex. in d. §. latrunculator. in addi. ad Bar. ultra quod viget alia ratio, scilicet preiudicii, propter quod non possent ambe cause simul decidi. Illud ergo, quod dicitur, quod iudex cognoscit incidenter de causa, de qua principaliter cognoscere non potest: intelligo, quando illud incidens erat tale, sine quo causa principalis non posset expediri, vel quid orientur ex eodem facto, ex quo oritur principale, per predicta.

Quæstio tertia principalis.

VENIO ad tertiam quæstionem principalem, quæ est, de quibus causis potest opponi seu fieri reconuentio. Et breuiter dico, quod regulariter de omnibus causis fieri potest, nisi quatenus reperiatur expresse prohibita. Necnō, §. quod exis. ff. ex qui. cau. maior. vnde expedit hanc materiam per aliquas dubitabiles quæstiones. **Primo** igitur quero, utrum quando imploratur officium iudicis, possit implorans coram eodem iudice reconueniri. **g. l. in l. sed si resistatur. ff. de iud. teneat q. non habet locum reconuentio. & illam sequitur Lud. Ro. ibi. & Ias. in l. ne quicquid. §. vbi decretum. co. pe. ff. de offic. proconsul. in contrarium tamen est veritas, & hæc contraria pars tenet Bar. in d. l. sed si resistatur. & Bar. in auth. & consequenter. co. fi. c. & Abb. in c. j. col. pe. versu. iij. quero de mut. petit. p. tenet in l. j. in fi. ff. de var. & extraord. cogn. & Spec. in titu. de recon. §. nunc dicamus. veru. sed nunquid habet locum, & c. **Quod intellige veru.** quando officium iudicis imploratur principaliter, ex quo tunc succedit in locu actionis. l. Quintus. ff. de annu. leg. & cap. fi. de offic. iudic. Secus, si incidenter imploratur: quia tunc non habet locum reconuentio. Ita communiter tenent Doct. in locis præallegatis, & Ias. in l. j. colum. vij. in principi. ff. de**

de iur. omn. iud. **Item** limita nisi officium iudicis imploratur super eo, quod requirit celeritatem: quia tunc suspenditur reconuentio, & expeditur causa requirentis celeritatem. ita dicit Bal. in rub. extr. de offi. iudic. fi. Non tamen intelligas, quod reconuentio tollatur in totum: quia imo procedit etiam in causis requirentibus celeritate, & in causis summaris, quo ad prorogandum iudicem, non tamen ut eadem sententia terminetur: quando una causa est ordinaria, & alia summaria. rex. est. & ibi Bal. in l. sed & hæ. §. non solum. ff. de procur. & not. Bar. in d. auth. & consequenter. col. pen. in fi. & Abb. in d. c. j. col. vij. de mut. tu. petit. **Item** limita notabiliter non procedere, quando officium iudicis imploratur, non in formam iudicii, sed per modum actus extrajudicialis: quia tunc non habet locum reconuentio. Exemplu, si petitur testamentu aperiri, vel donationem infirmu: vel si aliquis petit a iudice familiam, ut possit tute acquirere, & manutene sibi possessionem: vel aliud simile. ita tenet Bal. in c. j. col. fin. de contro. feud. apud pares. & Soci. in cōsil. clxvij. col. fi. versu. secundo concludo, & c. in ij. volu. **Et** ex hoc infero ad nouam practica in regno, quod si quis spoliatus ab aliqua persona ecclesiastica, intenteret remedium traditu per capitulum regni, quod incipit, omnis præda

tio, & aliud, ad regale fastigiu, & aliud, finis præcepti, charitas, adeu. do scilicet iudicem seculare, ut defendat ipsum a tali violentia, & possessionem restituat, in tali casu non habet locum reconuentio, ex quo iudex aditur non per viam ordinariam nec iudicalem, sed per viam defensionis extrajudicialis: ut plenè traditur in decis. ij. & deci. xxxij. col. Neapo. Et hæc limitatione repete ad sequentem quæstionem. **Secundo**, iuxta hoc quero, an i causis summaris habeat locum reconuentio. veritas dependet ab his, quæ modo dixi in quæstione præcedente, & breuiter dic. quod sic, sed quo ad prosecutionem sit hæc distinctio, videlicet, Aut ambe cause sunt summarie, & sine dubio procedit reconuentio. Aut una est summaria, alia plenaria, & tunc valet reconuentio, quo ad iudicem prorogandum, non tamen quo ad hoc, ut ambe cause eadem sententia terminentur, nisi partevolente. Ad hoc allega omnes decisiones supra modo allegatas, ut præcedenti quæstio. ante si. maxime Pal. in l. sed & hæ. §. non solum. ff. de proc. & ita debet intelligi, quod not. Spec. in titu. de reco. §. nunc dicamus. versu. sed nec habet, & Bart. in l. j. §. fin. ff. de var. & extraord. cog. & Bald. in l. & sine. versu. fi. & ideo dicit lex & c. ad Treb. **Tertio**, successiue quero, an in causis extrajudicialibus habeat locum reconuen-

rio. Breuiter dico, quod non secundum Bal. in d. athen. & consequenter col. iij. in j. vers. quæro, nunquid &c. vbi dicit, quod si petitur executio instrumenti confessionati, non habet locum reconuentio. & Spec. in titu. de recon. §. nunc dicamus. versic. sed quid si agebam, &c. vbi idem dicit, quando agitur ex deposito. Adde Bal. in l. iij. in j. not. C. q. ad lib. proela. non sic. vbi dicit, quod illi, qui constitur debitor, non potest actorem reconuenire: & est ratio: quia in confessionibus partes iudicis non sunt in alio, nisi in præcipuo de soluat. habetur enim pro condemnato. l. vnica. C. de conf. & quod dixi supra, quando agitur ex deposito non habet locum reconuentio. adde, quod idem tenuit Bart. in d. athen. & consequenter col. iij. in princ. versic. quæro vtrum liceat actori, &c. & ratio est: quia in instrumentum depositi, habet executionem paratam. l. si quis. C. de po. sed contrarium videtur tenere Bal. in d. l. si quis. versic. vltimus no. &c. vbi dicit, quod quando agitur ex deposito, non habet locum compensatio, sed reconuentio sic: non tamen differtur liquidum propter non liquidum: sed referatur id quod probandi est. Puto: amen posse concordari hanc contrarietatem, scilicet, vt non habeat locum reconuentio in deposito: vt pari passu ambulet: quia non debet supersederi liquidum pro-

pter illiquidum. bene tamen potest fieri reconuentio, quo ad effectum prorogationis, vt postea preedatur in ea. & ita loquitur opi. Bal. prout dixi supra in præcedenti quaestio. * Et per prædicta infero, quod quando presentatur in regno instrumentum criminaliter via extraordinaria secundum formam & ritum magnæ curiæ, non habet locum reconuentio: cum illa sit via executiua & extraordinaria per prædicta. * Secundo infero, quod quando creditor vigore instrumenti continentis pactu de capiend, vellet propria autoritate capere possessionem debitoris pro debito, & peteret familiam iudice pro habenda possessione: ex quo ille est actus executiuus & extraiudicialis, non habet locum reconuentio. per ea, quæ not. Bal. in c. j. col. si de Castro. seu. apud Bar. & Soci. in consel. vij. col. si. versic. secundo cõcludo, &c. in ij. volu. & dixi supra in præcedenti quaestio. * Quarto quæro, an in causa possessorij, habeat locum reconuentio. Respondeo veras conclusiones, & dicas sic: Aut actor agit possessorio recuperanda, & reus vult eam reconuenire: & tunc aut reconuentio est de possessione, aut de petitorio. primo casu non admittitur reconuentio, nisi de possessione pariter priuilegiato: vt quia reus reconuenit actorem de alio possessorio recuperanda, & sic de spolio pariter priuilegiato alterius rei, non ciuid

similem, tunc procedit reconuentio. ca. super spoliatiõne de ordi. cogn. & ibi Abb. in j. not. & in iij. col. circa fi. Si vero reconuenit de alio possessorio, puta adipiscenda vel retinenda, non procedit reconuentio: quia non est ita priuilegiatum: vt ibi habetur. * Secundo casu, quando reconuentio fit de petitorio, & dicas indistincte, quando procedit, per text. in d. c. super spoliatiõne, & no. Abb. in cap. j. col. vij. de mutu. peti. & Spec. in tit. de recon. §. nunc dicamus. versic. item excepta. & ver. seq. Et ita debet intelligi & declarari, quod dicit Bart. in d. athen. & consequenter col. pe. in princ. vbi dicit simpliciter, quod agens ex spoliatiõne, non potest reconueniri, nisi prius restituatur. per l. si quis ad se fundum. C. ad l. iul. 33 de vi. * Et prædictorum ratio est, quia agens ex spolio, non tenetur in aliquo respondere aduersario suo, nisi prius restituatur. c. freques. de resti. spol. lib. vj. & c. cum dilectus de ordi. cogn. & d. cap. super spoliatiõne, & ibi Abb. & d. l. si quis ad se fundum, & propterea non proceditur super reconuentione ante restitutionem. Sed quando reconuentio est de alio spolio, tunc non 34 procedit: * quia priuilegiatus non vitur priuilegio suo contra pariter priuilegiatum, secundum Abb. in d. c. super spoliatio ne. colum. j. versic. ex hoc, &c. vbi plus dicit in iij. not. quod non so-

lum debet spoliatus restitui ad rem, qua fuit spoliatus: verum etiam debet plenarie restitui ad fructus & expensas litis, ante, quam teneatur respondere, & idem tenet Abb. per illum text. in cap. accedens, el. ij. versic. not. spoliatum, &c. extra vt lite non conte. Quod nota: quia est quotidianum in practica. * Limita tamẽ prædictam conclusionem procedere, quando reconuentio opponitur per ipsum spoliatorem, qui immediate spoliavit vel spoliari aduocauit contra spoliatum: quia tunc verum est quod non tenetur respondere, nisi prius restituatur. secus est quando ageretur contra eum, qui non spoliatur, sed est tertius possessor illius rei, qua fuit quis spoliatus, & conuenitur possessorio recuperanda, puta remedio cap. reintegrada. vel alio simili iuxta ca. si pe. de resti. spo. quia tunc procederet omnis reconuentio, & tenetur actor respondere ante, quam restituatur: quia ista remedia possessoria contra tertios non spoliantes, non sunt ita priuilegiata, sicut contra ipsos spoliantes. Ita in terminis tenet Abb. in d. cum dilectus col. iij. de ordi. cogn. per multas rationes ibi adductas per eum. sed contrarium videtur tenere Bart. in l. si coloni. C. de agri. & cens. l. xj. & Alex. in conf. lxxvj. col. j. versic. & sicut. & col. si. in ij. vol. vbi dicit, quod possessorio recuperanda, est priuilegiatum, siue inter-

uenerit violentia, siue non & loquitur proprie de remedio dicti c. reintegranda. ¶ Pro prima opi. Abb. pōderatur tex. in d. c. super spoliatione. in ver. spoliatorib⁹. & ibi Abb. in ij. not. vbi dicit, q. spoliatoribus nō tenetur respōdere: ergo alius possessoribus, qui non spoliauerunt, tenetur. Verum, ad hoc posset respondere per id, quod dicit Bald. in l. si de proprietate. col. iij. circa fin. verſ. & no. & C. si in non comp. iudi. vbi dicit, q. probatur quis spoliatus fāte re ipsa, eo ipso, quod probat se antiquiorē possessorē, & possessionem esse modō penes aduersarium. Tamē quia sumus in odiosis, & cōtra regulas iuris cōmunis, puto q. ille terminus, spoliator, debet intelligi in principali & proprio significatu, scilicet de eo, q. spoliavit verē, prout pōderat Abb. in d. c. cum dilectus. col. iij. vnde puto opin. Abb. esse sustentabilem & verā, per iura & rationes suas. Nec obstat dictū Bar. in d. l. si coloni. & Ale. in d. consil. lxxvij. in iij. vol. quia fa teor, q. omne possessorū recuperanda est privilegiatum, quo ad hoc: vt si conuenitus obiciatur quæstionem dominij, teneatur restituere antē, quā de dominio cognoscatur, siue interueniat violentia, siue non. l. si quis cōditionis. C. loca. & d. l. si coloni. & ita procedit cōtrarium, sed nos loquimur in recōuetio ne, quę regulariter est permilla.

Reperitur tamē specialiter prohibita a spoliatore, p. d. c. super spoliatione. ergo quando non est spoliator, sed alius terci⁹ possessor, statum iuri communi scilicet, vt fiat recōuentio: quia tūc cessat illud odium spoliatoris, quod iura multum in hoc cōtulerat: vt est tex. in cle. vnica. de causa posſ. & proprie. & not. Abb. in d. c. cum dilectus. col. iij. Nūc in proposito quæstio dominij, quod non potest obici, cadit in eadem re, & ideo non obicitur propter privilegiū possessorij. Ita loquuntur deci. & iura cōtraria. sed recōuentio confideratur in diuersa re, & non in eadē. Quod patet ad sensum, quia petitorio non potest reconueniri pro eadem re: quia si conuenitus possidet, non potest pro illa re agere rei vocatione, vel hypothecaria: quia istæ actiones præsupponunt possessionē esse debere penes aduersarium, & non penes agentē eundemque recōuenientem. Possessorio recuperanda vel adipiscēda minime potest reconueniri, eadem ratione: quia ipse possidet, & quia super eadem re prohibetur recōuentio, secundum Abb. in d. c. super spoliatione. col. j. circa fi. vbi arguitur rationem. Solū remanet dubium de possessorio retinēda circa eandem re, quod videtur posse cōcurrere: vt si tu conuenis me possessorio recuperanda: ego recōuenio te interdicto vt possidētis: quia turbas

me

me in possessione eiusdem rei. super quo dico, q. per spoliatorē non potest contra spoliatū fieri talis recōuentio: quia possidet ab eo vi: & interdictum vt possidētis. nō fauet ei, qui possidet ab aduersario vi, clam, vel precario, secundum Abb. in c. veniens. co. pe. de præscri. & tex. in l. j. in prin. fi. vt possit. propter privilegiū spoliij & odiū spoliatoris, prout supra dixi: quia non tenetur spoliatus recōuenire, nisi prius restituatur: vt d. c. cum dilectus, & c. si de ord. cog. si verō recōuetio fieret per terciū possessorē, qui non spoliavit, qui conuenitur possessorio recuperanda, puta remedio c. reintegranda. vel dicta l. si coloni. & tunc procederet recōuentio in eadē re, per ea, quæ dicit Abb. in d. c. cum dilectus. col. iij. ¶ Istud tamen intellige, quando possessorium retinenda proponitur ex alia molestatione extrajudiciali: nō ex sola cōtentione iudiciali: si super possessorio recuperanda: quia ex sola molestatione iudiciali non datur interdictum vt possidētis: quia qui vitur iure suo, nemini facit iniuriā, ita tenet Abb. in c. audita. co. iij. circa fi. de res. spo. ¶ Quod confirmo: quia econtra est dictum in d. c. veniens, & ibi Abb. in iij. no. de præscri. vbi patet, quod conuenitus possessorio retinēda, potest reconuenire actorē possessorio recuperanda pro eadem re, & sic admittitur iste concursus in

istis duobus possessorijs, verum qualiter sit pronuntiandum in eis, declarat plenē Abb. in d. c. veniens. colum. antepenult. & penult. ¶ Hanc opi. confirmo alia ratione, scilicet, quia vtraq. causa est summaria, eū sit possessoria, nam quælibet causa possessoria, est summaria, secundum Alex. in consil. lxxj. col. j. in v. vult. & sic potest admitti recōuentio: vt supra dixi i. j. q. huius partis. Et si tu diceres, quare in spolio non admittitur recōuentio de possessorio retinenda: cum sit causa summaria? Dico, quod ibi est alia ratio prohibitiua, scilicet privilegium cause, & odiū spoliatoris: vt supra pluries fuit dictū, vnde non admittitur recōuentio, nisi de alio spolio pariter privilegiato alterius rei: sed cōtrariū eū, qui nō spoliavit, cessat dictum odium. ¶ Ex prædictis ergo colligo & firmo istam cōclusionem, quod spoliatus agēs contra spoliantem remedio recuperanda, non potest reconueniri nec petitorio nec possessorio, nisi sola causa spoliij alterius rei pariter privilegiata, & non eiusdem rei secundum Abb. in d. cap. super spoliatione. colum. iij. circa fin. de ord. cog. Si verō agit contra non spoliatē, sed contra tertium possessorē, potest reconueniri tam petitorio, quā possessorio alterius rei, sed pro eadem re, nec petitorio nec possessorio recuperanda, vel adipiscēda, sed possessorio retinenda.

tinenda sic, per prædicta. Fateor tamen, quod causa conuentionis, ex quo requirit celeritatem, citius expeditur: per ea, quæ dixi supra in j. & ij. quæst. litus partis.

38 ¶ Vnde sequitur, quod illud priuilegium, quod spoliatus ante omnia restituatur, & non teneatur respondere, procedit, quando opponitur quæstio super eadem re, & non super diuersa: & tunc est generale in quolibet possessorio recuperanda. Fallit in reuentione de possessorio retinenda: quod potest cadere in eadē re, quando non agitur contra spoliatorē: vt supra dixi. Item procedit indistincte, quando agitur contra spoliatorē: siue super eadem re, siue super diuersa: in odium ipsius spoliatoris. Fallit quando fit quæstio de alio spolio alterius rei: per d. c. super spoliacione. & ita cum ista declaratione pertraseo super ista difficultate.

39 ¶ Prædictam opi. & limitationē Abb. cōfirmo per vnam optimam decisionem, quam faciunt domini de rota in deci. cxlix. in nouis. quæ incipit, si inter. vbi habetur, quod si duo litigant super possessorio recuperanda, potest tertius se obicere pro suo interesse, & agere petitorio: dummodo ipse nō sit spoliator: & tenetur agens possessorio illi respondere ante restitutionē: ex quo respectu illius tertij, cessat odium spoliantis. allegat d. c. fin. de ordi. cog. & pona debet sequi suos auctores. & il-

lud dictū sequitur & declarat notabiliter Abb. in c. in literis. col. fi. de resti. spo. & idem Abb. in d. c. si in ij. no. & Alex. in l. natura. liter. §. nihil commune. co. xj. in xvj. fallentia. ff. de acquir. pos. & Fely. in c. cum super. co. penul. ver. scias etiam, & c. de re iudi. Et hæc quo ad possessorij recuperanda. ¶ Si verò actor agit possessionē adipiscendā, & reus vult eum reconuenire: & tunc si reuentione est respectu diuersæ rei, procedit indistincte: siue fiat de petitorio, siue de possessorio, sed respectu eiusdē rei, nō procedit, si fiat petitorio: quia is, qui agit remedio adipiscendā, negat se possidere, vnde non cōuenitur petitorio. l. i. ff. de re iuen. ita hæc omnia tenet Bart. in d. l. naturaliter. §. nihil commune. co. vij. in v. cōbinatione. Si verò fiat de possessorio eiusdē rei recuperandæ vel adipiscendæ, non procedit eadē ratione: quia agens nō possidet: sed de possessorio retinendā, bene procedit reuentionio pro eadē re: quia cōcurrere possunt ambo: per ea, quæ habentur in d. c. venies & ibi Abb. de præscrip. Nam pro sola molestia cōpetit interdictū, vti possidetis. c. audita & ibi Abb. in iij. not. de resti. spo. Quod semper intelligas de molestia extraiudiciali, non de iudiciali, secundum Abb. in d. c. audita. col. iij. in fi. & fuit dictū supra. ¶ Si verò actor agit possessorio retinendā, tunc respectu diuersæ rei procedit in distinctū

distincte reconuentione, tam de petitorio, quam de possessorio: secundum Bart. in d. §. nihil commune cōbinatione. & Car. in cle. j. co. ij. in fi. de causa proprie. & possessorij, sed respectu eiusdē rei de petitorio non procedit, quia primò est discutienda causa possessorij, secundum Bart. vbi supra, per l. ordinarij. C. de rei vend. & in l. certi. C. de interd. sed de possessorio, puto, quod procederet reconuentionio: quia ambæ causæ essent possessorie & pariter priuilegiata: vt sentit Abb. in d. cap. super spoliacione. col. ij. versic. venio more solito, & c. de ordi. cog. nam de possessorio retinendā probatur in l. si duo. ff. vt posses. & in c. licet causam de probat. de possessorio recuperandā probatur in c. veniens. & ibi Abb. de præscrip. de possessorio adipiscendā patet ad sensum quia nulla virget cōtrarietas. ¶ Vnum tamē addo prædictis pro declaratione: vt in omnibus casibus, in quibus dixi procedere reconuentionē de petitorio, in possessorio debeat intelligi eo modo, quo procedit reconuentionio in causa summaria, de causa nō summaria, vt declarauimus supra in secundā q. huius par-

40 tis. ¶ Hæc, quæ hactenus dicta sunt, procedunt, quando actor agit possessorio: & reus vult reconuenire. Quid autem ecōtra, si actor agit petitorio, & reconuentionio fit de possessorio: iste est proprius casus ca. cum dilectus. de ordin.

cog. & vera conclusio est, quod respectu diuersæ rei procedit reconuentionio, vt d. c. cum dilectus. & not. Abb. in cap. fin. col. ij. versic. venio & c. de ordi. cog. & Card. in clemē. j. col. iij. versic. si verò vnus, & c. de caus. poss. & proprie. sed pro eadem re similiter tenent docti. quod procedit reconuentionio, secundum Abb. in d. cap. fin. col. ij. & in cap. ex cōquæstione. eum. iij. in princ. de restitut. spol. in hoc puto aduertendū, quod si intelligis de possessorio retinendā, clarum est, quod procedit reconuentionio, quia ista se compatiuntur. sed quo ad possessorium adipiscendā & recuperandā, nescio quomodo posset concurrere reconuentionio in petitorio pro eadem re: nam si conuenis me rei vindicatione ad fundū, præsupponis me possidere: si ego volo te reconuenire possessorio recuperandā vel adipiscendā, non cadit reconuentionio in eodē fundo: quia si possideas, non competit mihi dicta remedia. In vno solo casu posset procedere, scilicet in terminis dicti ca. ex cōquæstione. & de prædictis vide plene Specul. in tit. de pos. & peti. §. j. ¶ Super hac materia est etiam sciendum, quod intentato petitorio per actorem, potest reus deducere possessorium altero de duobus modis, scilicet, per viam actionis: vt per reconuentionem, vt modò dixi: & per viam exceptionis, & de vtroque modo loquitur text. & ibi

& ibi Abb. in d. ca. cum dilectus. de ordin. cogn. & glo. & Abb. in d. cap. fin. cod. titu. & ibi dicitur, 41 quid est vtilius intentare. ¶ Et nota pulehrum practicam ex d. cap. cum dilectus. Nam si tu conuenis me petitorio, puta actione reali vel personali ad aliquam rem: ego possum te conuenire, quod spoliasti me quadam alia re: vel possum exicipere contra te de spolio alterius rei: petedo, quod non audiaris in petitorio tuo, nisi prius restituas mihi dictam re. Et differentia est ista: quia si deduco spolum per modum reconuentionis, non repellitur actor ab agendo, sed proceditur super vtraque causa, itaque super mutuis petitionibus: quia ex quo deducitur spolum per modum actionis, actio non est exclusio alterius actionis: & ideo super vtraque proceditur: sed si deduco spolum per modum exceptionis, suspenditur petitorium actoris: & proceditur ad rationem termini ad probandum exceptionem spoli: qui terminus est quindecim dierum, vt in ca. frequens de restit. spol. lib. vi. & not. Abb. in d. c. cum dilectus. in v. no. Quia exceptio probata interponitur decretum, quod actor non audiat in petitorio suo, nisi prius restituat: non tamen condemnatur ad restitutionem: quia exceptio, est solum actionis exclusio: vnde non operatur restitutionem: quia illa venit per viam actionis. ite est text.

in d. c. cum dilectus. & ibi Abb. in v. nota. Sed quando venit secunda petitio modum per viam ibidem: & hac est differentia inter vnu modum & alium. vnde reus potest deliberare, quod magis sibi expedit: nam si melius est incumbere rei actoris aduersarij, opponat exceptionem: quia interim non proceditur super petitorio: & ipse detinebit rem petitam. Si vero magis expedit ei habere restitutionem spoli, agat per viam reconuentionis: quia per eam obtinet restitutionem rei: ita declarat glo. in d. cap. fin. de ord. cog. Sed quando proponitur possessorium super eadem re, semper est vtilius illud deducere per viam actionis, secundum Abb. in d. cap. fin. col. ij. de ord. cog. & in c. ex coquectione. col. iij. in princip. de restit. spoli. 42 ¶ Quid autem, si actor deducat possessorium recuperanda: super vna re, & reus excipiat de spolio alterius rei, an suspendat possessorium actoris? Ratio facit, quod non: quia sunt duo pariter privilegiata, tamē veritas est in contrarium. quia proceditur super exceptione, quae est fauorabilior. suspensio primo possessoris: & nunquam auditur ea probata, nisi prius actor restituat. ita dicit glo. in d. cap. fin. de ordin. cog. & ibi Abb. co. iij. circa fin. ¶ Prædicta tamen limita procedere, quando exceptio spoli opponitur contra ipsum spoliator

liatorem: quia tunc repellit eum ab agendo. Secus, si contra eum, qui non spoliavit: sed est tertius possessor. ita dicit Abb. in d. ca. cum dilectus. col. iij. & in c. in literis. col. fi. de resti. spoli: & habetur in deci. xix. consil. Neap. & in l. si te bonis. C. de iure deli. vbi habetur de intellectu dicti c. frequens. de rest. spol. lib. vi. vt procedat etiā de iure ciuili: vt not. Ias. & communiter Moder. in d. l. si te bonis. reprobata ibi opi. 43 Bar. qui aliter dicebat. ¶ Item ex prædictis verificabitur illud, quod dicit Spec. in tit. de cita. §. col. v. vers. ite, quod est spoliatus, quod is, q. est spoliatus, si citatur per spoliatum, in alia causa potest opponere contra citationem, vt non teneatur respondere nec comparere propter dictum spolum: maxime quando est notorium, secundum eum. 44 ¶ Quinto, principaliter super ista parte quaeritur, an in causa clerici possit fieri reconuentione coram iudice laico: vt si clericus agit contra laicum coram iudice seculari: an possit ibidem reconueniri. Ista est longa questio: quam plenè examināt Ab. & Fely. in c. at si clerici. de iudi. Breuiter, quicquid dicat Abb. ibi veritas est magis comunis opin. quod possit clericus reconueniri. hanc opi. tenet Bar. in d. authen. & consequenter. col. fi. C. de sen. & gl. in c. de mut. pet. & Bal. l. ij. §. sed si agit. de iud. vbi plus dicit, quod ista est pro-

rogatio legalis. Et hæc opi. est hodie expedita in regno per ritum magnæ curiæ vicariæ. in n. cliij. q. incipit, ite, quod clericus & c. & habetur in decis. clxxiii. consil. Neapol. & ita communiter seruatur. Et hanc opin. tenet Spec. in tit. de reconuen. §. nunc dicamus. vers. sed pone, clericus & c. vbi limitat hoc non procedere in tribus casibus. Primus, si reconueniretur de causa spirituali, cuius est incapax iudex laicus. Secundus, si reconueniatur de causa criminali, quæ infamat. Tertius casus est, si laicus data opera iniuriatur clerico, ad hoc, vt conueniatur coram iudice laico, ibidem eum reconueniat: secundum Spec. cod. titu. §. j. versicu. quid si laicus: & prædictis adde Bald. in d. authen. & consequenter. col. penult. ¶ Quod facit ad id, quod in simili dicimus de clerico agente contra laicum coram iudice laico: nā si succumbit in causa, potest eum iudex laicus condemnare ad expensas, vt tenet Fely. in cap. at si clerici. col. vii. in fi. de iudi. ¶ Sed si clericus vel alius agens, si fuerit reconueniendus, vult renuntiare iudicio suæ conuentionis, ad hoc vt non reconueniatur, vtro posset dic quod si fuit per reconuentionem præuictus, non potest renuntiare, ex quo semel est acquisitum aduersario: secus, si res esset integra. ita tenet Bal. in d. auth. & consequenter. col. pen. & Spec. in titu. de recon. §. fi. & habetur

tur in decif. lxxij. confil. Neapolit. facit tex. in l. si post mortem. §. si ff. de bonor. possel. contratab. & quod not. Iaf. & doct. in l. iij. in prin. colum. ff. quod quisque iur. & Bal. in l. per d. r. C. de temp. in integ. resti. ubi habetur, quod omnis dilatio, quæ datur in causis, est communis reo & atori. unde si datur reo, est communis etiam atori & e contra: adeo quod non potest reus renuntiare illi dilationi iam præstitæ in præiudicio aitoris, cui fuit semel ius quaeritum, secundum d. Bal. ibi. ¶ Sexto quoque in causis criminalibus habetur locum reconuentionis. Hanc quæ plenius, quàm alius, tangit Abb. in c. j. col. ix. cum tribus seq. de mut. peti. Ego autem de mente Abb. & Bar. in d. authent. & consequenter. & reasumendo communem & veriorum opin. doct. declarabo hæc quæ per quatuor membra: in singulis membris ponæ varias conclusiones cum fallacijs: quoniam ista quæ est valde ardua, difficilis, & intricata. Unde facio primū membrū principale videlicet, quadoque accusatur quis merè criminaliter: & ipse reus vult reaccusare accusatorem de alio crimine: & sic tamen etiā causa cōuentionis, quàm reconuentionis est criminalis: super quo firmo istam cōclusionē, videlicet. Accusatur criminaliter potest suū accusatorem reaccusare criminaliter. & sic concludo, quod in criminalibus habet locū re-

cōuentionis: sicut in ciuilibus. ita tenet gl. in d. authent. & cōsequenter. & probatur in l. j. & l. neganda. C. qui accus. non poss. ¶ Istam cōclusionē limita primò: dummodo reaccusans prosequatur suā vel suorum iniuriā, aliis reaccusare non potest: vt d. l. neganda. & ibi not. & l. is, qui reus, & ibi gl. in vers. accusare. & Bar. ff. de pub. iud. & procedit tūc reconuentionis indistincte, siue ante nōmē receptū inter reos, siue post: vt colligitur ex distinctione Bar. in d. l. is, qui reus. col. ij. in fi. & seq. Itē, etiā si vterque prosequatur suam iniuriā, procedit reconuentionis, secundum Bar. in d. l. is, qui reus. col. iij. & Bal. in l. j. col. v. & vj. C. qui accus. non poss. ¶ Ex hoc infertur, quod ex quo hodie in regno nullus admittitur ad accusandū, nisi suā vel suorum iniuriā prosequatur, vt est ritus magnæ curiæ vti carix, in numero xiiij. qui incipit, itē, quod nullus laicus, & c. sequitur quod tantū facilis in criminalibus habet locū reconuentionis, quod intellige cum alijs declarationibus, quas infra subiiciā. ¶ Secundò, limita prædictam cōclusionē procedere indistincte antequam nōmē rei sit receptū inter reos, nam tunc potest fieri reaccusatio, siue prosequatur suā iniuriā, siue nō. & hoc est de mente Abb. in d. cap. j. col. ix. de mut. peti. ibi, primo casu, per d. l. is, qui reus, & c. i. Bart. in d. l. is, qui reus,

disting

distingat, aut de maiori crimine, aut de pari, vel minori. & Bal. in d. l. j. col. vj. vers. venio ad secundam, & c. C. qui accus. non poss. tamen videtur verior opin. Abb. vt procedat indistincte: quia si recte inspiciantur verba Bart. non videtur differentia in effectu, inter nomen receptum inter reos & non receptum: quoniam differentiam iura facere videntur, sed pro opin. Barto. est tex. in d. l. neganda. post verò nomen receptum inter reos, sit reaccusatio de maiori crimine præiudiciali, vt d. l. j. C. qui accus. non poss. non autem de pari vel minori, secundum Bar. in d. l. is qui reus & Gand. in tract. male. in titu. de filiofa. & vtrum possit accusare, & c. col. ij. & iij. quod intellige ad effectum prosequendi, potest tamen præsentari libellus, & superfederali vsque ad sententiam primæ causæ, vt d. l. neganda. secundum doct. in lo-

49 cis præallega. ¶ Verum, super istis differentiis non satis insisto: quia in regno sunt nullius utilitatis propter dictū ritum magnæ curiæ, secundum quem nullus accusat, nisi suam vel suorum iniuriā prosequatur, quo casu semper habet locum reaccusatio, vt supra dixi. Similiter in regno est correctā dispositio d. l. j. C. qui accus. nō poss. per consti. que incipit, si ciuiliur agēs, vt not. ibi gl. & And. de yser. & Matthæ. per quā consti. est nouiter inductū, quod siue accusatus reaccu-

set de maiori crimine, siue non, proceditur indistincte super vtraque causā, & per vnā non fit præiudicium alteri: & sic hodie in regno per illā consti. omnia præiudicialia sunt sublata in iudicijs, per quam corrigitur etiā l. si. C. de ord. iud. adeo quod omnes causæ, quarum vna se habet ad aliam, & per eam fiat præiudicium alteri, & de iure communis propter præiudiciū fit impeditio processus: sunt hodie reductæ ad æqualitatem, vt pariter procedatur in eis, & per hoc multe leges iuris communis reperiuntur correctæ, vt plene declarat Matth. de Afflic. in d. consti. si ciuiliur agēs, in vj. ¶ Quando autem dicatur nomen receptum inter reos? veritas est, vt dicit Bar. in d. l. is qui reus. col. iij. in fin. & seq. & Abb. in d. c. j. col. ix. de mut. peti. videlicet, quado iudex non obstantibus exceptionibus dilationis pronūciat esse procedendum super accusatione, si autē nihil fuit oppositū, adeo quod non fuit opus tali pronūciatione, tūc per litis contest. dicitur nomen receptū inter reos. Et declarat hoc plenius Bald. in d. l. j. col. ix. in fi. & seq. & Bar. i. adulterij. C. de adul. & Bal. in l. quānis. C. l. i. pēd. app. mors interue.

¶ Tertio limita dictā cōclusionē procedere, quado ista reconuentionis in criminalibus sit corā iudice ordinario ipsius reconuentionis. Si enim esset iudex incōpetens

respe

respectu reconvienti, vel quia nō poterat aliter cognoscere de causa criminali: tūc reconuēctio de causa criminali nō procedit. tex. est in l. i. §. sed si agant. ff. de iudi. secundū Bar. in d. a.uthē. & cōsequenter. col. iij. vbi assignat rationē: quia agēs criminaliter agit ex necessitate propter iniuriā sibi factam, nō autē ex voluntate, sicut in civili. Vnde cessat ratio l. cū Papinianus. in fin. C. de sent. & sic nō fit prorogatio iurisdictionis per reconuentionem in causa criminali, sicut in civili. secundū Bar. ibi. & tenet And. de yser. in c. j. col. ij. de cōtro. feud. apud pares. & est de mēte Bal. in l. j. circa fi. C. de iu. omni. iud. & Ale. in addi. ad Bar. in d. l. i. qui reus. col. ij. * Et p. hac infert pulchrē Bal. in d. l. j. col. iij. in v. oppo. C. qui accu. nō pos. q. si Papa delegaret alicui delegato aliquā causam criminalem, nō posset eorū eo habere locū reconuentione de alia causa criminali quia iurisdīctio delegati ad eam se nō extendit. nā in criminalibus secundū eū nō dicitur propriē reconuēctio, sicut in civilib⁹: quia nō prorogatur iurisdīctio: & hoc etiā innuit Bal. in d. a.uthē. & cōsequenter. col. ij. vers. secūdo quoq. & c. scus esset, quādo delegatus impetraretur per ipsum accusantē: quia tūc haberet locū reconuēctio. secundū Bar. in d. a.uth. & cōsequenter. col. iij. & hoc rationē impetratiois: quia videtur eligere

53 impetratio. secundū eū. ¶ * Adde tamē in hac materia. q. in regno habemus tres ritus magne curiæ vicariæ, disponentes de hac materia. Quorū primus est in nu. 69. & incipit. Item si quis vel si qua & c. per quē disponitur, q. accusator nō potest accusantē reaccusare, nec eius matrē aut filios, vel fratres, vel nepotes, nisi eadē die, & ex nouo delicto, & sic per dictū ritū videtur esse restricta potestas reaccusandi solū in illa die, in qua fit accusatio, & solū in nouo delicto. ¶ * Quod autē dicatur nouū delictū, declarā nota. per Barto. in l. i. qui reus. col. in. ver. cōmuniter seruatur & c. ff. de pub. iud. vbi quādo plura delicta sunt facta vnicō cōtextu, in eadē rixa: omnia illa reputantur pro vno facto. vnde si tu accusas me de delicto facto in rixa, & ego reaccuso te de delicto facto in eadē rixa, illud delictū nō diceretur nouū, ratione cōnexitatis. Sed si tu accusas de delicto commissio hodie, & ego reaccuso te de delicto commissio heri: illud diceretur nouū: & ita colligitur ex verbis & mēte Bar. ibi. Et aduerte, quia ille ritus loquitur copulatiuē dīcitur, & nisi ex nouo delicto & c. vnde innuit, q. utrūq. copulatiuē interueniat ad hoc, ut pcedat reaccusatio: scilicet, q. fiat eadē die, & ex nouo delicto, & nō aliter. l. i. si quis ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. & l. i. quis ita stipulatus fuerit aureos: decem

decem. ff. de verb. ob. ¶ Secūdus ritus magne curiæ: est in nume. 180. & incipit, Itē seruatur ipsa curia, q. accusator & c. quo cauetur, q. accusator nō potest pendente accusatione in aliqua curia accusari, dū tamē sit paratus respondere in eadem curia, accusatione durante, vel praestit fideiussorem de respondēdo in quacūq. curia competenti, 55 finita accusatione. ¶ Tercius ritus est in vltimo ritu. in nu. 324. & hoc videtur ius nouissimū in regno: quia cū sit vltimus, de rogat omnibus prioribus, quatenus cōtra dicerent ut in §. posteriore. Insti quib. mod. test. in firm. & l. i. quis in principio. ff. de leg. iij. & l. hac cōsultissima. §. si. C. de testa. & l. pacta nouissima. C. de pac. & per hunc vltimum ritū est correctā l. j. C. qui accu. nō pos. & similiter est correctā illa constitutio, si ciuilitur agens, quam superius allegauimus. Vult enim ille ritus, quod accusator vel eius coniunx, aut filij, parētes, vel fratres vtrūq. coniuncti in simul habitantes, non possint aliquo modo reaccusari de aliquo crimine, etiam maiorē pendente accusatione per accusatū vel eius coniugem, filios, parētes, aut fratres in simul habitantes, solūm persona reaccusata tenetur praestare fideiussoriam cautionē de stando iuris, finita prima accusatione, & procedit illa dispositio, etiam si suam vel suorum iniuriā pro-

sequantur, vt ibi expressē dicitur: & si videtur etiam coniecta d. l. neganda. C. qui accu. nō pos. Assignatur enim ibi ratio, quod ista reaccusatio praesumitur calumniosē fieri: ex quo nō est verisimile, q. accusatus si fuisset offensus, voluisset tardare ad accusandum, donec ipse accusaretur prius, vnde praesumitur fieri ista reaccusatio, vt perturbetur accusans, & sic calumniosē sequitur ergo, q. hodie in regno cessat omnino reconuentione vel reaccusatio in criminalibus, etiam si suam vel suorum iniuriā quis prosequatur: per dispositionē dicti vltimi ritus, qui in hoc derogauit totī dispositioni iuris communis, & constitutionis regni. ¶ * An autem cum iudex inquirat contra aliquem, ad investigationē akerius, possit inquisitū petere à iudice, quod reinquirat contra illū instigantem de alio crimine. vide Spec. in tit. de inquisitio. §. j. verū. item nunquid, & e. vbi tenet quod nō. Reliqua vtrūq. ad hoc primum membrū principalē, prosequere de iure communi, vt per Barto. in d. l. i. qui reus, & dicta a.uth. & consequenter. col. iij. & Bal. in l. j. C. qui accu. non pos. & Abb. in d. c. j. col. 57 viij. & x. de m. p. et. ¶ * Secūdo mēbris principalē est, quādo aliquis est accusatus criminaliter, & vult reconuenire ciuili suum accusatōrē, in quo fit mo conclusionem, quod nō potest

celi fieri talis reuocatio: & hoc tam de iure communi per l. fin. C. de ord. iudic. & per Abb. in d. c. j. col. xi. vers. secundum & c. de mutu. peti. quàm etiam ex dispositione dicti ritus vltimi, ibi, per quamuis viam in iudicio euocare, & c. & hoc per ratione: quia accusator non elegit sponte iudicē, sed ex necessitate propter iniuriam sibi factam, secundum Abb. ibi. & Bar. in dicta authen. & consequenter. col. iij. ¶ Tertium membrum est contrarium, quando conuentus ciuilitur vult reconuenire criminaliter. In quo breuiter dico, qd hodie procedit reconuentio in regno, nec supersederetur in ciuili, propter præiudicium causæ criminalis, etiam si esset crimen læsæ maiestatis, ita propriè dicitur text. in illa constitutio, si ciuilitur agens. & ita seruetur in regno, quicquid dicat Abb. in d. c. j. col. xj. circa fin. & Barto. in d. authen. & consequenter. col. iij. ¶ Quod tamen limita procedere, quando talis reconuentio fieret coram iudice competenti ipsius reconuenti, aliàs secus, si esset incompetens: quia non prorogatur quo ad causam criminalem, secundum Abbatem ibi, & Alex. in additio. ad Barto. in l. is qui reus. col. ij. ff. de pu. iudi. & dixi supra in primo membro, in tertia limitatione. Et quod in criminalibus non habeat locum prorogatio, tenet Bald. in l. si qui ex consensu. col. ij. in fin. vers. re-

uoco & c. C. de epis. aud. & Bald. in l. ij. in fin. C. vbi de cri. agi oportet. ¶ Quartum membrum est, quando conuentus de crimine ciuilitur, vult reconuenire de alio crimine ciuilitur: quod quomodo, & quando fit, declarauimus supra in prima distinctione huius partis. super quo firmo conclusionem, quod procedit reconuentio coram iudice communi. scilicet qui est iudex reconuenti: & hoc patet ad sensum: quia si quando agitur merè criminaliter, procedit reconuentio, vbi reconueniens persequitur suam vel suorum iniuriam, vt supra fuit conclusum de iure communi: multo fortius quod agitur ciuilitur: quia magis adhaeret naturæ reconuentionis, quæ procedit regulariter in ciuili, per d. l. cum Papinianus. & auth. & consequenter. Nam tunc suum proprium interesse quis persequitur, quando ciuilitur agitur: sed si vellet reconuenire auctorem coram iudice non suo, vt prorogetur iurisdicatio propter reconuentionem, hoc non posset: quia non obstante, quod ciuilitur agatur, potest dici, qd actor agit ex necessitate propter delictum sibi commissum, & sic non sponte eligit iudicē, vnde cessat reconuentio, per ea, quæ supra dixi, & not. Bartol. in d. authen. & consequenter. col. iij. ita tenet Abb. in d. c. j. col. xij. in fi. extra de mutu. peti. Rober. Maranta. V. I. D.

Iudi

Iudiciorum VII. Disin.

- 1 Iudicium aliud petitorum, & aliud possessorium.
- 2 Possessorium iudicium, triplex est, & quod dicatur.
- 3 Possessio non transit ad heredem, nisi apprehendatur: fallit tamen, quando defunctus possidebat per colonum.
- 4 Agens interdictum, quorum bonorum, quid narrare & probare debet.
- 5 Possessorium adipiscende, non datur heredi: qui quandoque habuit possessionem, & ab ea cecidit.
- 6 Hereditatis petitio, non datur ei qui quandoque possessionem habuit, & cecidit ab ea.
- 7 Interdictum, quorum bonorum, reperitur utile, & directum, & habet similitudinem cum petitione hereditatis, & quando locum habeat. nu. 8.
- 8 Petitio hereditatis, non solum datur ad universam hereditatem, sed etiam ad rem particularem.
- 9 Interdictum, quorum bonorum, in aliquo est utile, quàm hereditatis petitio.
- 10 Interdictum, quorum legatorum, est possessorium adipiscende, quando habeat locum.
- 11 Interdictum Saluianum, est possessorium adipiscende, & quando locum habeat.
- 12 Possessorium adipiscende, est etiam remedium. l. fin. C. de edic. diu. Adri. tollen.
- 13 Possessorium adipiscende, etiam dicitur, quando beneficiarius implorat iudicis officium, vt mittatur in possessionem beneficii noniter acquisiti.
- 14 Possessorium retinende, quod dicitur, & quando locum habeat. & nu. me. 15.
- 15 Possessorium retinende, datum ei, qui extra iudicium molestatur: secus, si in iudicio.
- 16 Possessorium retinende non datur contra directum turbantem suum deiectionem.
- 17 Possessorium retinende duobus litigantibus, ille obtinet, qui de antiquiori possessione probat, etiam si aduersarius probaret de titulo: verum debet articulare, quod habens titulum possidet clam, respectu suæ possessionis.
- 18 Possessio antiquior non prodest agenti possessorio retinende, quando ab ea cecidit facto suo ex propria alienatione.
- 19 Articulus de proprietate ad admitatur, quando possessorio retinende agitur.
- 20 Possessorium retinende datur etiam pro iuribus incorporabilibus.
- 21 Possessorium recuperande quod dicitur, & quando habeat locum. & nu. 22.
- 22 Interdictum vnde vi, datur violenter expulso de possessione rei immobilis.
- 23 Interdictum, vnde vi, competit pro iuribus incorporabilibus, & annuis præstationibus.
- 24 Interdictum, vnde vi, an detur ei, qui suspicatur posse repelli.
- 25 Interdictum, vnde vi, datur solum intra annum utilem.
- 26 Interdictum, vnde vi, competit deiectione possidentis tempore solij.
- 27 Locum & tempus solij, requiritur in libello, in quo intentatur interdictum, vnde vi.

28 Interdictum, unde vi, non datur contra singularem precessorem: sed con-

30 Interdictū, vade vi, datur spoliato,
qui vere possidebat tempore spoliū: se-
cus si tantum detinebat.

31 Conductio triticaria, datur etiam ad possessionem, & est remedium recuperanda, & quando locum habeat.

32 Conductio inserti, ad recuperandam
possessionem dari potest.

33 Indebiti conductio, datur etiam ad possessionem recuperandam.

34 Actio in factum, potest dari etiam
ad recuperandam possessionem.

35 Officium iudicis, competit etiam ad
recuperandam possessionem.

36 *Condictio ex l. si me & Titium ff.*
sicertum pet. habet locum pro recu-
peranda possessione.

37 *Condictio ex lege, si coloni. C. de agri.
& cens. datur ad recuperandā posses-
sionem, & quæ requirantur ut com-
petat.*

38 Seruus fugiēs, facit furtum suū ipsius.
39 Conductio ex l. auctoritatem. C. unde

vi. est remedium possessorium recupe-
randa. Et quando habeat locum.

Item conditio ex lege, meminerint.
Ex de vi. num. 48.

Item conditio ex lege, si quis condu-
ctionis. Locati. nu. 41.

Item conditio leg. inuasor. C. unde
vi. lib. 43.

Item cōdictio leg. si quis in tātām. C.
unde vi. nu. 43.

Item conditio ex l. conductores. Clo
eq. & lege. nō ab re. C. unde vi. 44.

Item conditio ex l. cum a te. ff. de vi
et vi arma. ubi. 45.

Item conditio ex lege fina. C. unde
Fl. ff. 4.

7 *Condictio ex c. sepe. de restit. spol.*
est remedium recuperanda.

Item conditio ex cap. t. frequens. de
restit. spol. lib. vi. nu. 48.

9 Intellectus d.c. frequens. remissive.
 10 Conditio ex canone. reintegranda

ij. q. j. est remedium recuperanda. &
est plenum ceteris. & quando locum

Conductio ex lege fit. C. de acquiren

poss[et] remedium recuperande. &
quando habeat locum. & que utili-

tas resultat ex ea.

tra tertium possessorem vigore prece-
rui usque ad triginta annos.

ad vsum fructum, vel vsum, vel
 aliam seruitutem. dicitur peti-
 torium: quia agens ad ista iura
 incorporalia. censetur dominus
 istorum iurum. secundum Alex.
 in l. naturaliter. §. nihil commu-
 ne. col. ij. circa fi. et iij. ff. de ac-
 qui. pos. et patet ex his, quæ no.
 Spec. in tit. de causa posses. et
 proprie. §. sequitur. et §. nunc di-
 cendum. Item, quando agitur
 actione personalis ad rem, dicitur
 petitorium, secundum Bal.
 in con. c. cclxx. in tertio volu.
 et colligitur ex præallegatis.

¶ Possessorium iudicium est ubi agitur de mera possessione. & istud iudicium possessorium est triplex: videlicet, possessorium adipiscendū: possessorium retinendū: & possessorium recuperandū possessionis. Possessorium adipiscendū, exemplificatur in tribus iudiciis: videlicet, in interdicto, quorum bonorum, quod cōpetit ei, cui delata est hereditas ex testamento, vel ab intestato pro acquirenda possessione rerum hereditariarum, & ipsius hereditatis. Et ad hoc ut competat hoc interdictum, sunt consideranda aliqua ex parte actoris. & aliqua ex parte rei.* Et presupponit, quod habetur in iū cū hares, ff. de acquirenda poss. scilicet, quod hæres non acquirit possessionem hereditatis ipso iure, sicut dominium: vnde nō transmittitur possessio a defuncto ad heredem ipso iure, nisi actua-

Inter has apprehēdat, vt ibi.
¶ Quod tamen fallit, quando defunctus possidebat aliquam rem per colonū suum, quia per medium eiusdem coloni transmittitur possessio ad heredem sine aliqua apprehensione. Ita norabiliter tenet Alex. in l. qui vnuerfas, §. quod per col. ff. de acqui. posses. & habetur in dec. lxxij. consil. Neap. Si enim heres vult acquirere possessionem rerum hereditariarū, habet duplex remediū adipiscendā possessionis. Vnū per istud interdictum, quorum bonorū, & aliud ex l. fi. C. de edi. diui Adriatol. de quo aliquid inferius dicā. ¶ Requiritur ergo in hoc interdicto ex parte actoris, q̄ ei sit delata hereditas, & q̄ eam adiuuerit de iure ciuili, vel agnouerit bonorum possessionem de iure pretorio, vt tex. in l. j. & i. C. quorum bonorum. per hoc patet, q̄ actor, qui agit tali interdicto, debet i suo libello narrare qualiter hereditatem aditū, vel bonorum possessionem sibi delatam agnouit, & nunc agit ad auocandam effectuale possessionem, vt not. Spe. in ti. de test. §. nunc dicendum. col. j. Ex parte rei requiritur, quod possideat titulo per heredem, vel per possessorem, & in hoc æquiparatur petitioni hereditatis, quæ non datur contra possidentem alio tit. l. regulariter. ff. de pet. her. de hoc est tex. in l. j. ff. quorum bonorum. not. & in l. i. C.

cod. tit. & insti. de interd. §. sequens. Item, ad hoc vt competat, est necesse, qd hares nunquā habuerit possessionem hereditatis, vel illius rei, quam petit. Secus est, si quisq; habuit possessionem, & deinde ab ea cecidit: quia non competit sibi vltierus possessorem adipiscendā, & sic hoc interdictū est. Est in §. pro hærede. insti. de interd. vnde tunc debet recurrere ad possessorem recuperandā: de quo infra dicitur. & hoc est generale in omnibus possessoris adipiscendā, vt est gl. in c. j. in fi. de cōfess. lib. vj. & la. in l. eius, qui. §. si. col. pe. ff. si cer. pe. §. * Et in hoc habet similitudinē aliā cū petitione hereditatis: quia illa similiter non competit hærēdi, qui semel acquisiuit possessionem rerum hereditarium, & postea ab ea cecidit: vt est glo. & ibi Bar. in l. i. ff. de fideicom. hære. peti. & tenet Pet. Philip. Cor. in consi. c. liij. col. si in litera H. in iij. vol. & ratio patet ad sensum: quia postquā hereditas est semel acquisita, desinit esse hereditas, & appellatur patrimoniu heredis: vnde non cōpetit ei vltierus petitio hereditatis, quoniam est. l. sed si plures §. filio. ff. de vulg. & pupil. & not. Lud. Ro. in consi. xl. col. j. Ex quibus nota pulchram practicam pro reo cōueniente petitione hereditatis, vel interdīcto, quorum bonorum, vt nitatur probare, qd actor quandoq;

fuit in possessione rei petite, & postea ab ea cecidit: quia sic facit actorem succubere. ¶ Est sciendum etiam, qd hoc interdictum reperitur directū & vtile, directū datur bonorū possessori de iure pratorio, ex quo interdictum est petitorium. Vtile verō datur hærēdi de iure ciuili, vt not. gl. in rub. ff. quo. bon. & in l. j. in prin. co. tit. & Bald. in rub. C. eo. ti. Item directū datur ei, qui agit ad vniuersam hereditatem: quia ad hoc principalem fuit inductum, vt dicit rex, in d. l. j. §. fin. ff. quo. bono. Vtile verō datur ei, qui agit ad vnam rem particularem. ita tenet Spec. in tit. de test. §. nunc dicendum. vt. qd si res. & not. in d. §. si. & in hoc habet similitudinē cum petitione hereditatis, quia non solum datur ad vniuersam hereditatem: verum etiā ad vnam rem particularem. l. regulariter. in fi. & l. licet. ff. de peti. hære. & not. spe. in ti. de tutore. §. si. col. pe. vbi. quid si quasi. & ad prædicta ad Abb. in ca. pastoralis. col. iij. circa fi. de causa poss. & propi. vbi declarat materiā huius interdicti. Cōcludit igitur illi cōpetit petitio hereditatis, præterquam in vno casu, scilicet, quia non datur contra debitore hereditariū: sed tantum contra possessorem alicuius rei particularis, vt est text. in l. j. ff. quorum bonorum. sed petitio hereditatis datur etiam contra debitores hereditarios, vt est

tex.

tex. in l. etiam. §. si. ff. de peti. hærēdi. & multas alias differētiās inter hoc interdictū & petitionem hereditatis, vide per gl. & doc. in rub. C. quo. bo. ¶ Vnam tamen vtilitatem nota tu aduocate, qui vis formare libellum pro hærede actore, quia vtilius est intrare interdictū, quorum bonorū: ex quo est remedium possessorium: & a sententia lata super eo nō appellatur ad effectum retardandā executionis: per ea, quæ habetur in l. j. & ibi Bal. C. si de momenta. poss. vel. ap. & per Car. Ale. i. c. co. j. ver. si ergo quaris & c. quid sit inuestitum. in vñb. seu. Quod secus esset in petitione hereditatis: quia illud est remediū petitorium, & a sententia lata super eo appellatur. verū per petitione hereditatis acquiritur pinguis ius: quia per eam auocatur proprietas: sed per hoc interdictū sola

10 deicom. hære. peti. ¶ Secundo, potest exemplificari possessorium adipiscendā in interdicto quorum legatorū, quod cōpetit hærēdi ad auocandam possessionem legati a legatario, qui occupauit illud propria auctoritate. nā de iure prohibetur legatarius capere possessionem legati propria auctoritate: sed debet illā capere de manu heredis: aliās cadit de iure suo, quādo illam caperet nō vacante, & sic cū vicio. l. non est dubium. & ibi Bar. & doc. C. de lega. puta, quādo hereditas erat adita: sed nondum adita

hæreditare, si legatarius occupat possessionē vacantem, non cadit de iure suos sed tenetur per hoc interdictum restituere possessionem hærēdi, vt possit detrahere falcidiam, & deinde ipse debet hæredem conuenire. l. j. §. rediguntur. & ibi gl. ff. quorum leg. & Bar. in d. l. non est dubium. & dicit Bar. in d. l. j. in fi. illius prin. qd nō aliter datur hærēdi hæc actio: nisi quādo vult detrahere falcidiā. idem tenet Pet. Philip. Cor. in consi. xxxvj. col. antepe. in iij. vol. Et sic nota, vt scias libellare in hoc interdicto: de quo vide Abba. in d. c. pastoralis. col. iij. in princ. de causa poss. & proprier. & Spe. in ti. de test. §. nunc dicendum. verū quia. & ad hoc vt cōpetat hoc interdictū, est necesse, qd reus possideat titulo pro legato. l. j. §. quia autē. ff. quorum leg. ¶ Tertio, potest exemplificari possessorium adipiscendā in Saluiano interdicto, quod habet locum, quando conductus intulit bona in prædiū cōductū: nam illa inuecta & illata cessantur tacite obligata pro pessione domus cōductæ. l. itē quia. & ibi per docto. ff. de pact. & habetur plenē in §. item Seruiana. & ibi per lasinū de actio. Sed si conductus dicta bona inde extraheret, potest conueniri per dominū prædij conducti, remediū possessorio: scilicet per Saluianum interdictū, vt restituat possessionem dictorum bonorum

l. j.

ipfi

nō prodest ei antiquior possessio. ita tenet Philip. Decius, in consil. lviij. colum. si. & ex hoc fu me bonam practicam articulādi contra eum. quē suspicaris probaturū de antiquiori possessio.
 19 ne. ¶ Autem in illo possessorio retinendae admittatur articulus de proprietate? Dic q sic, quia nō dicitur impertines. imō pertinet ad causam: ex quo facit obtinere eum, qui probat de titulo, stantibus probationibus æqualibus. vnde non potest repelli. ita determinat Philip. Decius in consil. xlvij. colum. iij. in prin. ¶ Competit etiā hoc interdictum retinendae pro iuribus incorporalibus: puta pro seruicibus & annis praestationibus, in quibus agitur de quasi possessione: secundū Bar. in l. j. in prin. ff. vi possideris. & Bar. in l. ii. ff. quorū bon. & Spec. in tit. de causa poss. & propriet. §. j. ver. ceterū. & ver. si queritur. & per docto. in c. querelam. de elect. & Bal. in cōf. cccccc. in iij. vol. & Philip. Decius in consil. cxxxvj. co. j. ¶ Tertū principale possessorium est, quod appellatur recuperandae possessionis: in quo duo requiruntur copulatiue ad hoc vt cōpetat. Vnū videlicet quod actor quādoque possederit, & nunc à possessione ceciderit. Secundum, quod possessio sit penes aduersarium, vel q dolo deserit possidere. Idē, si non dolo, quādo sumus in interdito vnde vi: secundum Ab.

in c. sape. col. iij. de rest. spo. Prīmū probatur in c. cōsultationibus. & ibi Abb. in ij. not. de offi. dele. & idem Abb. in c. eum ad sedem. colum. vij. de rest. spol. & in c. olim. el. iij. in v. & vj. not. eo. ti. quod tamen intellige. scilicet vt possideat tempore spoliij. l. j. §. interdictum autem hoc. & §. hoc interdictum. ff. de vi & vi ar. aliās non sufficit probare olim possedisse, nisi praeisē tempore spoliij probetur: vt tenet Spec. in titu. depositio. §. vij. ver. si. secundū considerandum. Secundū probatur in l. cū à re. ff. de vi & vi arma. & per ea quae not. Bald. in l. si de proprietate. col. iij. circa fin. C. si à non competet iudi. Hoc tamen nūc succincte attingo in genere: quia melius declarabo infra: in singulis remediis possessionū ea, quae sunt specialiter requisita in eis. ¶ Sciendum igitur, quod in hoc possessorio recuperandae plura fuerūt remedia à iure introducta: de quibus singulis dispiramus: quia hic congruentius cadunt. ¶ Primum igitur remedium, fuit interdictum, vnde vi. de quo loquitur totus titulus. ff. de vi & vi arma. C. vnde vi. i. quo remedio prouidit praeior violenter spoliatis, vt recuperet possessionem suam: in quo interdicto ad hoc vt competat, plura requiruntur. Primū enim requiritur, q res, pro qua agitur, sit immobilis. l. j. §. & generaliter. & §. illud. ff. de vi & vi arma.

afirma. nā pro re mobili non cōpetit aliquod interdictum possessorium recuperandae: sed datur actio vi bonorum raptorū: datur etiā alia remedia possessoria, quae non sunt interdicta: de quibus habetur per Bar. Alexan. & docto. in l. rem. i. quae nobis. ff. de acquiren. pos. de quibus infra dicetur. Quod tamen intellige principaliter: sed accessorie datur hoc interdictum ad mobilia quae erant in illo loco, vnde quis expulsus est l. j. in princip. & §. si fundus ff. de vi & vi arma. & notat Alex. in l. vendicatio ff. de rei vendi. & habetur in l. si quando. C. vnde vi.
 23 ¶ Cōpetit etiā hoc interdictū pro iuribus incorporalibus, & annis praestationibus: secundū Bal. in consil. ccccxv. in iij. vol. ¶ Secundo requiritur, q sit illa violentia personae pro re: & sic, q quis sit violenter expulsus de possessione. l. j. §. j. & §. ff. de vi & vi ar. & Alex. in cōf. xciiiij. col. v. in v. vol. & l. j. §. qd sit vi. ff. quod vi aut clam. & hoc patet: quia interdictū hoc accipit denominationem à violentia: quia dicitur, vnde vi quis expulsus est, restitutum, & c. vnde vbi non interuenit violentia, non competit. sed nūquam dicitur committi violentia, nisi contra personam. vnde est necessē, q persona sit praesens: aliās nō diceretur committi violentia. ita declarat Pau. de Cast. in consil. ccv. col. j. in fi. in ij. vol. ¶ Sed quid

si aliquis nō fuit vi expulsus, sed suspicatur posse repelli: quo casu perdit possessionem emulā? l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. pos. Dic, quod non competit sibi hoc interdictum, vnde vi. scilicet directum: sed vtile sic: interdictum gl. & Bart. in l. j. §. iuxta autem ff. de vi & vi ar. & Alexan. in addid. Bart. in l. j. §. interdictū. ff. vi post in adquiren. qz incipit. Et sic. ¶ Tertio requiritur, quod intēretur intra annum vtilem: nam elapso non cōpetit nisi ad id, quod peruenit ad deiectionem. l. vi pulsos. & ibi per docto. C. vnde vi & l. in prin. & §. annus. & ibi gloss. ff. de vi & vi ar. quod intellige agendo: sed excipiendo est ppetuū: secundum glo. in d. l. vi pulsos, per tex. in l. pure. §. fin. ff. de do. l. except. ¶ Quarto requiritur, quod deiectionis possideat tempore spoliij: vt d. l. j. §. interdictum autem hoc. ff. de vi & vi armata. & habetur in c. consultationibus. de offi. delega. & supra dixi.
 27 ¶ Quinto requiritur, quod in libello, in quo intētur hoc interdictū, exprimat locus & tempus spoliij: secundum Bar. in d. l. j. §. siue autem ff. de vi & vi arma. & Alex. in consil. xciiiij. col. v. in v. vo. & in consil. vj. col. j. in iij. vol. ¶ Sexto, requiritur, vt deponat contra eum, qui verē spoliatus: vnde si sit spoliatus, & possessio est penes alium, nō competit hoc interdictum cōtra illum tertium, qui non spoliatus. l. cum

l.cum à re. ff. de vi. & vi arma. & tener Alex. in consil. xciiij. co. vj. in v. volu. licet illa l.cum à re sit in v. volu. scilicet in regno. per consil. Circa violentiarum. de cuius intellectu dicitur infra. Ex hoc sequitur, quod contra singularem successorem spoliatoris, non datur hoc interdictum: secundum Inno. in c. cum ad fed. de resti. spoli. ubi est tex de hoc. & Bal. in l. j. circa fi. C. de reuoc. his, quæ in frau. credit. & Lanfr. in repet. rubric. de causa poss. & propriet. col. iij. in prima conclusione. Sed contra successorem vniuersalem bene competit, quatenus ad eum peruenit. l. j. si ff. de vi & vi arma. & habetur plenè per Abb. & doct. in c. quia. col. v. de iudi. heredi autè indistinctè competit. l. j. hoc interdictum. lo vltimo. ff. de vi & vi arma. & no. Abb. in c. significauerunt in 29 iij. not. de testi. ¶ Septimò requiritur, quod agens hoc interdictum, non possideat: vt d. l. j. si. nò alij autem. ff. de vi & vi armata. 30 ¶ Octauò & vltimò requiritur, quod tempore spolij verè possideat. vnde non sufficit, si detineat tantum: quia nò competit sibi hoc interdictum: sed habet alia remedia possessoria. Hinc dicimus, quod missus in possessionem ex primo decreto, si deiciatur, nò habet hoc interdictum. ex quo nò possideret: sed detinet tantum causa custodiæ. ita tener Spec. in titu. de primo & secundo decreto. §. iam de ef-

fectu. veris. sed quid si missus. & idem Spec. in tit. de eo, qui mis. 31 in poss. ver. porro. ¶ Secundum principale remediū in possessorio recuperandæ est condictio triticaria: quæ datur ad possessionem, quādo, quis est deiectus per vim de possessione sua. l. ij. ff. de condi. triticar. & sic requiritur, quod cum vitio res vadat ad spoliantem. secundum Alex. in l. rem, quæ nobis. col. iij. in fi. ff. de acqui. poss. Item requiritur, quod verè possideat: nec sufficit si detinet: secundum Barto. in l. & ideò. §. Neratius. ff. de condi. fur. dummodo nulli ius habeat in re, vt creditor: quia tunc datur condictio incerti: secundū cum. Et datur hæc condictio etiā domino, qui possessione priuatus est: secundum gl. in d. l. ij. ff. de conditio. triticar. non autem datur contra titulum possidentem: etiā si actor titulum habeat: quia in pari causa melior est conditio possidentis. ita per hanc rationem dixit Alex. in d. l. re, quæ nobis. col. iij. in fi. & sic videatur, quod hæc condictio triticaria concurrat cum interdicto, vnde vi. & prædicta etiam tangit Barto. in l. fi. §. sed cum in secunda. C. de fur. ¶ Tercium remedium est, condictio incerti: quæ competit ad recuperandam possessionem ei, qui nò est dominus sed habet ius in re: vt quia est creditor, & habet rem obligatam, quā possidebat: & fuit spoliatus: nam ad eam recuperandam habet

habet condictionem incerti. Causus est in l. & ideò. §. Neratius. & ibi Barto. ff. de condi. fur. & idē Barto. in l. fi. §. sed cum in secunda. C. de fur. & in d. l. re, quæ nobis. & ibi etiam Alexan. in fecū. 33 d. col. ¶ Quartum remedium est, conditio indebiti: quæ datur vbiçūque quis indebitè soluit rem alienam, cuius ipse erat possessor: & quia tunc non potest cōdicere proprietatē, quam non transulit: concedit possessionem. casus est in l. indebiti. §. sed si numi. ff. de condit. indebiti. competit etiam hoc remedium, quando minor vel ecclesia contraxit alienando sine solennitatibus: nam transfertur possessio ex cōtractu in titulum. l. prima. §. si vir. ff. de acquire. poss. & ibi per Barto. Alexan. & doct. vnde poterit illa possessio condici per conditionem indebiti: secundum Barto. in dicto §. sed si numeri. ¶ Quintum remedium est actio infacti: quæ datur detentatori, qui non possidet, sed detinet. vnde ad recuperandam suā detractionem, habet actionem in factum, quando fuit detractione priuatus: secundum Barto. in d. l. fi. §. sed cum in secunda. C. de fur. & in d. §. Neratius. & in d. l. rem, quæ nobis. & de hoc remedio loquitur Lanfran. in repet. rubricæ, de causa poss. & propriet. col. iij. in princ. in quæ. 35 ta conclusione. ¶ Sextum remedium est, officium iudicis quod similiter datur ei, qui nò possi-

det, sed detinet: vt est commodarius, & depositarius. l. officium. ff. de rei vend. qui si cadit ab eorū detractione, quia nullum remediū habet, est sibi indultum in subsidium, vt possint implorare officium iudicis ad recuperandam eorū detractionē nē maxime cōtra virosos possessores. Casus est in l. & non tantum. & ibi Barto. ff. de perit. hære. & glo. fi. & ibi Bar. in l. Aquisilius. Regul. ff. de dona. & in d. §. Neratius. & Bar. & Alexan. in 36 d. l. rem, quæ nobis. ¶ Septimū remedium est, ex æquitate. l. i. me & Titium. ff. si certum petat. quod competit, quādo res mea peruenit ad te titulo lucrativo: & æquum est eam mihi reddi: & quod solum habear locū in tit. lucrativo, tener ibi Bar. quæ sequitur Alex. in d. l. rem, quæ nobis. col. iij. Item loquitur, quando quis sine iusta causa ceciderit a possessione vt probat ibi text. item datur habenti bonam fidem secundum Barto. in l. si coloni. C. de agric. & cens. libro vnde. 37 cimo. ¶ Octauum remedium est, conditio ex dicta l. si coloni. quod ad hoc, vt cōpetat, tria requiruntur. Duo scilicet ex parte actōis: & vnum ex parte rei. Ex parte actōis requiritur, quod bona fide possessor: vt dicit text. in d. l. si coloni. in vers. bona fide. Secūdo requiritur, quod sine iusta causa ceciderit a possessione: vt probatur ibidem. Ad loquitur de amissione possessionis.

ais per fugā. Tertiū requiritur ex parte rei, quod res perueniret ad eū cū vitio: vt d.l. si coloni. ibi. fugā vitio, & c. & ibi ista colligit Bart. idem tenet Bar. in d.l. rem, quæ nobis. ff. de acqui. posses. & ibi etiā Alex. in ij. col. & Alexā. in consil. xcij. col. vj. in quinto vol. & Lanfran. in rubrica de causa poss. & propriet. colum. ij. in tertia conclusionē. & loquitur proprie ille text. de re affecta vitio reals, scilicet de
38 fugā: quæ apparet furto. * Nā ferus fugies, facit fortū suipfius. l. j. C. de feris fugiti, & no. Alexan. in d.l. rem, quæ nobis. colum. ij. & glo. in l. in ciuile. C. de furt. & vide Abb. in c. sepe. col. ij. de restit. spoliatō. qui videtur velle restringere illū text. solum, quando agitur ad rē animatam, idem sentit Per. Philip. Corn. in consil. lxxv. colū. penul. in prin. in secundo vol. tamen magis communis opin. est in contrarium, scilicet, quod remediū d.l. si coloni extēdatur generaliter ad omnes res, etiam inanimatas, vt colligitur ex dictis In nocen. & Ioan. de Imo. in d. cap. sepe. & Ale. in consil. xc. in prin. in quinto volumi. vbi agebatur de spolio cuiusdā terræ: & nihilominus dixit Alexand. competere remediū dictæ l. si coloni. ergo extēditur etiam ad bona stabilia, quæ sunt inanimata. Et omnia ista remedia predicta, præter interdictū, vnde vi, compētiunt etiam pro re mobili

li: secundum Bart. in d.l. si sed cum in secunda. C. de fur. & in d.l. rē, quæ nobis. & ibi etiā Alexand. in ij. colum. & Bart. in l. indebiti. §. sed si nūmi in prima op. ff. de condit. indeb. Differt autem hoc remediū l. si coloni. ab interdicto, vnde vi, quia illud datur male fidei possessori, etiam prædoni deiecto: istud verò non datur nisi bonæ fidei possessori: vt no. Lucas de Penna in d.l. si coloni. col. vj. in fine. versū. secūdo queritur, &c.
39 * Nonum remediū est, conditio ex l. auctoritatem. C. vnde vi. quæ cōpetit, quando aliquis spoliatur aliquem sua possessione per vim: & deinde impetrat rescriptū a principe pro iustificata sibi dicta possessione violenta: nam non obstante rescripto impetrato, tenetur ante omnia restituere possessionē condictione ex illa l. secundum Bar. ibi. qui exemplificat etiam in occupante. * Decimum remediū est, conditio ex l. me minerint. C. vnde vi. quæ cōpetit, quando aliquis auctoritate rescripti impetrati vel sententię late inuadit possessionem alienam propria auctoritate: nam cadit a iure suo, si quid habet: & tenetur restituere possessionē condictione ex illa l. si fuerit tutor vel curator, deportatur perpetuò: & bonæ eius publicatur: & possessio nihilominus restituitur: vt ibi habetur. Et differt à præcedēti: quia

quia ibi prius spoliatur, & postea impetrat rescriptū: hic secus. * Vndecimū remediū est, conditio ex l. si quis condictionis. C. loca. quæ cōmpetit locatori pereti sibi restitui rem conditā finita locatione. nam si conductor vult sibi referre quæstionē dominij, debet ante omnia sibi restituere possessionem, per condictionem ex illa l. & deinde super proprietate litigare: & datur conditio ex illa l. directa in contractu locationis tantum: sed utilis datur pro omnibus contrahibus, in quibus quis alieno nomine detinet: secundū Bart. in l. commodare. ff. commo. & Alex. plenē in l. si alienā col. ij. ff. sol. mati. de cuius intellectu loquitur Alex. in l. si aliquam. circa fi. ff. de acqui. poss. vbi ponit, quod non datur remediū illius
40 quando locatio fuit nulla: vel quando notoriè potest excipi de dominio. * Duodecimū remediū est, de linuafor. C. vnde vi. quod remediū est nouum: secundum Bar. ibi. & cōpetit, quando quis sine dolo occupat possessionem vacatē rei alienæ: nam potest dominus agere condictione ex illa lege: tenetur ei occupator restituere possessionem, & in hoc cōsistit speculitas illius. Quia per eam datur remediū possessorum ei, qui non possidebat tempore inuafionis: quia possessio erat vacans. & ideo dixi, sine dolo: q. si dolo occupasset, tunc compete-

ret remediū l. si. C. vnde vi. & dicit Bar. in d. l. linuafor. in fine.
43 * Tertiumdecimū remediū est, conditio ex l. si quis in tantam. C. vnde vi. quæ cōpetit, quando aliquis propria auctoritate ingreditur violenter possessionē penes alium constitutam: nam si quidē ipse inuafor erat dominus, cadit a iure suo, & possessionē restituit: si verò non erat dominus, restituit possessionē cum estimatione ipsius rei, condictione ex illa l. cum qua cōcordat l. exat. ff. quod metus causa. Hodie tamē in regno illa l. si quis in tantam. est correcta per consil. violentias, in eo, quod punit inuaforem ad amissionē iuris sui, & ad estimationem rei: nam per illam constituitur punitur solum ad mediātem estimationis, & non vltra.
44 * Quartumdecimū remediū est, conditio ex l. conductores. C. loca. & l. non ab re. C. vnde vi. vbi habetur, quod possidens rē alieno nomine, vt conductor vel precarius, si fuerit cōuentus ad rei restitutionem, & voluerit litem inferre: & non restituere ante sententiam, cōdemnatur vigore dictarū legū ad rei restitutionē, & ad estimationem ipsius, vt ibi habetur: & istud nouū continet plus, quàm habetur in l. si quis condictionis. C. locati. hoc remediū, scilicet quia vltra rem facit cōsequi estimationē. * Quintumdecimū remediū est, conditio ex l. cum

à te. ff. de vi & vi armata. vbi si tu spoliast me per vim, & alius simili te per vim spoliast, nō ago contra illum, qui spoliast me: sed ago contra te, qui spoliast me: (licet non possideas) interdicto vnde vi. Verum in regno illa l. est correpta per cōsili. Circa violentiā, per quam datur electio spoliato, vel agendi ad interesse contra spoliatorem non possidentem, vel eius heredem, vel contra possessorem ad rei restitutionem. ¶ **Decimum** remedium est, conditio ex l. si C. vnde vi, quæ datur contra eum, qui dolose occupavit possessionem rei alienæ vacantem: nam per talem occupationem res officitur quasi violenta, & sic vitiosus: secūdm Bartol. ibi. & datur hoc remedium infra xxx. annos tantum: vt ibidem in fin. & datur iam pro re mobili, quā immobili: secundum Bartol. ibidem. & Ale in l. rem. quæ nobis. col. ij. ff. de acquir. poss. vnde tenetur conditioe ex illa l. ad restitutionem, & differt à linuafor. e. ti. quia illa loquitur in occupatæ sine dolo: vt dixi suprà. in duodecimo remedio possessorio.

¶ **Decimum** septimum remedium est, conditio ex capi. sepe de rest. spol. quod fuit valde necessarium. Competit enim contra quemlibet tertium possessorē, qui nō spoliast: sed, sciēter habuit rem à spoliante sciēs rem esse vitiosam: nam tenetur ad restitutionē conditioe ex illa

decretali, & requiritur omnino scientiā: vt dixi. aliā nō compe-teret: vt not. Lanfr. in rep. rub. de causā poss. & propr. col. ii. in secunda conclusionē. & Abb. in d. c. lape. col. iij. ver. nunc quero, & c. Et per illud capitulū est positum ad id, quod antē deficiēbat. per d. l. cum à te. ff. de vi & vi arma. ¶ **Decimum** octauū remedium est, ex dispositione et sic quēd. de restitut. spol. lib. vj. per quod est inducta pulchra & notabilis provisio. Nam si aliquis violēter spoliast me, possessio ne alicui rei: & postea cōueniē me in iudicio super alia re vel actione: vel me criminaliter accusat de aliqua iniuria: possum ego opponere ei exceptionem spoliatiōis illius rei: & petere, quod nō audiat in actione vel accusatione sua: nisi prius restituat mihi illam possessionē: & sic vigore illius cap. frequēs. denegatur sibi audiētia, nisi prius restituat. Verū prius datur terminus quidecim dierū spoliato cōueniēto ad probandū spoliū: & interim super sedetur in causa mota per actōrē: quo probato debet fieri restitutio: aliā nō proceditur in sua actione vel accusatione. Super hoc tamen adhibetur ista distinctio: quia si quidem actor agit cum herede, potest sibi opponi exceptio illius spoliatiōis: ita demum si ipse actor fuit, q. spoliast: & sic qui potest cōueniri interdicto, vnde vi secus, si ipse nō spoliast: sed est

est tertius possessor: quia non opponitur sibi dicta exceptio. Si verō agit criminaliter, & tunc etiam si nō spoliast, sed est tertius possessor, opponitur sibi dicta exceptio, dummodo spoliū sit tūc de omnibus bonis ipsius cōueniēti, vel saltem de maiori parte bonorum. Ita hæc omnia traduntur in tex. d. c. frequēs. & ibi Gemi in iij. col. & in c. si de ord. cog. & Abb. in c. literis. col. si de restit. spol. & in c. cum dilectus. & ibi Abb. in iij. co. de ord. cog. ¶ Et de intellectu illius cap. frequēs. traditur plenē in decisio. xix. consil. Neap. & per Iac. & Docto. in l. si te bonis C. de iure delib. & per Soc. in consil. xij. col. iij. in j. vol. & fuit dictum plenē suprà in vj. dist. principali i. iij. quæst. ¶ **Decimum** nonū remedium est, conditio ex c. reintegranda. iij. q. i. quod est plenissimum remedium, & magis generale: & vtilius inter omnia remedia possessoria: & concurrit cum omnibus aliis remediis: secūdm Lanfr. in rub. de causā possell. & propr. col. iij. in iij. conclusionē. vbi etiā dicit cautelam pro libellante in possessorio recuperando: vt in fine libelli deducat conditioe ex c. reintegranda. Et q. concurrat cum aliis remediis possessoris, tenet Alex. in consil. xciiij. col. si in v. vol. & Abb. in c. cum ad sedem. col. x. in princip. de rest. spol. Et datur istud remedium non solum pro rebus clericorum vel ecclesiæ: sed etiā pro rebus

laicorū generaliter: siue mobilibus siue immobilibus: & ista est communis conclusio, quæ seruatur in practica: quā tener Lanfr. vbi supra, & Alex. in consil. iij. in prin. in j. vol. & idem Alex. i. d. l. rem. quæ nobis. co. v. ff. de acquir. poss. & in consil. xciiij. col. si in v. vol. & in cōs. xcviij. col. ij. versic. & ex forma, & c. in iij. vol. & habetur plenē per Soc. in d. l. rem. quæ nobis. vbi plenius quā alibi tractat materiā dicti c. reintegranda. per xij. q. principales. quāuis cōtrariū & malē teneat Abb. in c. cum ad sedē. col. x. circa si & in c. lape. col. iij. in prin. de restit. spol. Competit autē dictum remedium generaliter, ei qui sine iusta causa cecidit à possessione, quæ peruenit ad alium siue bona, siue mala fide, siue sciētē, siue ignorātē, siue cum vitio, siue sine vitio. siue cum titulo, siue non & sic datur etiam cōtra titulo possidentem: & iste cōuersus & cōmunis intellectus, quem posuit Abb. in d. c. cum ad sedem. col. x. & Innocen. in cap. querelam de elect. & Alexan. in dicto consil. xciiij. colum. si in v. vol. & consil. vj. colum. iij. versic. & ad hoc. & col. v. in fin. in iij. vol. licet Bartol. in d. l. rem. quæ nobis. teneat, quod non datur cōtra titulo possidentē. & idem Bartol. in l. si. sed cum in secundum ad sedem. col. x. in princip. de rest. spol. & Alexan. in cōs. xcviij. in principio iij. volu. per ea, quæ habetur in l. siue autem. §. si duobus. ff. de publicia. Tamē

veritas, & magis communis con-
clusio est in cōtrarium, vt supra:
quam etiam tenet Alex. in cōfi.
cxvij. colum. ij. in secundo volu.
& cōfi. xcj. col. fin. in v. vol. vbi
dicit communem opi. esse con-
tra Bartol. in d. l. rem. que nobis.
& idem Alex. in cōfi. xcij. col.
ij. in fin. & colum. iij. in v. vol.
& habetur per Matthe. in decisio.
ccclxj. cōfi. Neapo. colum. pen-
nulti. & Abba. in c. si diligēti. de
præfcri. Compētit etiam hoc
remedium male fidei possessoris
secundum Alexan. in cōfi. vj.
col. iij. versic. & ad hoc. in fin. &
col. iij. versic. præterea. in iij. vol.
& Alex. in cōfi. cxvij. col. ij. in ij.
vol. & Socin. in d. l. rem. que no-
bis. colum. vj. versic. iij. & in hoc
est pinguius, quā remedium l.
si coloni. C. de agrico. & censit.
libro xj. quia illud datur itātum
bonæ fidei possessoris. vt dixi su-
pra in octauo remedio. Item il-
lud datur, quando res peruenit
ad aliquem cum vitio, vt ibi:
illud autē etiā sine vitio. Item,
est pinguius quā interdīctum
vnde vi. quia illud requirit vio-
lentia: istud non. Item, illud da-
tur itātū ad res immobiles: istud
verō etiam ad mobiles, & ad iu-
ra incorporalia. vt declarat Soc.
in dicta l. rem. que nobis. co. xj.
versic. circa quintam. Item, illud
non datur contra singularem suc-
cessorem: vt l. cum a te. ff. de vi
& vi armata, istud verō datur
contra quilibet possessorem:
secundum Socin. in d. l. rem. que

nobis. col. ix. versic. circa quar-
tam. Item, est pinguius, quā re-
medium. c. s. p. de restit. spolia.
quia illud datur contra tertium
possessorē cum vitio: istud etiā
singularem. Item, istud remedium
durat perpetuū, & non præclu-
ditur anno, sed durat triginta:
secūdum Socin. in d. l. rem. que
nobis. colum. xij. in fi. ver. circa
octauam. & Ant. de But. & Doct.
in c. sollicitē. de restit. spolia. &
Alex. in cōfi. vj. col. v. in iij. vol.
¶ Vicesimum remediū est, con-
dictio ex l. fin. C. de acquir. poss.
per quam est inductum, quod si
is, qui alieno nomine possidet,
alienat rem in alium, & sic pos-
sessionem interuertit alienādō,
potest dominus reuocare pos-
sessionem in tertio possessore,
condictione ex illa lege. Ex qua
est inducta illa practica quoti-
diana, qua vitium in regno, sci-
licet de petitione assistentiæ con-
tra tertium possessorem. Nam
quando debitor obligat omnia
bona sua cum potestate capien-
di propria autoritate, iuxta l.
creditorēs. C. de pig. & cum con-
suetudine precarij, per huiusmo-
di constitutum transfert posses-
sionem in creditorē: vt habetur
in l. quod meo. & l. interdum. ff.
de acquir. posses. Si postea debi-
tor alienat aliquā de rebus suis
hypotheccatis: cōsequitur interuer-
tere possessionē creditoris. Vnde
creditor agit assistentia contra
tertium possessore super illa
re alienata condictione ex d. l. fi.
ad

ad recuperandam possessionem
suam. & in hoc non requiritur
aliqua excusio debitoris prin-
cipalis, propter dictū precariū.
Vt tenet Imo. Lud. Ro. & Alex.
in l. exitus cōtrouerfiæ. ff. de ac-
quiren. poss. & Bal. in d. l. fi. co. j.
C. de acquiren. poss. & de hoc in
regno extat regia pragmatica,
52 quæ incipit, Assistentiam. * Resul-
tat autem magnauilitas ex d. l. fi.
fin. quia si creditor vellet agere
actione hypothecaria cōtra ter-
tium possessorem, excluderetur
præscriptio decem vel vigin-
ti annorū, per tex. in l. j. & iij. C.
si aduersus. credito. in vij. lib. C.
de quarum legum intellectu, vi
de Alex. in cōfi. lvij. col. fin. in
quinto volumi. sed quando agit
assistentia per condictionem ex
dicta l. fin. requiruntur triginta
annit ex eo, quia est actio perso-
nalis in rem scripta, cōtra quam
non præscribitur minori spacio
triginta annorū. l. sicut. & l. o-
mnes. C. de præscriptio. triginta
54 ann. ita de hoc est decisio cxxxix.
cōfi. Neapol. vbi deciditur iste
casus in terminis: vnde sequitur
conclusio, quod creditor potest
agere assistentia cōtra tertium
possessorem vsque ad triginta
annos. Et prædicta intelligitur,
quando is, qui alieno nomine
possidet, interuertit possessio-
nem alienando tantum, & non
alio modo. gloss. est & ibi Alex.
in l. qui vniuersas. §. fi. ff. de ac-
quirenda possessione. ¶ Vicesi-
mum primum remediū in re

gno, est condictio ex constitu-
tione regni, quæ incipit, Circa
violentiarum. Per quam est no-
uitur inductum, quod quādo de
iector cecidit a possessione, est
in arbitrio expulsi agere con-
tra ipsum deiectorem, vel eius
heredē ad interesse: dato quod
non possideat: vel agere contra
possessorem (etiam si ad mille
manus transierit possessio) p
illius recuperatione: siue fuerit
possessor in bona fide, siue in
mala: vt ibi habetur. Et sic per
dictam cōfi. corriguntur duæ
leges iuris cōmūis, videlicet,
l. cum a te. ff. de vi & vi. arm. que
prohibebat dari remediū pos-
sessorium cōtra singularem suc-
cessorem. Secundo corrigitur
capitulum s. p. de restit. spolia. p
quod dabatur iudicium contra
singularem successorem malæ fi-
dei tantum, & non bonæ fidei.
vnde dicta cōfi. videtur habe-
re plenius ac pinguius reme-
54 diū: sicut c. reintegranda. ¶ Vicesi-
mum secundū remediū in
regno est, per tria capitula re-
gni, quorū vnum incipit, Omnis
peditio. aliud incipit, Ad regale
fastigium. & aliud incipit, Fi-
nis præcepti. charitas. quibz no-
uitur est inductum, quod quan-
do clericus vel alia ecclesiastica
persona spoliaret aliquem laicū
sua possessione: potest ille lai-
cus adire iudicē secularē, & im-
plorare officiū suū super eius
defensione: vt per viam extra-
iudicalem assintat ad defenden-

dum ipsum, & restituit eum in sua possessione. Qui iudex facit suam citationem per edictum, & quicunque sua putaverit interesse, compareat infra talem terminum, visurus iuramentum restitutum, & allegaturus quicquid dicere & allegare voluerit, quare ille spoliatus non debeat restitui: & si accipiat informationem de iuribus spoliati per quandam viam extrajudicalem, & summariam, & si cõperit qualiter fuit indubitè spoliatus, restituet eum in sua pristina possessione: ut habetur in d.c. & est nova prouisio & notabilis. Nec potest dici, quod clericus citatur coram iudice seculari: quia quando citatur, si sua putaverit interesse, tunc comparere dicitur, & sic sua cõparatio est voluntaria, non necessaria, secundum Bal. in testamenta omnia, & ibi etiam Alex. in fi. & Pau. de Ca. c. de testa. & habetur plenè in deci. ij. & deci. xxiii. consil. Neapo. & per Eueam de penna in l. si coloni. colantepulcrit. & p. c. de agri. & c. lib. ix. in quibus locis plenè tractatur de intellectu doctorum capitulorum regni. Rober. Marata Venn. V. I. D.

Iudiciorum octaua distinctio.

- 1 Iudicium aliud competens, & aliud incompetens.
- 2 Iudex competens qui dicitur, & qui incompetens. & ex quibus causis cognoscitur.

Iudex incompetens, respectu causae principalis, potest esse competens quoad accessoria, quia ad expensis potest condemnare.
Clericus inuentus de nocte in prostibulo vel in alio crimine, capere potest per familiam iudicis secularis, & duci ad episcopum.

Clericus succumbens coram iudice laico, potest per eum ad expensis condemnari.

Octaua principalis distinctio iudiciorum est. quia iudicium aliud competens, aliud incompetens. Iudicium competens dicitur illud, quod venturum coram iudice cõpetenti. Dicitur autem iudex competens, qui habet iurisdictionem, & eius exercitiū super litigantes: ut declarat Cardina. & c. ij. & iij. questio ut licet. pend. etiam si possit eius iurisdictione elidi per exceptionem, secundum gl. & Card. ibidem. Iudiciū verò incompetens dicitur, quod tractatur coram iudice incompetente: de quo habetur in toto tit. C. si a nō compe. iud. Dicitur autem iudex incompetens, non solum respectu defectus iurisdictionis, sed etiam ex quampulcris causis: de quibus per Card. in d. cle. ij. in iij. q. vbi vide. ¶ Sunt autem multi casus in quibus ratio ne alicuius causae specialis iudex aliis incompetens, efficitur cõpetens, & quis sortitur forum iudicis non suae quibus casibus specialibus tractat plenè Spec. in tit. de comp. iudi. ad l. §. vbi cumulat quinquaginta duos casus. &

Iudiciorum nona distinctio.

Iudicium aliud ordinariū & aliud summariū.

Causae summariae quot modis dici possunt.

Princeps solus & non inferior, causam summariam committere potest.

Supplicans causam summariam committit, & princeps dicit, audiat talis, & iustitiam faciat. an summarie impetrasse videatur.

Princeps non censetur causam summariam committere, nisi expresse dicat.

Clausula fiat ut petatur, in rescripto posita, quid in potest.

Absolutio simpliciter cõcessa a pluribus excommunicationibus, ad omnes refertur.

Et idè in eo, qui temerè adit iudicem incompetenti: quia potest ab eo cõdemnari in expensis & interesse, ita tenet Fel. in c. j. col. iij. de iudi. & Abb. in c. dilectus. l. iij. col. j. de prob. & l. oia. de ana. in cap. super eod. col. j. de cri. fal. vbi etiam agit.

Citatio est iuris naturalis.

Probatioes sunt de iure diuino.

Verba sine figura iudicij, quid importent. & ponitur intellectus iurium municipalium regni. & m. 12.

Libellus non requiritur, vbi proceditur sine figura iudicij, sed requiritur talis qualis petitio, quae est de iure naturalis. & cõmitti nō potest. et m. 13.

Libellus generalis & incertus, am adhibetur, vbi sine figura iudicij proceditur.

Libellus ineptus procedit, vbi proceditur sine figura iudicij.

Copia prima petitionis, datur reo sumptibus actoris in regno.

Libellus procedit in regno, etiā si petatur solum cogi & cõpelli. Idem.

m 4 si agat

sus. & plenius per Maria. Soci. in rub. extra de fo. cõpe. Quos breuitatis causa hic non repeto: sed ad dicta per eos me remitto. quia potius esset eorum dicta transcribere, quàm aliquid noui dicere. ¶ Vnum tamè scias, quod est notandum in practica, quod licet iudex incompetens respectu causae principalis fuerit, tamen potest se intrinicare quoad accessoria. vnde si quis impetrat aliquem delegatum per falsum rescriptum, licet ille sit iudex incompetens: quia rescriptum falsum non potuit sibi dare iurisdictionem: tamè potest illum impetranter condemnare in expensis, & etiā ipsum carcerare. ¶ Et idè in eo, qui temerè adit iudicem incompetenti: quia potest ab eo cõdemnari in expensis & interesse, ita tenet Fel. in c. j. col. iij. de iudi. & Abb. in c. dilectus. l. iij. col. j. de prob. & l. oia. de ana. in cap. super eod. col. j. de cri. fal. vbi etiam agit. ¶ An familia iudicis secularis possit capere clericum receptum de nocte in prostibulo, vel in alio crimine, & ducere eum ad episcopum? & teneat quod sic. ¶ Idem dicimus in clerico vocante laicum in ius coram iudice laico: quia si succumbit, cõdemnatur in expensis per iudicem laicum: ita tenet Fely. in cap. at si clerici. col. m. vj. in fin. & ibi etiam Io. de Imo. de iudi. & aliàs dixi supra. Rober. Marata V. I. D.

- si agitur ex una causa, & probetur de alia, nr. 17.
- 28 Libellus in regno non requiritur in ciuilibus: imo causa potest incipere ab articulis.
- 29 Ferie inducunt ad honorem hominum, & ferie mesium & vindemiarum, non seruantur in regno.
- 30 Litis contestatio non requiritur in causis ciuilibus in regno: sed actus ille, qui immediate sequitur, habet vim liti contestationis.
- 31 Dilationes sunt breuiandi inquantum fieri possunt in causis summarijs.
- 32 Publicatio non requiritur in causis summarijs, et an in causis ordinarijs dicatur de substantia cause vel de iustitia.
- 33 Conclusio non requiritur in causis summarijs.
- 34 Conclusio in ordinarijs an sit substantia processus.
- 35 Sententia, qua iudex condemnat dominum, & non procuratorem litigantem pro domino, valet.
- 36 Iudex non habet necesse pronuntiare super incidenti in causis summarijs, sed potest illud decidere una cum principali.
- 37 Sententia lata in causis summarijs pro absente non citato, valet.
- 38 Iudex an & quando possit interrogare principalem, & testes, etiam ad instantiam partis, post conclusionem in causa, in ordinarijs. Et quid in summarijs. nume. 30. & 31.
- 39 Iuramentum suppletorium d. ferri non debet post conclusionem in causa, ad instantiam partis, nisi ante petitum fuerit, sic ex iudicis officio.
- 32 Clausula, sola facti veritate inspe-

- ctis, quid importet.
- 33 Sententia potest ferri non conformis libello, ubi proceditur sola facti veritate inspecta.
- 34 Testes assignantes causam non concludent, fidem faciunt in summarijs causis. Idem est in testibus infamibus, & aliis a iure reprobatis.
- 35 Iudex ferre potest sententiam diffinitiuam stando, ubi sola veritate facti inspecta proceditur.
- 36 Sententia diffinitiuam fertur contra contumacem, etiam licet non contestata in causis summarijs.
- 37 Sententia ferri debet in scriptis, etiam in summarijs.
- 38 Legitimum personarum semper requiritur in causis etiam summarijs.
- 39 Clausula, sola facti veritate inspecta, intelligitur de tali veritate, cuius patrocinatur.
- 40 Causa principalis, quando est summaria, oēs eius articuli sunt summarij.
- 41 Causa summaria, ab ordinaria quomodo cognoscatur.
- 42 Causa summaria, est omnis causa ecclesiastica, ubi agitur de electione, prebenda, seu beneficio ecclesiastico. Quod quando procedat, vide ibidem.
- 43 Causa possessorij, dicitur summaria, & an in ea requirantur plenae probationes & alie solemnitates.
- 44 Appellari an & quando possit a sententia lata in possessorio.
- 45 Appellatio ab interlocutoria lata in possessorio, de iure ciuili potest fieri, sed a diffinitiuam non appellatur, & quae sit ratio.
- 46 Causa summaria, an & quando requiratur plenae & quando semiplenae probationes.

Agem

- 47 Agens interdicho retinenda, tenetur ad petitionem rei, declarare modumurbationis.
- 48 Causae quae in curia mercatorum veniunt, dicitur summaria.
- 49 Confessio extraiudicialis parte absente facta, facit plenam probationem in curia mercatorum, de aequitate canonica.
- 50 Furarum causa, est summaria in curia ecclesiastica.
- 51 In crimine furarum deuenitur ad peritorturam, standum indicij.
- 52 Alimētorum causa, dicitur summaria.
- 53 Causa omnis contra confessum, est summaria.
- 54 Causa contra religiosos, est summaria.
- 55 Causa est summaria, qua de monachatu agitur.
- 56 Matrimonialis causa est summaria.
- 57 Causa restitutionis dotis, summaria & quae magne dicitur.
- 58 Causa summaria dicitur, quando ad decimas agitur.
- 59 Causa omnis executiua, est summaria.
- 60 Causa dicitur summaria, quando praesentatur instrumentum secundum formam ritus magne curiae in regno.
- 61 Omnis causa, quae contra absentem agitur summaria dicitur.
- 62 Causa dicitur summaria, quando tertius venit ad impediendam executionem.
- 63 Testium repulsa non admittitur in causis summarijs, in quibus sufficit semiplena probatio.
- 64 Causa summaria dicitur, ubi agitur ad exhibendum.
- 65 Causa dicitur summaria, quando agitur contra tributorum debitores.
- 66 Quando agitur contra gabellarios indebitē exigentes, causa summaria dicitur.
- 67 Causa est summaria, quando mittitur in pos. ex primo decreto.
- 68 Legatarius quando petit satisfactionem ab herede, dicitur causa summaria.
- 69 Causa dicitur summaria, quando agitur, an actio ex testamento prepositura, actioni praediciali.
- 70 Testes quando examinantur ad perpetuandam rei memoriam, causa est summaria.
- 71 Causa naufragorum, summaria dicitur, expeditur leuato velo, & in ea potest iudex ex officio procedere.
- 72 Causae breues seu modicae summae sunt summariae.
- 73 Causae quae dicantur breues, modicae, & quae magne.
- 74 Statut soli informatiui & relationi iudicij in causa modica.
- 75 Testis unus facit fidem in causis modicis & summarijs.
- 76 Fama probat in causis modicis.
- 77 Causae pauperum & miserabilium sunt summariae, & expeditur de plano, & sine solutione sortularum.
- 78 Miserales personae trahunt aduersarios suos coram imperatore, & laicos coram iudice ecclesiastico.
- 79 Pupilli & viduae, dicuntur miserales personae, quando sunt pauperes, alia secus.
- 80 Pauperes litigantes in iudicio, non tenentur soluere sortulas.
- 81 Vieueng. agitur de salario seu mercede laboris, dicitur causa summaria.
- 82 Causa est summaria, quando agitur de probando impedimento ad ob-

m s. nendum

neudam secundam dilationem.

83 Causa dicitur summaria, quando agitur de leuius delictis.

84 Vbi agitur de crimine lese maiestatis, causa summarie expeditur.

85 Causa summaria dicitur, quando agitur de dando iure vel curatore pupillo per iudicem.

86 Individuum dari potest mulieri, etiam a iudice deambulante.

87 Processus inordinatus factus ab eo, qui incipit procedere ordinario prius, an valeat. *Ar. nu. 88. & 89.*

88 Testamētū qd in scriptis nō valet, minus valet vt nūcupatū. *nu. 96.*

89 Arbitrator, qui vt arbitrator procedere poterat, si capit procedere vt arbitrator, & postea inordinarie processit, an processus valeat.

90 Testamentum in scriptis, quando non valet iure communi, valet iure militari.

91 Nemo videtur rē elegisse, per quā actus & voluntas sua impugnetur.

92 Bellum ineptus non vitiat processū in causis, in quibus nō requirebatur.

93 Informatio capta per testes inhabiles, in casibus, in quibus testes non requirebantur, valet.

94 Actus, qui sine aliqua solennitate expediti poterat, non vitatur si illa solennitas inutilis interuenit.

95 Intellectus ad glo. in l. proinde. §. nātandū in fin. ff. ad leg. Aquil.

96 Intellectus ad l. cōtractus. C. de si. instr. 2.

97 Causa ordinaria an possit si. r. i. summaria consensu parium.

Nona distinctio principalis iudiciorū est: * quia iudiciū aliud dicitur ordinariū, & aliud summarium. Iudiciū ordina-

rium dicitur illud, quod ordinarie tractatur, iuxta ordine seruato, scilicet procedere libello. interueniente litis contestatione, publicatione, & conclusionē, & cū aliis solennitatibus iuris positiui in iudicio regitis, de quibus habetur in l. j. & authē. offeratur. C. de litis contest. & in l. prolatam & ibi Bartol. & docto. C. de sentent. in cap. quoniam cōtra de proba. sine vibus solennitatibus iudicium esset nullum, vt ibi habetur. Iudiciū summarium est illud, quod summarie tractatur sine solennitatibus predictis. de quo habetur in cle. sape. & ibi Card. & doc. de verb. signi. & per Bartol. in extrauag. ad reprimendam. in versic. summarie & in ver. & figura. & Bal. in l. iudices. C. de iudi. ¶ Super hac tamen materia iudiciū summarij, quia est valde vtilis, maxime in regno in quo per iura municipalia omnes causę ciuiles sunt summarie, puto opportunū esse attingere hic duas quęstiones. Et prima quęstio erit, Quot modis causa potest dici summaria, seu iudiciū summarium. Secunda quęstio erit, Quę specialitates sunt introductę in iudicio summario. in quibus differt ab ordinario. ¶ Venio ad primā quęstionē: in qua dico, q. causę summarie pluribus modis dicuntur. Et primū dico, quod causa summaria est, quādo princeps cōmittit, quod procedatur summarie & de plano,

no, simpliciter, sine strepitu, & figura iudicij, seu leuato velo, vel extrajudicialiter. Et super hoc

3 est sciendum, * quod talis commissio non potest fieri nisi per solum principem non recognoscentem superiorem, nō autem per inferiorem à principe. vt not. gl. in d. cle. sape. in prin. in ver. mandamus. & ibi etiam Car. in xj. & xij. q. & glo. in c. fin. de heret. lib. vj. & Card. in cle. dispensationem. in fi. de iudic. & loan. de ana. in c. olim. col. iij. in princ. de accu. & ibi etiam Felsa in iij. col. qui dicit, quod in legato de latere reperitur speciale, quod de stylo potest causam ita committere, licet non de iure. adde Alex. in consi. cvj. col. v. in princ. in secundo vol. & Sozin. in consi.

4 xcvi. col. ij. in primo volu. ¶ Sed iuxta hoc cadit pulchrum dubium. Pone, quod impetrās porrigit supplicationē principi: in qua narrat factum causę, & in fine supplicationis petit causam cōmitti summarie, simpliciter, & de plano, & c. princeps verō in suo rescripto nihil specificat, nisi quia tantum dicit hac breuia verba: Audiatur talis, & iustitiam faciat. an per hac videatur causam commississe summarie. Vnde

5 quod non. * quia nunquam princeps cōmittit causam summarie committere, nisi expresse hoc dicat. ita de hoc est decisio inter terminis Rotę. in decisio. ccclvij. quę incipit, Si in cōmissio-

fert & sequitur Alexan. in consi. xcij. col. j. vers. ad hoc in secundo vol. Nam illa verba, quod iustitia faciat, intelligitur, quod commissarius feruet iuris ordinem, & veritate comperta faciat id, quod iuris est. ita dicit Ang. in §. exheredatos. in authē. de her. & falc. & Bal. in c. cum venisset. col. ij. de testi. & Bald. & Ias. in l. iustitia. col. j. ff. de iusti. & iur. Si enim princeps voluisset procedere summarie, hoc expresse fecisset, si princeps in rescripto & eius signatura diceret, Audiatur talis, & procedatur summarie & c. non specificando alias qualitates seu clausulas: quia tunc non omnia impetrata censetur concessa: ita est decisio in terminis Dominorum de Rota. in deci. lxxvj. incipiente. Si petitur, & c. in nouis. & sequitur Alex. in consi. lxxxiij. col. iij. in j. vol. * Idem putarem, quando princeps nihil aliud specificando diceret in signatura, Fiat vt petitur. Quia per hac verba censetur, velle committere summarie & c. ex quo rescriptum semper adaptatur ad supplicationem, & cōcessio simpliciter facta in rescripto, refertur ad omnia supplicata secundum Alex. in d. consi. lxxviij. col. fin. in primo vol. & Ias. in l. j. C. de iudic. rescript. in ij. col. & Pet. Philip. Corn. in consi. cxx. in ij. volu. quod confirmatur ex his quę dicit Bal. in c. inter dilectos. col. pen. de fide instr. vbi dicit, quod ex forma supplicationis

declar

declaratur intellectus privilegij
 7 concessi. *Item facit. quod not.
 Abb. in c. cum pro causa. col. fin.
 de sent. exc. vbi dicit, quod si pe-
 tatur generalis absolutio à plu-
 ribus excommunicationibus, &
 cōcedatur simpliciter, refertur
 ad omnes. Pro hoc est tex. in l. si
 defensor. §. q. interrogatus. ff. de
 interrog. act. & §. praterea. in fi.
 de inutil. stipul. Verum licet ista
 opin. in hoc vltimo dicto videa-
 tur sustentabilis: tamē veritas est
 in contrariū, quod non videatur
 cōmittere summariē per illaver-
 ba. Fiat, vt petitur. Ex quo cōmit-
 tere causam summarie, est cōtra
 ius cōmune: & illa clausula, fiat
 vt petitur, quando potest se re-
 ferre ad alia supplicata, que sunt
 secundum ius commune, non re-
 fertur ad ea, que sunt secundum
 ius cōmune. Ita in propriis ter-
 minis hūc casum deciderit Philip.
 Corn. in consil. v. col. iij. in litera
 P. & cōsil. cxix. col. v. in princ. in
 ij. vo. & in consil. cccxij. in tercio
 vol. vbi plenē de hoc. Et de isto
 verbo, fiat, appositio in scriptis,
 quid importet, vide Bal. f. l. cum
 10 apud. C. de comuni fer. manū.
 vbi dicit, quod importat con-
 cessionem gratiæ statim ipso fa-
 cto antē, quam gratia bulletur.
 8 ¶ * Quid autē importet illa ver-
 ba, summarie, simpliciter, & de
 plano, sine strepitu, & figura iudi-
 cij: Dic quod per ea censentur
 sublata omnes solennitates iuri-
 spositiui, secundum Alexand.
 in consil. vj. col. ij. in princ. in ter-

tio vol. adeo quod solum deci-
 di potest causa secundum merū
 ius gentium, secundum Bart. in
 extrauag. ad reprimendam. in
 ver. videbitur. vnde possunt tūc
 iudices causas expedire manu re-
 gia: prout olim tempore iuris
 gentiū. ita tenet Ludo. Roma. in
 cōsil. xx. & Pet. Phil. Corn. in con-
 sil. cccxliij. in iij. volu. & Socin. in
 consil. xij. col. ij. in primo volu. &
 las. in l. certi conditio. §. si num-
 mos. col. vij. ff. si cer. peta. Potest
 enim iudex proter talia verba
 expedire causas eo ordine, quo
 potest princeps: sed princeps po-
 test sequi solam veritatem ob-
 misso ordine iuris ciuiliis, secun-
 dum Bald. in c. j. §. inuestitura. col-
 lum. si. de noua for. fid. & Bar. in
 l. Acilius. col. fin. ff. de minor.
 ergo eodē modo iudex propter
 dictam clausulam, ex permisso
 principis. pro hoc facit tex. in c.
 ad petitionē. de accu. * Non ta-
 men potest tūc obmitti citatio:
 quia illa est iuris naturalis, secu-
 dum Soc. in dicto consil. xij. col.
 ij. in primovolum. & habetur in
 cle. pastoralis. de re iudic. * Nec
 potest iudex obmittere proba-
 tiones necessarias. quia illę sunt
 de iure diuino, quo cauetur, vt
 in ore duorū sit triū ster. omne
 verbum. vt habetur Matth. cap.
 xvij. & in cap. nouit de iudic. &
 hoc est expressē reseruatū in
 regia prag. prima. que incipit,
 dispēdia. ¶ Possem hic cōgruen-
 ter querere sigillatim de singu-
 lis verbis prædictis, quid impor-
 tent,

tent, scilicet, de verbo summa-
 rię, de verbo simpliciter & sine
 strepitu, & sic de singulis, absolu-
 tē & separatim, tamen quia ista
 verba sunt plenē declarata per
 glo. & Card. & alios scribentes
 in d. cle. sape. de verb. sig. & Car-
 din. in cle. dispendiosam. de iudic.
 & Bart. in d. extrauag. ad re-
 primendam. & Bal. in l. nec quic-
 quam. §. de plano. ff. de off. pro-
 con. & Fely. in c. dilecti. de iudic.
 adeo ad dicta per eos me remit-
 11 to. ¶ * Solum hic nitar declara-
 re duo verba ex prædictis, qui-
 bus vtitur in regno in causis ci-
 uilibus: scilicet illa verba, sine fi-
 gura iudicij, quibus vtitur dicta
 regia prag. prima. & illa ver-
 ba, sola facti veritate inspesta,
 quibus vtitur capitulum regni,
 detestates. per quæ duo iura mu-
 nicipalia omnes causę ciuiles
 sunt summarie.

PRIMO igitur quaro, quid
 important illa verba, sine figura
 iudicij: Dic quod censetur rela-
 12 xata omnis forma & figura iudi-
 cij: & sic omnis ordo iudiciarij.
 est enim figura ipsa, facies iudi-
 cij: prout est, quando ordinariē
 proceditur. ita declarat Bald. in
 l. nec quicquam. §. de plano. col.
 ij. vers. quid si cōmittitur sine
 figura, & c. ff. de offic. procon. &
 Archid. & doc. in c. demeritabi-
 bus. de elec. lib. vj. & gl. in d. cle.
 sape. in ver. non exigat. & glof.
 in c. si de heretico lib. vj. in ver. si-
 gura. Vnde istud solum verbum,
 sine figura iudicij, est tantę im-

portantię, vt faciat causam sum-
 mariam, in qua procedi potest
 obmissis omnibus substantiali-
 bus iudiciorū, & obmisso omni
 ordine iudicij: adeo quod sola
 solennitas iuris gentium seruari
 debet, & sic causa expeditur
 manu regia: vt suprā dixi, secun-
 dū Lanfr. in d. cle. sape. in ver. &
 figura. & in ver. libellus. & Old.
 in consil. cxv. & Pet. Philip. Cor.
 in consil. liij. co. ij. ver. illa enim
 verba, & c. in ij. volu. Barto. in d.
 extrauag. ad reprimendam. in ver-
 sic. & figura. & Card. in d. cle. dis-
 pendiosam. col. fin. in xliij. q. de
 iud. vbi distinguit inter acta re-
 spiciētia solēnitatem iudicij, vt
 illa censentur sublata per hanc
 clausulam: & acta respiciētia fa-
 ctum causę, prout sunt proba-
 tiones per testes vel scripturas,
 vel confessiones: & alia defen-
 siones: & ista non censentur subla-
 ta, & hec est veritas. & ita dispo-
 nit dicta regia pragmat. prima
 13 que incipit, Dispēdia. ¶ * Im-
 portat ergo primō dicta clausula, si-
 ne figura iudicij, vt in causa non
 requiratur libellus: & sic est su-
 blata solennitas libellorum, se-
 cundum Bar. in d. ver. & figura.
 vers. item an requiratur petitio,
 & c. & est tex. in d. cle. sape. post
 princ. & in §. verum. & per hoc
 apparet, quod hodie in regno
 per dictam prag. est correctā au-
 then. offeratur. C. de litis cōtest.
 & cap. j. de libel. oblat. & l. j. de
 eden. in eo, quod ista iura requi-
 runt libelli oblationem: verum
 licet

licer nō requiratur libellus formalis si scriptis requiritur tamē talis, qualis petitio per modum simplicis polt. quā cōtineat solam facti narrationē clarā, sine alia cōclutione: ex qua reus possit deliberare, an valit cedere vel contendere, secundum Bar. in d. verū. & figura. & Lāfran. in d. cle. sepe. in ver. libellus & Paris in tract. synd. in ver. sententia. col. iij. & Bar. in l. ij. C. de sentent. ex bre. reci. & Alex. in cōf. l. col. iij. in ij. vol. & Per. Phil. Cor. in cōf. l. xij. col. ij. in ij. vol. Potest etiā fieri ista petitio solo verbo, & postea in actis redigi per notariū: vt habetur in locis præallegatis, & dicit Lāfrā. vbi supra, quod talis petitio est de iure naturali: ideo nō potest 13 omitti. q. Item dicta talisqualis petitio, potest esse etiam generalis & incerta, & admittitur, secū dum Barto. in d. ver. & figura. & per hoc est correctum in regno illud quod dicit Barto. in l. h. C. de anna. except. scilicet quod libellus generalis non procedit, donec declaratur. Quod tamen limita procedere, nisi parte opponente: quia si pars opponit, non admittitur libellus generalis etiam in summariis, secū dū Alexand. in cōf. l. xxiij. colum. iij. in iij. vol. & ibi assignat differentiam inter causas summarias & non summarias, quantū ad hoc illud tamen dictum Alexand. intelligo, quod esset tanta obscuritas, quod impediret reo

deliberationē, aliās secus: quia procederet etiā parte opponente: nam si aliter diceremus nulla esset differentia inter causas, summarias, & non summarias: cum etiā in causis nō summariis procedat libellus obscurus, si pars non opponit: vbi dicit Barto. in l. edita. col. ij. C. de edē. & est tex. cum glo. magna. in fin. d. l. h. C. de anna. except. & si rectē ponderentur verba Alex. istud propriē sentit in d. cōf. l. xxxij. ¶ Item dicta talisqualis petitio etiā inepide composita procedit & admittitur dūmodo ex ea possit discerni, quid actor velit, & reus possit deliberare. ita dicit Paris in tracta. synd. in d. verū. sententia. colum. iij. & vj. & Bar. in d. ver. & figura. & per hoc est correctū in regno illud, quod nō gl. in l. i. de oblig. in prin. in glo. in verbo. secū dū in fi. quæ dicit, quod sententia lata super libello inepito, non valet. & Bal. in l. a. r. circa fi. C. de rebus credit. & Bal. in l. lex hoc iure. col. penult. versij. queritur, & c. ff. de iust. & iur. & Cyn. in l. vnica. C. vt quæ defunct. aduoc. & Alex. in cōf. l. cxxvj. col. ij. in ij. vol. Nam hodie ex quo causæ ciuiles in regno sunt summariæ, admittitur libellus ipeus, vt supra, & valet sententia super eod. ita declarat Alexand. in l. vinum. colum. fi. in fi. ff. si certum petat. & ibi est gl. idē tenet Bal. in l. sine. ver. op. pond. libellus, & c. C. ad Trebel. 15 per glo. in d. l. vinum. q. Plus dicit

dicit Lanfran. in d. cle. sepe. in ver. libellus. post princip. quod de ista taliquali petitione non datur copia reo sumptibus actoris: sed ipse reus debet illam capere suis sumptibus. & hoc differt a libello ordinario, cuius copia datur sumptibus actoris: vt est gl. in cle. quāvis. in ver. oblatos. de app. Tamē de illo dicto Lanfran. nō facio causam: quia hodie hoc est expeditū in hoc regno. in cōtrariū scilicet, quod etiā talis petitio debet edi sumptibus actoris, per regiam prag. quæ incipit, Compente, & ita practicitur. Posset autem illud dictum Lanfran. procedere in curia ecclesiastica, vbi non seruatur regie pragmatice: si forte in ea ageretur aliqua causa 16 summaria. ¶ Item procedit libellus, etiam si in eo petatur primō cogi & compelli aliqū ad soluendum, & non dicatur condemnari, secū dū Lanfran. in d. cle. sepe. in vers. libellus. in quarta conclusione. & Bartol. in d. ver. & figura. & per hoc appareret esse correctū illud, quod dicit Barto. in l. j. C. de exec. rei iud. vbi dicit non valere talem libellum, in quo non petitur condemnari, sed cogi & compelli. 17 ¶ Item procedit libellus, in quo intentatur iudiciū ex vna causa, & postea probatur ex alia: nam sequitur cōdēnatio super causa probata: maxime, quidō proceditur sola facti veritate inbestand: sicut per cap. detestantes. ita tenet Alexand. in l. si ita supulatus, §. Chrysogonus. col. v. in fi. ff. de verborum obligat. & lasso. in l. certi conditio. §. si nimos. colum. vij. ff. si certum petat. & p. hoc patet esse correctū in regno l. habebat. ff. de instir. quæ vult, quod agēs ex vna causa, & probas de alia, succumbit: vt is qui agit ex numeratōe, si probat de confessione, secū dū 18 Bar. in d. §. si nimos. ¶ Secū dū operatur dicta clausula sine figura iudiciū, quod potest procedere in causa sine aliquo libello & sine petitione: & potest causam incipere ab articulis, & articuli habentur loco petitionis. ita tenet Oldr. in cōf. cxxliij. in prin. & Rota in dec. cxxliij. in no. uis. ¶ Tertio operatur quod non est necesse seruari serias in ductas ob honorem hominum: secū dū Barto. in d. extranag. ad reprimendam in ver. & figura. versitem an procedi, & c. & est tex. in d. cle. mē. & c. & Pet. Philip. Cor. in cōf. l. cij. colum. fi. in primo valū prout sunt ferrix vindemiarum & messium, & hoc est expeditū in regno: per glo. in constit. bairulos, quæ expressē dicit in regno nō seruari serias vindemiarum & messium, & per hoc apparet in regno esse correctam l. j. ff. de feriis. ¶ Quarto per illam clausulā censetur sublata litis cōtestatio: quia nō requiritur de necessitate, vt est tex. in d. cle. sepe. & Bar. in d. verū. & figura. & per hoc

hoc pater in regno esse corre-
ctā. l. j. C. de litis cōte. Quo casu
ille actus, qui immediatē sequi
solet in causis ordinariis post li-
tis cōtestationem, habet vim li-
tis cōtestationis in causis sum-
maris, & est praelusius excep-
tionū dilatoriarum, & aliorū
actuum, qui non possunt fieri post
litis cōtestat. & habet vim litis
cōtestationis, secundum Bar. &
Bal. in l. nulla. & in l. nihil. C. de
proc. & Car. in cle. cōstitutionē.
§. fi. in fi. de elect. & Ludo. Rom.
in consi. clxxiiij. & Abb. in c. in si-
nuante in fi. de offi. dele. & Fel.
in c. olim. de acc. & Paris in trac.
synd. in vers. sentent. colum. iij.

21. ¶ Quinto operatur circa dila-
tiones, quia debet iudex brevia-
re causam in quātū potest, & dare
breviores dilaciones, & eas
amputare in quātū potest: vt est
tex. in d. cle. sepe. Item, nō debet
admittere exceptiones, & appel-
lationes frustratorias: vt ibi habe-

22. tur. ¶ Sexto operatur, vt non
requiratur publicatio in causis
summaris: vnde valet processus
etiā sine publicatione: licet magis
cōmunis opi. sit, quod etiā in
causis ordinariis conclusio nō
est de substantia processus: vnde
eius obmissio nō vitiat proces-
sum, secundum Barr. & Alex. in
l. probatam. C. de sentē. pro hoc
est tex. in c. cum l. & A. & ibi Ab.
in iij. colum. in fin. de re iudic.
vbi dicit Abba. quod publicatio
non. est de substantia, sed de iusti-
tia: vnde si obmittitur, esset con-

tra ius litigatoris, & non red-
ditur processus nullus propter
hoc sed imputatur litiganti, qui
nō petit publicationem. & si pe-
tit, & iudex non vult illā facere,
debet appellare: alius valet sen-
tentia sine publicatione proces-
sus, idem tenet Felyn. in d. cap.
cum l. & A. in prima. & secunda
col. & Phil. Cor. in cōsi. cij. col.
fi. in litera & in j. vol. & Bal. in
c. j. col. iij. si de inuest. inter do. &
vassal. si ori. licet Bart. in d. vers.
& figura. in iij. colum. videatur
velle, quod publicatio etiam in
summaris sit necessaria: quia re-
spicit defensionem: tamen eius
dictum ita simpliciter intelle-
ctum, nō est verum: sed est con-
tra communem opinionem. vnde
vt saluetur, debet intelligi, qd
est necessaria, si peratur: ita vt si
non concedatur, possit appella-
ri: non autem vt reddat proces-
sum nullum. ita propriē intelli-
git Fel. & saluat illud dictū Bar.
in d. c. cum l. & A. col. ij. ¶ Septi-
mo operatur, vt non requiratur
conclusio propter causam sum-
maria: licet Abb. in d. c. cum l. &
A. in iij. col. teneat, quod etiā in
causis ordinariis conclusio non
est de substantia processus: & idē
Ab. in c. cum dilectus. in iij. nor.
de fide instrum. vbi dicit, quod
est de iustitia: vnde eius obmis-
sio non vitiat. Verū dicit spe-
ciale esse in summaris, vt nō re-
quiratur in eis conclusio, pro hoc
est tex. in d. cle. sepe. §. senten-
tiam. dicit tamen Card. in d. cle.
sepe.

sepe. §. & quia. in fin. xix. q. in
causis ordinariis conclusio est de
cōsuetudine, unde ratione consue-
tutinis tenetur iudex illam
facere. sed in summaris est in
electione iudicis, an velit illam
facere, uel non. ¶ Et quod non
requiratur conclusio in summa-
ris, habetur in d. c. clxxij. con-
sil. Neapo. & tunc ille primus ac-
tus, qui solet fieri post conclu-
sionem, habet vim cōclusionis.
ita tenet Phil. Cor. cōsi. cxxxv.
colum. iij. in litera F. in iij. uolu.

25. ¶ Octauo operatur, vt si quis
litigauit per procuratorem, po-
test iudex in sententia condem-
nare dominum, & non procura-
torem: & valet sententia, secun-
dum Bart. in d. uer. & figura. in fi.
& per hoc est correctā in regno
dispositio l. j. C. de sen. quæ uult
non ualere sententiam, in qua
dominus condemnatur, & non
procurator. ¶ Nonō operatur,
vt iudex nō habeat necesse pro-
nuntiare super emergenti seu
incidenti, sed potest incidēs de-
cidere simul cum principali, &
non est necesse, quod separatim
super eo pronūtiat. ita dicit Bal.
in l. ait prator. §. permittitur.

27. uer. item nor. ff. de min. ¶ De-
cimō operatur, ut si lata fuerit
sententia pro absente non cito,
ualer sententia, & potest per
absentē ratificari, secundū Bart. in
d. uer. & figura. in fin. quem in
hoc sequitur Alexā. in l. furioso.
col. ij. ff. de re iud. & Pe. de Anch.
in d. cle. sepe. & per hoc est cor.

rectū in regno illud, quod tenet
glo. in l. ea. quæ. C. quomodo &
quando iud. & glo. in d. l. furio-
so. & ibi Alex. & do. ubi dicit,
quod nō ualet sententia lata in
fauorē absentis nō citati. ¶ Unde-
decimō operatur, ut iudex etiā
ad instantiam partis possit inter-
rogare principale, & testes post
conclusum in causa. glo. est sin-
gularis in d. cle. sepe. in uer. in-
terrogabit. Pro ueritate tamen
istius dicti, quia est ualde notan-
dum & quotidianum, uideamus
quid obseruatur in ordinariis, &
postea quid in summaris. Et pri-
mō in ordinariis reperio Spec.
in tit. de positio. §. iij. uer. si. qui-
dam tamen dixerunt, & uer. si. dēd
si ante. & ibi Io. Andr. in addit. in
uer. interrogare. ubi tenet, quod
iudex ex officio, non ad instan-
tiam partis, potest partes inter-
rogare super declaratione anti-
quorum capitulorū, & sic super
iam actatis: nō autē super nouo
capitulo. & hoc etiam post
cōclusionē in causa, ubi cūq; sibi
quid uidebitur. per l. ubi cūq;
que. ff. de interrog. act. idem te-
net Lud. Rom. in consi. xx. in fin.
sed simpliciter loquitur non li-
mitando se ad declarationem re-
tro actuatorum. sed Innoc. in c.
cum Ioannes. de fide instr. dicit
idem, quod Specu. scilicet, quod
tantum ad declarationem retro
actuatorum potest iudex ex of-
ficio interrogare: quem in hoc
sequitur Ludo. Roma. in l. iij. §.
hoc autem iudicium. ff. de dam.

infect. & Bal. in l. per hanc. col. ij. iur. dicit Spec. & c. de tempo. app. & hanc opin. tenet Felin. in d. c. cum Ioanes. col. v. ubi dicit, quod ista opin. est in practica sustentabilior propter auctoritatem Inno. & Felin. in j. col. ij. de iudi. Tamen alia opi. sequens dicit, quod est æquior, scilicet qd in distincte possit interrogare etiam super nouo capitulo ad fundandam intentionem partis ad priuatam utilitatem. & hanc secundam opi. tenet Alex. in d. §. hoc autem iudicium. col. iij. sequendo Ant. de Bur. in c. cum causam. de iure. calum. hanc etiã opin. tenet simpliciter Abb. in d. c. cum Ioannes. col. iij. iur. l. not. & tene menti, & c. Bald. in l. si accusatoribus. col. fin. iur. l. item propter aliud, & c. C. de accusa. & ista secunda opin. uidetur magis communi, scilicet ut etiam ad fundandam intentionem auctoris possit iudex ex officio partes interrogare post conclusionem in causa indistincte, non autem ad petitionem partis. quam opin. tenet Alex. in d. §. hoc autem iudicium. col. iij. & Ioan. de Ana. in c. ad petitionem. col. ij. ff. de accus. & hoc ubicunque sibi æquum uisum fuerit, per d. l. ubicunque. ff. de interrogato. actio.

29 * Quod corroboratur ex eo, quod in simili dicimus de iuramento suppletorio, quod non potest deferri ad petitionem partis post conclusionem in causa, nisi fuerit petitum ante conclusio-

nem, & tamen iudex ex officio potest illud differre, etiam post conclusionem, nemine illud petente, ubicunque sibi æquum uisum fuerit: secundum Alexan. in consil. iij. col. fin. in j. uo. & Bald. in d. l. si accusatoribus. col. fina. iur. l. item possit, & c. C. de accus. de qua materia uide plene Ias. in l. admonedi. in repet. column. c. liij. & seq. ff. de iure iur. * Prædicta autem procedunt in causis ordinariis, necum in summaris hoc est plus: quia potest iudex post conclusionem interrogare partes, & testes non solum ex officio, uerum etiam ad partis instantiam, per illam glo. in cle. saxe. in iur. interrogabit, ita tenet Car. in d. clemen. sepe. §. & quia. in iij. oppo. & Felin. in d. c. cum Ioannes. col. v. de fide instr. & ibi etiam Abb. in iij. col. uer. not. & tene menti, & c. & Felin. in c. cum dilectus. col. ij. iur. l. septi mo limitat, & c. eo. i. & Lud. Ro. ma. in consil. clxxvj. col. v. & Felin. in c. inquisitionis. §. ad petitionem. col. v. de accus. Unde quia in regno cause ciuiles sunt summarie, cessat illa difficultas, utri iudex possit interrogare ad instantiam partis: quia est expediat, qd sic, per prædicta. * Adde tamen, quod in omnibus casibus, in quibus supra dixi iudicem posse ex officio interrogare, debet hoc intelligi, si uult: nã non potest compelli ad hoc: nec facit litē suam, si nō interrogat, quia possit dicere quod non subest

subest æquitas. Ita tenet Barbat. in addit. ad Abba. in d. c. cum Ioannes. in addit. quæ incipit. De hoc uide. & c. circa fin. per l. non quicquid. ff. de iudic. & per hanc habemus expeditam materiam

32 primæ clausulæ. * Secundò quæro, quid importat illa clausula, sola facti ueritate inspecta. de qua loquitur capitulum regni, detestantes. Dicit Anto. de Bur. in c. ij. de iura. calum. qd ista clausula pl' importat, quàm omnes illæ clausulæ, summarie, simplices, & de plano, sine strepitu & figura iudicii, & c. Adeo, qd censentur sublata omnes solennitates iuris positui, idem tenet Felin. in c. olim. col. pen. de accus. tantum, qd dicit pulchrè Fran. de Aret. in c. dilecti. col. ij. de iudic. quod per istā clausulam iudex potest procedere, ut Deus, qui soli ueritati innuitur. & illud dictū Anto. de Bur. sequitur Alex. in consil. vi. col. ij. in prin. in iij. uol. unde sequitur ex hoc, qd dicta clausula importat omnia illa, quæ importat clausula, sine figura iudicii. & sic omnes illi undecim effectus, quos supra retuli, includuntur sub ista clausula. idem declarat Ias. in l. iustitia. col. ij. ff. de instr. & iur. * Duodecimò operatur aliud: quia per dictam clausulam potest ferri

33 sententia non conformis libello: & sic super alie, quàm super petitis, sec. Ias. in l. uinū. col. xvj. ff. si cer. pera. licet per alias clausulas hoc non esset p'missum,

ut probatur in d. cle. saxe. §. uerum. de uerb. sig. ibi, iuxta petitionis formā & c. & per hoc patet correctam esse in regno l'ut fundus. ff. communi diuid. & l. si. C. de fidei. lib. idem tenet Laff. in d. cle. saxe. col. antep. quā correctionem intellige solum, quoad regulam, quæ sumitur ex illis legibus, scilicet qd sententia debet esse cōformis libello. * De cimetertio operatur, ut iudex possit adhibere fidem testibus assignantibus causam uerisimilem, licet de iure nō concludentem, secundū Fran. de Aret. in l. eum qui. §. filius in ij. nota. ff. de acqui. har. Item potest admittere testes infames, & alijs de iure ciuili reprobatores, sec. Abb. in c. dilecti. col. ij. in fi. & ibi etiam Fel. de iud. & Bar. in l. filius familiar. col. ij. ff. de don. ubi, idem dicit de testibus nō iuratis. * Decimoquarto operatur, quod iudex potest ferre sententiam diffinitiuam stando, & sic absq. eo quod sedeat pro tribunali, quia hoc etiam operantur aliæ clausulæ, de quibus supra, ut est tex. in d. cle. saxe. §. sententiam, ergo à fortiori ista clausula, quæ est maioris importat: & per hoc patet in regno esse correctū §. se debunt. in aurt. de iud. & c. fin. in d. reg. iur. lib. vi. * Decimoquinto operatur, qd potest procedi ad diffinitiuam sententiam contra contumacem, etiam lite non contestata, secundū Felin. in c. olim. col. pen. de accus. & per

hoc est correctus in regno. §. i. uerò etiam quidam iurent. in athen. de exhiben. reis. ibi. iudice aliquid facere non valente. &c. In eo, q. uult iudicem non posse procedere ad diffinitionem sententiam lite non contestata. & habetur in l. properandum. §. & si quidem. & §. seq. C. de iud. & in toto tit. extr. ut lite non contestet. & per Soc. in cōs. xlvij. colum. j. in iij. uolu. ¶ An autem possit ferri sententia scriptura in causis summarijs? Dic quodd non, quia ita requiritur scriptura in summarijs, sicut in ordinarijs, secundum Abb. in c. Albericus. in prima opposi. & ibi etiā Fel. in princ. de testi. & in specie dicit Franc. de Arct. in d. c. Alberi. col. ij. uers. ex quibus pater, &c. quodd ubi proceditur sine figura iudicij, debet ferri sententia in scriptis, per ea, quæ habentur in cle. dispendiosam. de iudic. Et prædicta ad ea, quæ dicam infra in ultima parte. in uers. sententia. ¶ Item in causis quauis summarijs semper requiritur legitimatio personarum, sicut in ordinarijs, secundum Lams. in d. cle. sæpe. in uers. & figura. col. j. circa fin. & Ia. in rubr. C. qui admittit. col. j. & Alex. in l. iudices. C. de iud. ¶ Vñ tamē est sciendū p. complemento huius clausule, sola facti ueritate inspecta. Quia intelligi debet de ueritate, cuius patrocinatur non possit iudex prius facere actionem ex pacto

nudo, licet ueritas sit, q. factum fuerit pactū nudū. ita tenet Bald. in l. nemo. C. de sen. ¶ Itē ubi cumq. causa principalis est summaria, omnes articuli illius causæ debent summarie expediri. ita dicit Bart. in extrauag. ad re. primen. in uer. summarie. col. iij. & Ia. in rub. C. qui admittit. col. ij. in fin. ¶ Cognoscitur autē causa summaria ab ordinaria, quando tractatur sine ordine iudicario, ut quia non interuenit libellus, nec litis contestatio: uel quia incipit à principio de soluendo, sicut causæ executionis. ita declarat Pau. de Castr. in cōs. xlvij. col. ij. in ij. uol. Et sic hucusque habemus plenē discussum primum modū dicēdi causam summaria. ¶ S E C V N D O principaliter dicitur causa summaria, quælibet causa ecclesiastica, ubi agitur de electione, præbenda, canonice, uel alio beneficio ecclesiastico. nā in huiusmodi causis proceditur summarie, & sine figura iudicij. text. est in cle. dispendiosam. de iud. & ibi Car. in xxxvi. q. Quod tamen intellige, quando agitur de titulo beneficii, ut quia sunt duo, qui litigant adinuicem de collatione sibi facta: scilicet si ageretur de proprietate uel ecclesiæ, ut quia episcopus uult unire aliquā ecclesiā suæ diocesis, asserens illā esse de sua diocesi, uel dicat se habere tale ius in tali ecclesiā: ista enim non dicitur causa de beneficio ecclesiastico, sed de proprietate ecclesiæ

ecclesiæ uel iuris, tunc talis causa debet ordinariē tractari, scđū Card. in d. cle. dispendiosam. in vij. q. & Bal. in l. cum seruū. uers. item si ageretur, C. de ser. fugi. & de ista differentia inter tituli & proprietate ecclesiæ, uide glo. in c. eū qui. in uers. utrosq. de eo qui mittit in pos. lib. vj. & glo. in c. contingit. in gl. magna. uers. sed nunquid. de do. & contu. & ibi Abb. in ij. colū. in fin. & glo. & doc. in c. cura. de iur. par. ¶ Tercio dicitur causa summaria, quælibet causa possessionis. l. moimen. tanx. & ibi Bar. C. unde u. nam causa possessionis, dicitur minima: & sufficiunt in ea semplem probatioes, ex quo præiudicium potest reparari in petitorio. ita tenet Phil. Dec. in cōs. xxvij. col. ij. & cōs. lvj. colū. j. & q. fit causa summaria, tenet Bar. in extrauag. ad re. in uer. summarie. col. ij. & Alex. in cōs. lxxvj. col. j. in uol. dicit tamē Bart. in d. uer. summarie, q. imō in possessionis requiruntur plenæ probationes. quod quomodo intelligatur, uide Bart. in l. j. col. fi. C. quorum bon. In eo tamen, quod supra dicitur, q. causa possessionis, est minima & leuis præiudicij, reperio multas decisiones contrarias, scilicet quodd imō est magni præiudicij: quia magnum est commodum possessionis. ita dicit Bald. in l. consentaneum. in vj. not. C. quomodo & quando iud. & glo. in §. retinendæ. in l. de interdi. & Abb. in c. con-

sultationibus. circa fin. de offic. deleg. ubi pulchrē dicit, quodd magnum est commodum possessionis: quia releuat ab onere probandi dominij, quodd est difficilis probatiois, & ibi plus dicit Abb. quodd in causa possessionis requiritur ordo iuris: & ipsū sequitur ibi Fel. in fin. col. quæ uerba uidentur contrariari prædictis: quia si requiritur ordo iuris, non uidetur q. fit causa summaria. & dicit Bart. in l. natu. rali. r. §. nihil cōmune. col. pen. ff. de acqui. pos. quodd falsum est, quodd causa possessionis sit utilis. ¶ In ista uarietate puto concordari posse istas opin. Nam quædam est causa possessionis, quæ est modici momenti, quæ potest de facili reparari in petitorio: & ista dicitur causa utilis, & modici præiudicij. & in ista sufficeret semplem probationes. potest poni exemplum in possessione Carboniana, prout declarat Bart. in l. iij. §. causæ. ff. de Carbo. edi. Similiter in interdito, quorum bonorū, quodd est modici præiudicij: unde sufficit semplem probationes, secundum Bar. in l. j. col. fi. C. quorum bon. Idē in possessione, quæ datur uentris nomine. l. j. §. i. ea. & ibi Bar. ff. de uen. in pos. mit. facit. l. iij. §. sciendū. & ibi glo. ff. ad exhi. Quædā est causa possessionis, quæ parat plenū præiudicij, quæ non est reparabilis per petitorium, ut quia deficit petitorium, uel quia est impossibilis proba-

tionis: & ista dicitur causa magna, & magis præiudicij, & in hac requiritur ordo iuris, & plena probatio, ita procedat opin. Abb. & sequacium, in d.c. consulationibus. & quod habetur in decisio, cccxxij. aud. Neapo.

44 ¶ Istam concordiam opi. confirmo optimo simili, nam licet aliàs sit in iure regula, q. a sententia lata super possessorio, nō appellatur. l. j. & ibi Bald. & doct. C. si de momen. posses. sue. app. tamen quando possessorium esset magni præiudicij, adeo quod non esset reparabile per petitorium, tunc bene potest appellari, sicut in petitorio. ita tenet Bar. in l. ij. colum. ij. uersu. quaro quæ est ratio, & c. ff. de appel. recip. & Bal. in l. ij. col. si. uersu. ultimo. C. de epis. aud. Intellegitur ergo illud in possessorio momē taneo & leuis præiudicij: quia in eo non appellatur, quod tamen procedit de iure ciuili, per dict. l. j. sed de iure canonico, secus: quia appellatur ab omni possessorio, ut est text. & ibi Cardina. in ij. colum. in prima opposi. in cle. j. de sequest. pos. & fruct. & gloss. in c. cū ad sedem. in glo. penul.

45 in si. de ressi. spolia. ¶ Dicit tamen notanter Ang. in consi. xlvj. quod licet aliàs ab interlocutoria non appelletur de iure ciuili, tamen ab interlocutoria lata in possessorio, potest appellari, licet non possit appellari a diffinitua: & est ratio: quia eius gravamen non potest reparari per ap-

pellationē a diffinitua, ex quo a diffinitua nō appellatur, secundum eum. ¶ Secundo, istā concordiam confirmo per notabile doctrinā Bar. in l. j. §. fin. col. j. ff. de præto. stipu. ubi ponit regulam generale, per quam declaratur tota hæc materia: nam quando aliqua causa est summaria, ut quia lex mādāt procedi in ea summarim, distinguitur. Aut parat plenum præiudicium: & tunc requiritur plene probationes, sed dicitur summaria quo ad aliquas solennitates iudiciorum. Si uero nō parat plenum præiudicium, & tunc non requiruntur plenæ probationes, & sic est summaria, quo ad solennitates & quo ad probationes. Idē tenent Bar. Bald. Alex. & Iaso. in l. iudices. C. de iud. & Bart. in l. ij. §. causæ. in fin. ff. de Carbon. edic. ubi dicit, quod in primo casu dicitur causa summaria ex eo, quia dantur breuiiores dilationes. Idem tenet Bart. in l. si quis a liberis. §. si quis ex his. ff. de lib. agnosce. & Abb. in c. dudum. l. ij. colum. viij. uersu. in glo. in uersu. irritantur. & de elec. & Felin. in c. ueniens. l. secundo. colum. vj. de testi. illud ergo, quod dicit Abb. in d.c. consulationibus, circa finem, de offic. deleg. quod in possessorio requiritur ordo iuris, potest intelligi quando est tale possessio, in quo sententia, parat plenum præiudicium, & ponit ius finale in causa. ita tenet Bar. in extranea, ad reprimendam.

dam. in uersu. summarie. post princip. & cum ista declaratione possunt dictæ opin. concordari.

47 ¶ Vnum tamen scias pro complemento huius materie, q. iacet causa possessorij sit summaria, in qua admittitur libellus generalis: prout dixi supra in principio huius distinctionis: tamen quando sumus in possessorio retinendo, in quo agens narrat in libello fuisse turbatum, uel se turbaturum, necur ad petitionem rei conueniti, declarare modū turbationis: aliàs nō procedit libellus, secundum Bal. in l. ordinarij. col. penul. uersu. item quaro, nunquid. & c. C. de rei. ven. & idem Bald. in sua disputatione, quæ incipit, Accusatus de ui turbatiua. in ult. charta. & Bald. in c. licet causam. col. pen. in si. uersu. c. opponitur ille, qui intentat. & c. de probatio. & Alex. in consi. lxxj. in j. col. in iij.

48 uol. ¶ Quarto dicitur summaria, quæ libet causa, quæ uentilatur in curia mercatorum: in qua proceditur de mera æquitate omisiss solennitatibus & apicibus iuris, ut not. Barto. in l. si de iussor. §. quædam, & in l. Quintus. ff. man. & Bald. in l. si pro ea. col. pe. C. manda. & Ias. in l. iurif. gentium. §. sed cum nulla. col. iij. ff. de pact. & Bald. in consi. cccc. col. pe. & consi. cccclxvj. col. ij. in quinto uolu. & Socin. in consi. lxx. col. fin. in quarto uolu. & in hoc æquiparatur curia mercatorum, curiæ ecclesiasticæ: ubi proceditur de æquitate canonica, quod

patet: quia de æquitate canonica ex pacto nudo oritur actio: ut habetur in capitulo primo, de pactis. & nota. plenē Ias. in d. §. sed cum nulla. & similiter in curia mercatorum agitur ex pacto nudo, secundum Bart. in d. l. Quintus. & Bal. in d. l. si pro ea. hinc dicit Spe. in tit. de compe. iudi. adi. §. j. uersu. xxvij. q. mercatores dicuntur de foro ecclesiæ. ¶ Et per hanc similitudinem posset inferri, q. in curia mercatorum confessio extraiudicialis facta parte absente, facit plenā probationem: contra communem regulam. & ratio est, quia de æquitate canonica facit plenā probationem, secundum Fran. de Are. in cōsi. xl. incipiente, excellētissime, & c. colum. j. & consi. lxxij. col. j. & doct. in c. si cautio. de si. de instr. Et prædicta sunt notanda in istis curiis nundinarum: quia sunt curiæ mercatorum, & in eis proceditur summarie, unde potest dici in eis habere locum id, quod supra dictum est.

50 ¶ Quinto dicitur summaria causa, usurarum scilicet, quando excipitur contra creditorem, quod contractus est usurarius: uel quando agitur de compensatione usurarum: uel si dicatur testamentum usurarij non ualere: uel non esse sepeliendū in ecclesia. & in multis alijs similibus casibus, de quibus per Cardin. in cle. dispendiosam. in xxxj. quæst. cum quinque alijs quæstio. seq. de iudic. & ibi etiam est text. loquens expressē

de usuris, uerum intelligitur istud, quando questio uentilatur coram iudice ecclesiastico, non coram seculari: quia iudex secularis debet seruare leges. Ita dicit Card. in d. clem. dispendiosam.

17 in xxxiii. q. 1. An autem in crimine usurarum possit deueniri ad torturam, stantibus iudiciis? uide Soci. in cons. cxxix. in fi. in ij. uolu. ubi tenet, q. sic. & nota il lam deci. quia forte quis responderet in contrarium. ¶ Sexto dicitur summaria, causa alimentorum: quia expeditur de plano, & etiam die feriata, ut est text. in l. ij. ff. de feriis, & not. Alexand. in addi. ad Barto. in l. si quis a libertis. §. si quis ex his. ff. de liber. agno. & Bal. in l. si quis in suo. C. de inoffi. testa. ubi dicit, q. causa alimentorum, est summaria; non sic in causa legitimæ: quia non est summaria: nō obstante, quod legitima succedat loco alimentorum. & Bal. in l. nonnunquam. in ij. l. c. ff. de iud. & Bart. in l. j. §. fin. in j. col. ff. de præt. stip. Quod tamen declara & limita procedere, quando agitur de alimentis presentibus uel futuris: secus si de prætensis: quia tunc non est summaria. Ita tenet Bal. in l. j. col. ij. uer. quero nunquid in causa &c. C. de fideicom. Item secus, si alimenta debeantur ex contractu, secundum Bal. in d. l. nonnunquam. ¶ Septimo dicitur summaria causa, quæ agitur contra confessum: quia eo ipso, quod debitor in iudicio cō-

fiteatur, non requiritur ibi alius ordo iuris. Sed tantum fit ibi præceptum, quod soluat. ita tenet Bal. in l. si debitor. in j. lectu. ff. de iudic. pro hoc est text. cum ibi no. per Bar. & doct. in l. unica. C. de confes. ¶ Octauo dicitur causa summaria, quando agitur contra religiosos: maxime per uiam inquisitionis: nam ibi non requiritur ordo iudiciarius: sed de plano agitur. text. est in c. olim. & ibi Francis. de Are. in nij. col. in vj. not. de accusat. ¶ Nonno dicitur causa summaria, quando agitur de monachatu, ut quādo monachus postulat ab aliquo prelato seu abbate alicuius monasterij, uel a seipso, secundum Card. in c. dispendiosam. col. iij. in nij. q. de iudi. ¶ Decimo dicitur summaria, causa matrimonialis: quia expeditur de plano, sine strepitu & figura iudicij. text. est in d. clemen. dispendiosam. & ibi gl. & Card. in xxxij. q. cū tribus alijs seq. & habetur per Abb. & doct. in c. Alb. de test. ¶ Undecimo dicitur causa summaria, quando agitur de restitutione dotis: puta in casu soluti matrimonij: nam ex quo est causa, quæ dependet ex matrimonio, dicitur summaria: sicut causa matrimonij, secundum Card. in d. clem. dispendiosam. in xxx. q. 1. ¶ Duodecimo dicitur causa summaria, quando agitur ad decimas: uel quomodo cunq; oriatur differentia super decimis. text. est in d. clem. dispendiosam. & ibi Car d.

Card. in xij. q. cum tribus sequet. Idem est, quando ageretur contra aduocatos uel alios potentes, qui fauerent detentatoribus decimarum: quia similiter proceditur summarie contra eos, secundum Card. ibidem in xvij. q. 59. ¶ Decimotertio dicitur summaria, causa executiua: puta si sumus in executione sententia. l. a diuo pio. §. si super rebus. & ibi per doct. ff. de re iudi. & Bart. in l. litibus. col. pen. C. de agri. & censu. lib. xj. & Lanfran. in c. sepe. col. ij. in xij. conclusionē. de uerbo. signi. quod tamen intellige & declara, secundum Bal. in l. j. §. is uidetur. in fi. col. ff. si quis ius dic. non obtempe. scilicet ut procedat quando cōtra executionē nulla opponitur exceptio: nam si opponitur, tūc datur instantia in causa executionis: & sic non habet illam naturā summariam. Idem est in executiuis instrumentorum, ut quando est factum pactum de ingrediendo propria autoritate: iuxta formam l. creditors. C. de pig. nam tunc illud iudicium summarie expeditur, secundum Bart. in d. l. creditors. col. vj. in fi. uerfic. ad 60 uerte tamen, &c. ¶ Et ex hoc infero idem esse, quando presentatur instrumentum secundū formam ritus magnæ curiæ in regno: nam talis causa dicitur summaria, ex quo est executiua: & in ea nullus obseruatur ordo iuris: sed statim deuenitur ad capturam personæ, ut dicitur ille

ritus, qui incipit. Item, si qui debitor, &c. & talis causa appellatur extraordinaria: propterea, quia fit extra ordinē iuris. ¶ Decimoquarto dicitur summaria omnis causa quæ agitur contra absentem: ita tenet Fely. in c. causam, quæ. el. j. col. iij. uer. quarto restringe. de testi. allegat. notata per glo. Bar. & doct. in l. j. C. quorū appell. non recipi. ¶ Decimoquinto dicitur causa summaria, quando tertius uenit pro suo interesse ad impediendam executionem sententiæ. Nam summarie examinatur de suo interesse antē, quam admittatur: ut est text. & ibi Abbas in iij. col. in fin. uerfic. nunc restat, & c. in c. ueniens. el. j. & ibi etiam Fely. in vj. col. de testi. & habetur per Barto. in l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. de qua materia tertij comparatis, uide plenē per Bar. in l. j. per luforio. §. si ff. de appel. & Abb. in c. cum luper. de re iudica. & in ista summaria cognitione sufficiunt semiplenæ probationes: non autem per iuramentum, secundū Bart. in d. §. si super rebus. in prima col. ex quo est modici præiudicij, & grauamen est reparabile. Quando autem in summaria cognitione requiratur plenæ probationes, & quando semiplenæ, & quando sufficiat solum iuramentū: uide Abb. in d. c. ueniens. in loco, ubi suprā. ¶ Vnum tamen scias, q. in istis causis summarijs, in quibus sufficit semiplenæ

plena probatio, non admittitur repulsa testium, ita tenent Ioan. And. & Anto. de Butr. in dicto c. uenien. s. el secundo. de testi. & sequitur Abb. ibi in quinta colum. in princip. & Felin. in vj. col. in quinta conclusione. ¶ Decimo sexto dicitur causa summaria, quando agitur ad exhibendum: nam in tali causa summaria proceditur, & admittitur probationes leues per solum iuramentum, ut est rex. & ibi gl. in uersu. summam. in l. iij. §. sciendum. & l. thesaurus. ff. ad exhibendum. & Bart. in l. ne quicquam. §. de plano. in fi. ff. de offic. proconsul.

65 ¶ Decimo septimo dicitur causa summaria, quando agitur contra debitorum tributorum, & datorum, & aliarum functionum fiscalium & collectorum. Nam in exigendis istis collectis & tributis publicis, nullus ordo iuris seruatur: imo etiam nec citatio requiritur: sed solum fieri solet præceptum de soluendo. Solet etiam fieri præceptum generale, ut quicunque tenetur ad collectas seu ad datia publica, debeat solvere sub certa pœna. ita in terminis tenet Bald. in consil. cccxxxiiij. in princip. licet, &c. in tertio uol. ¶ Decimo octauo dicitur causa summaria, ubicunque agitur contra gabellatos, passagerios, & platearios: qui uidentur opprimunt aliquem exigendo indebitas gabellas, & extorsiones: nam contra istos proceditur in regno de plano & ce-

lertur, ut est constitutum. regni. quæ incipit, auctoritatem. & ibi And. de Yser. & Matthæ. de afflict.

¶ Decimo nono dicitur causa summaria, quando agitur de mittendo aliquem in possessionem ex primo decreto. Nam sufficit constare de debito summam, & sic semper, etiam per solum iuramentum, secundum Bartolum in lege, cum proponas. C. de bonis auctoritate iudi. possid. & ibi gl. in l. Felicinus. §. j. ff. ex quibus causis in posses. ea. in uersu. oportet. & Barto. in l. si finis. §. Iulianus. ff. de damno infecto. & in l. j. §. fina. C. ubi in rem actio, per illum textum.

¶ Vicesimo dicitur causa summaria, quando legatarius petit satisfactionem ab hærede nomine legatorum. Nam si hæres opponit, quod calumniosè petitur talis satisfactor, debet iudex de hoc cognoscere summam, & sufficere tunc solum iuramentum legatarij. text. est, iuncta gl. in uersu. summam, in l. i. §. a quo. §. primo. ff. ut in posses. lega. & idem procedit in aliis stipulationibus & satisfactionibus familiaribus. l. j. §. fin. & ibi Bart. ff. de prætor. stipul. ¶ Vicesimo primo dicitur causa summaria, quando agitur an actio ex testamento sit præpœnata actioni seu cause liberali, siue præiudiciali, text. est in l. si quis liberatè.

¶ Vicesimo secundo dicitur causa summaria, quando aliquis uult examina-

mina

inari facere testes ad perpetuam rei memoriam: nam debet constare facere iudici, quod di- & testes, sunt senes, uel alijs ueludinarij. adeo quod uerisimile est, quod de facili possent mori, & super hoc adhibetur summaria cognitio per semiplenas probationes. text. est in l. in lege Aquilia. §. si delectum. & ibi Bartol. & docto. ff. ad legem Aquilia. iuncta gl. ibi in uersu. qui testes, &c. de qua materia examinandum testium ad perpetuam rei memoriam antelitem contestatur gl. & Abb. plenè in c. quonia si frequenter. §. sunt & alij. ut lite non conte. & Alexand. in consil. cxiij. colum. fin. in iij. uolumi. & Abb. in c. significauit. de test. & Bart. in l. iij. §. prætor. colum. iij. ff. de dam. infect. In hoc tamen habemus in regno nouam provisionem per consilium, quæ incipit, Probationum. quæ uult, quod tales depositiones testium receptæ ad perpetuam rei memoriam, non faciunt fidem, nisi tantum infra annum. ¶ Vicesimo tertio dicitur summaria causa naufragorum: nam contra furripientes aliquid de naufragio, proceditur leuato uelo: & sic summarie, & de plano. text. est & ibi Barto. & docto in l. de submersis. C. de naufrag. libro. xj. & est ratio, ne addatur afflictus afflictio: quia falsi naufragum, ex quo remanent pauperes & denudati, non est æquum quod uelint pati iudiciorum anfractus &

& proximitates litigantium: sed debent citius expediri: ne alias cogantur iudiciu derelinquere, propter inopiam. ¶ Vicesimo quarto dicitur summaria causa, breuis seu modice summæ: per textum in authentici, nisi breuiiores. & ibi Bar. & Bald. C. de sent. ex breui. recti. & not. glo. in §. necessitatem, in uersu, ex non scripto. in authentici. ut iud. sine quoq. suffrag. & text. in §. fit tibi quoq. in authentici. de mandato prin. iuncta gl. ibi in uersu. breuiiores. Debent enim tales causæ uideri de plano, & ex non scripto: ut habeatur in locis præallegatis. & sine sportulis: ut est text. in §. ne autentici. in authentici. de iudi. & in d. §. fit tibi quoque. ¶ Quæ autem dicantur causæ modice seu breuiiores, text. in l. si oleum. §. si cum l. seq. ff. de dolo. dicit quod causa modica, est infra duos aureos. communiter tamen tenetur, q. relinquatur arbitrio iudicis: attenda qualitate personarum, & causæ, nā inter magnos dominos causæ ceteri aureorum, & est modica: & e contra inter personas pauperes, causa unius bouis uel unius porcelli, possit dici magna, secundum Bal. in d. authentici. nisi breuiiores. & non plenè lat. in repe. l. ad monendi. col. cxiiij. ff. de iureiur. facit gl. in l. licet. §. ne tenuis. ff. de offic. præsi. & Car. in cle. sap. in iij. q. de uerb. signifi. ¶ Itē dicitur causa breuis, quando est talis, in qua plus expenderetur in sportulis, quam sit valor causæ: sic qua

secundum Bart. in l. mediterranea. C. de ann. & trib. lib. x. & Fel. in l. c. n. n. lib. col. j. & j. de rescript. & quod istud de modicitate causæ remittatur arbitrio iudicis, tenet Bart. in l. sed & si suscepit. §. j. ff. de iudi. & in d. l. admonendi. col. antepe. & glo. in c. si. de iudi. lib. vj. & Bal. in l. ij. col. iij. C. de peda. iud. & Fel. & Canon. in c. in causis. de test. & Bart. in l. diuus. ff. de bon. dam. * Et in tantum est summaria causa modica, quæ statuitur soli informationi & relationi iudicis super ea, secundum Bart. in d. auct. nisi breuius. * Itē unus testis facit plenam probationē, ut not. Ias. in d. repe. l. admonendi. col. xcj. * ubi idem dicit de fama, quæ plenē probat in causis modicis. * ¶ Vicissim quintō dicitur summaria causa pauperum & miserabilium personarum: prout sunt uiduæ & pupilli: quia debet talis causa uideri de plano & sine scriptis, & sine solutione sportularū, ut est text. in d. §. sit tibi quoque. in authent. de mand. p.unc. ibi, uilium &c. & ibi Bart. & doct. pro hoc est text. iuncta glo. in uer. uel personæ in l. nonnulla. j. ff. de iudi. & in l. lileitas. §. ne reuocis. ff. de offic. præf. * ¶ Pro hoc facit: quia istæ personæ miserabiles possunt trahere aduersarios suos coram Imperatore, & facere causas earū decideri ab ipso Imperatore. l. j. C. quādo Impe. inter pupil. & uidu. nec possunt trahi per aduersarios extra prouinciam:

ut ibi habetur. Sed Imperator deciderit causas, sola facti ueritate inspecta, secundum Bart. in l. Aemilius. col. fina. ff. de mino. & Bal. in c. j. inuestitura. col. fina. de noua for. fidel. Item possunt personæ miserabiles trahere laicos coram iudice ecclesiastico. text. est & ibi Abb. & Fel. in c. significatibus. de offi. dele. * Illud tamen qd dicitur de pupillo & uidua, intelligas semper procedere in uidua paupere, & in pupillo paupere: secus si sit diues: quā nō dicitur tui miserabilis persona: nec gaudet privilegio miserabiliū. ita tenet Abb. in d. c. significatibus. in primo not. & ibi etiā lo. de Imo. & Fel. idē tenet Alex. in consi. cxxj. col. fi. in primo uol. * Et quod pauperes litigantes nō teneant soluere sportulas in iudicio: sed eorum cause debent audiri gratis: tenet Paris in trac. synd. in uer. expēse. col. j. * ¶ Vicissim sextō dicitur summaria causa, ubicūq; agitur de salario seu mercede laboris, secundū Bal. in authent. nisi breuius. C. de sen. ex bre. reci. ubi ponit exemplū de rustico petēte mercedē suā cū hoc etiā uideatur introductū de iure diuino: per id qd habet. Matth. c. xij. Voca opearios, & redde singulis mercedem suā, & no. gl. in c. dudū. §. uerū. de sepul. qd patet etiā, quā merces soluenda est laborantibus in fin. dici ante occasum solis, secundum Card. in c. de. fi. in xij. q. de præb. & habet Deuteronom.

ronomij. c. xiiij. & Tobia cap. 2. iij. & Leuitici ca. xxx. * ¶ Vicissim septimō dicitur causa summaria, quādo agitur de probando impedimento ad obtinendam secundum dilationē: uel ad probandum quoddam exceptio de nouo peruenit ad noticiam: nā ista probatio fit summarie & per totum iuramentum: ut est text. in ca. pastoralis. in fin. de except. & Bart. in extra. ad reprimendam. in uer. summarie. col. iij. An autem aliud impedimentū in aliis causis probetur per solum iuramentum: uide Barto. Ias. & alios doct. in l. ij. §. quod diximus. si quis cautio. * ¶ Vicissim octauō dicitur causa summaria, ubicūque agitur de leuibus delictis: quia talia delicta expediuntur de plano. l. leuia & ibi Bartol. ff. de accusat. & Lanfr. in c. le. sepe. in uer. sic. de plano. in secunda conclusione. de uerbis sign. quæ autē dicantur delicta leuia, quantum ad hoc. uide Bart. in d. l. leuia. & Lāfr. ubi sup. rā. * ¶ Vicissim nonō dicitur causa summaria, ubi agitur de crimine læsæ maiestatis: nā talis causa expeditur summarie, & sine strepitu & figura iudicij: ut est textus in dicta extra. iud. ad reprimendam. * ¶ Tricesimō dicitur summaria causa, ubicūque agitur de dando tutorem uel curatorem alicui pupillo per iudicem: uel si agitur de filio adoptando, uel emancipando, uel de bonorum possessione agnoscenda, & de

aliis similibus: quia ista expeditur de plano, & à iudice procedente: & qualibet die, etiam feriato. l. secunda. ff. de feriis. & l. qui habet. §. quolibet. ff. de tuto. & l. nec mandante. §. dari. ff. de tuto. & cura. dati ab his. & l. ff. C. qui admit. & Lanfr. in dict. elem. sepe. in uer. de plano. in si. ubi inserti notabiliter ad probationem cuiusdam practicæ, qua utitur quotidie tabelliones, quando faciunt scripturam tute læ decretæ per iudicē alicui mulieri: & uadit iudex ad domum mulieris causa honestatis: nam faciunt scribere, quoddam iudex eligat illum locum pro suo tribunali, mutato loco iudicij ex causa. Nā ista practica est superuacua, & inanis: quia in omni loco potest iudex tale decretum interponere: etiam si non sedeat pro tribunali: & ego uidi plures notarios, qui uolunt se facere iurisperitos, errare in hoc, quando faciunt in regno contractum alicuius mulieris, maxime uiduæ, solent dare illi mulieri mundualdum. Et in aliquo loco seruatur, quoddam baulus loco mundualdi: & scribitur, quoddam iudex regius ad contractus pro tribunali sedens, in domo talis mulieris, dat sibi mundualdum mediante eius decreto, mutato loco iudicij ex causa. Et sic apponunt omnes istas phylacterias in instrumento: quas ponere, est potius supstitutio, quam necessitas: quia datio talis mundualdi, cū sit

fit iurisdictionis voluntarie: potest fieri a iudice etiam deambulante & in quocunque loco: etiam in platea uel theatro: sicut dicitur de datione tutoris: per prædicta. Pro hoc est text. in §. servi uerò. in l. in l. de liberti. Possent dari etiam multi alij modi, in quibus causa potest dici summaria: quos studiosus quilibet perquirere potest: & multos alios ponit Specul. in titu. de offi. om. iud. di. §. postremo. ¶ Vnum testat discurrere in hac materia: quod est ualde utile & necessarium, maxime in regno uidebatur, p. in quod partes litigantes in causa citari uel alia summaria, porrexerunt libellum in forma: fecerunt litis contestationem: & omnes alios actus iudicarios: seruando ordinem iuris communis: an uideatur renūtiasse processui summario: ita ut causa debeat dici ordinaria de uoluntate partium: ut tunc seruetur ius commune & non ius municipale? Dubium est ualde utile: quia tunc si processus pareretur alicuius defectum circa substantia litis iudicij, quo ad ordinem, esset nullus, & similiter sententia non ualere: per ea que no. in l. uini, ff. si certum pta. & dixi supra in prin. huius dist. & dicit. Nec saluaretur per illas clausulas, sine figura iudicij, & sola facti ueritate inspecta, &c. quibus uidentur iura municipalia huius regni: ex quo obstat uoluntas litigantium, uolentium, causam fieri ordinariam.

riam. Super ista questione repetitur uarias opinio. nam Bald. in l. diffamari. colum. in ff. uer. fecundo oppon. &c. C. de ingen. manu. tenet, quod quando partes possunt procedere summarie, & eligunt uiam ordinariam, causa efficitur ordinaria: & sic uidetur hoc dependere ex uoluntate partium. allegat glo. singularem in l. proinde. §. notandum. in glo. fin. in ff. ad legem Aquil. & ita per illum gloss. tenet Franc. de Curt. in addit. ad Alexand. in l. uinum. colum. fina. ff. si cert. per. in addit. quæ incipit, Tamen fallit, &c. unde tunc non ualere sententia lata super libello inepto, secundum eum. Hinc dicit Bald. in l. quod fauore. col. j. C. de legi. & in l. nulla ff. de leg. quod si princeps mandat iudici, quod procedat summarie, & ille procedit ordinarie, ualeat processus, tanquam ordinarie factus. idem tenet Lanfian. in clem. sepe. colum. iij. in princ. de uerbor. signifi. in quintadecima conclusion. ¶ Hoc corroboratur ex his, quæ dicimus in simili in testamento: nam testator qui potest testari sine solennitate, faciendum testamentum nuncupatione, si elegit uiam testandi in scriptis, & non ualuit testamentum, minime ualebit ut nuncupationum: ex quo illam uiam solennē elegit. ita tenet Bar. in l. si. ff. de iure codicillorum. facit etiam quod dicimus de contractu in scriptis: nam quādo erat in pos-

se contrahentium contrahere in scriptis & sine scriptis: & elegerunt uiam contrahendi in scriptis, non ualeat contractus sine scriptura. l. contractus. & ibi Bald. col. j. in fin. C. de fide in instrumen. ubi plus dicit Bald. quod eo ipso, quod partes dicunt, habeamus notarium ut cōficiat scripturam de contractu: censetur uelle contrahere in scriptis: tantum quod ante, quam scribatur, potest eas penitere, uel altera parte penitere, & nolle contrahere: ut habetur per Matth. in decisio. xxxix. consil. Neapol. uersul. iij. &c. ita etiam uidetur dicendum in casu nostro: quia erat in potestate partium procedere summarie: & elegerunt uiam ordinariam, debet eis imputari: unde si deficiat solennitas iudicij in aliquo, non debet ualere processus. ¶ Contrarium tenet Bald. in l. iij. ff. de testamen. mili. ubi dicit, quod si is qui potest procedere summarie & de plano, incipit procedere ordinarie per libellum, potest omittere uiam ordinariam: & reliquum processum expedire summarie: quia eligendo ius commune, non censetur privilegio renuntiare. ¶ Unde inserti ibi Bald. quod si est compromissum in aliquem tanquam in arbitrum, & arbitratorem: & ille incipit procedere, ut arbitretur, & processus inordinat: ualeat nihilominus eius laudum, tanquam arbitratoris: & hoc dictum facit ualde ad propositum questionis nostre:

ut si processus fuit initiaus ordinarius, & non fuit ritus compositus, debet ualere tanquam summarius: propter dicta iura municipalia. ¶ Et prædicta tenet Bald. ibi per illum text. in d. l. iij. ubi miles, qui poterat testari iure speciali, si uoluerit testari iure communi, & omisit solennitates: adeo quod testamentum non potest ualere iure communi, nō lebit saltem iure militari: & sic non uidetur renuntiare privilegio, ad eundem uiam iurisdictionis. ¶ Et ista contraria opinio mihi magis placet: intelligendo tamen, quando partes non expresse declarauerunt se uelle procedere ordinarie: sed tantum inceperunt ita ordinarie procedere: ex quo processus potest resoluere tacito consensu, non autem expressus processus: quia iste tacitus consensus non debet ita interpretari, ut partes uoluerint facere actum inutilem, & iudicium frustratorium. arg. l. quotiens. la. iij. ff. de reb. dub. & l. quotiens. ff. de uer. obl. ¶ Nemo enim uidetur elegisse uiam, per quam actus & uoluntas sua impugnetur: ut d. l. iij. ff. de mili. testa. & Alex. in l. hac con. sultissima. §. per nuncupationē. C. de testa. & in l. soci. in consil. xliij. col. iij. in primo uolum. ¶ Hanc secundam partem, quam teneo, confirmo per id, quod dicit Alex. in l. uinum. col. fin. & ibi gloss. singularem in glo. fin. in ff. si cert. pta. ubi dicitur, quod in causis, in quibus non requiritur libellus,

fi interueniat & ineptus, nō uitiatur processum: sic etiam possumus dicere in quolibet actu substantiali iudicii: ut si interueniat & ineptus, uel si penitus obmittatur, non habeat uitiat: ex quo non requirebatur de necessitate. Si enim esset uera prima opin. nunquam posset verificari illud dictum gl. & Alex. in d.l. unū. quod est communiter approbatum: quia semper quando quis præsentiali libellam, uidentur eligere uiam ordinatam: & sic essemus in diffinitione iuris communis: secundum quam libellus ineptus uitaret: quod esset contra illud dictum. * Ad quod facit, quod no. Bal. in l. qui testamento. §. per cōtrariū. ff. de testa. ubi dicit quod ualeat informatio capta per testes inhabiles in casibus, in quibus testes nō requirebantur: facit etiam tex. iūcta gl. in §. serui. in l. de libert. & ibi gl. in §. uer. trāsitu. quę probat, quod quando actus poterat geri sine interuentu alicuius personę, si ille interueniat & inutilis, nō uitiatur actum. Pro hoc est text. in l. in prin. C. de rei ux. a. & sic etiā dico in q. nostra: quia causa poterat expediri summarie & sine solennitate iuris: si interuenerunt dictę solennitates & inutiliter, non debet per hoc uitiari processus, & Preterea, quod ista pars sit uerior in regno, maxime ubi uiget dispositio dicti cap. detestantes. nō est opus ire per medicata suffragia: quia patet euidenter per

d.c. detestantes. ubi mādatur, quod quando in processu liquet de sola substantiali ueritate, non possit opponi aliqua exceptio nullitatis ex defectu omittę solennitatis iudicij: & illud mādatur dirigitur iudici: ut patet ibi ex supra prescriptione. unde non est curādum in regno, quomodo eūq; partes procedant in causa, siue ordinarię, siue summarie: quia dummodo liqueat de ueritate, semper index poterit proferre sententiam ualidam, etiam si aliqui substantialia obmittantur, quia de his non est curādum. Et per d.c. detestantes. apparet responsio ad oēs decisiones cōtrarias adductas pro §. par. quia oēs cessant in regno, ubi habemus ius municipale expressū in contrariū. ¶ Et ultra, quod hæc sola responsio sufficeret, potest etiam de iure communis sustentari ista secunda pars: & responderi ad contraria. * Et primō nō obstat gl. in d.l. proinde. §. notandum. in ff. ad leg. Aquil. quia ista gl. loquitur in casu, in quo non requirebatur sententia: ut quia summa in cōfesso: in quo solum fit preceptū, ut soluat. l. unica. C. de cōf. Verū est, quod si actor uigore confessionis rei uoluerit formare libellū solēniter, & petere id quod cōfessus est, tunc requiritur sententia: ex quo causa est initiata in forma iudicij: & sententia debet esse cōformis libello: & hoc dicit illa gl. Nō tamen ibi fit aliquod uerbum, quod in

terue

terueniret libellus ineptus, uitiaretur processus: uel si aliter processus fuit nō ritē factus: sed solum sentit, quod si fuit fabricatus processus ordine iuris, ubi nō requirebatur, talis processus est solēniter per sententia determinandus. quod est ex quadā necessitate: quia omnis processus maxime ordinarię factus expectat diffinitionē sententię. ¶ Non obstat dictum Bal. in d.l. diffamari. quia nihil facit ad propositū. Dicit enim quod partes possunt pcedere ordinarię, ubi poterant summarie & ualere processus ordinarij. istud est clarum & expeditum per tex. in cle. sape. §. si de verb. sign. quia tunc res reuertitur ad naturam suam: & sic ad ius cōmune. unde de facili fit: ut no. in d. §. si. Non tamen dicitur, quod si in aliquo obmitteretur aliud substantiale, uitiaretur processus: & ita etiā respondetur ad id, quod dicit Bal. in d.l. quod fauore. C. de legi. & in §. nulla ff. eo. tit. ¶ Non obstat, quod dicimus de testamento in scriptis. quia illud procedit, quando testator expresse declamaret quod uolebat in scriptis testari: tunc si nō ualeat ut testamentum in scriptis, minime ualeat ut nuncupatiuū: ut quia interuenerunt requisita in nuncupatio, ualebit ut nuncupatiuū. Secus, quando hoc expresse non appareat: quia tunc potest ualere ut nuncupatiuū: ita sentit Bar. in d.l. ff. de iure codicil. & Cyn. Ale.

& lasin. l. hac cōsultissima. §. per nuncupationē. C. de test. & Ang. & Imo. in l. §. finautē. ff. de hæred. in l. i. & Alex. in cōf. clxxvj. col. i. in v. vol. & in cōf. cxlij. in tertio vol. & Pau. de cass. in cōf. cccxv. in ij. vol. & Soci. in cōf. cxlij. in j. vol. & habetur aliquid in d. c. l. xix. cōf. Neapol. * & eodem modo respondeo ad l. contractus & ibi Bald. C. de fide instru. scilicet quod loquitur, quando expresse apparet, quod partes uoluerunt cōtrahere in scriptis. Et per hoc dico, quod quando expresse partes cōueniunt, quod procedatur ordinarię, coram iudice, & renūciarent illi c. detestantes. tūc propter expressum consensum dicerem, quod non ualere iudicium, si aliqua solennitas obmitteretur. per prædicta. ¶ * Quid autem cōtrarij possint partes facere, quod in causa ordinaria procedatur summarie. Spec. in tit. de libell. concep §. nunc dicendum. uerū non. tenet quod sic. Contrariū tenet Car. in cle. sape. in prin. in xij. q. & Ale. in addi. ad Bar. in l. si societatem. §. arbitrarij. ff. pro socio. in ij. col. in addi. quę incipit. Adde ad hoc. & c. Et ratio est quia quod ordinarię procedatur, est iuris publici: & partes nō possunt iuri pulico renuntiare. Ius publicū. ff. de pact. & idem tenet Lucas de pēna in l. de submersis. col. pen. in fin. & sequen. C. de naufrag. li. xj. per eandem rationē. dicunt tamen Card. in

a d. xij.

d.xij.q.& Lucas.vbi fuprà, quòd si partes vellēt, quòd iudex procedat, tanquam abitrator, pos-
sunt hoc facere; & sic per hunc
modum possunt facere causam
summariam. Et ex prædictis re-
manet expedita prima q.princi-
palis nonne distinctio iudiciorum.
¶ Secunda questio principalis est,
quas specialitates habet iudiciū
summariū: in quibus differat ab
ordinariū: super qua non infi-
sto: quia ex fupràdictis in prima
questione omnia hæc bene per-
penduntur: ex quo nimum me
dilatavi super prima questione:
in qua cōprehensa sunt omnia,
quæ essent dicenda super vtra-
que. Vnde transeamus ad deci-
mam distinctionē iudiciorum.
Rob.Maran. V. I. D.

Indiciorum X. distinctio.

*Iudicium aliud ordinariū, & aliud
extraordinarium.*

1. Iudicium extraordinarium, dicitur,
vbiunque non est prædicta actio ad
aliquid exequendum: sed prætor ex
potestate sua illud exequitur.
3. Iudiciū est extraordinariū, quādo ge-
neraliter super causa imploratur in
diciū officiū in locū deficiēt actionis.
4. Pœna extraordinaria seu arbitra-
ria interrogat, vbi à lege vel statuto
non est imposita certa & determina-
ta pœna.
5. Iudicium dicitur extraordinarium,
vbi agitur per viam inquisitionis si-
ne accusatore. Et processus inquisi-
tionis extraordinarius dicitur.

De damnatus per viam inquisitionis,

*non punitur pœna ordinaria à lege
inducta, sed mitiori & arbitraria,
nisi constet de crimine per cōfessionē.
Iudicium dicitur extraordinarium
in regno, quādo præsentatur instru-
mentum secundum formam ritus.*

8. Iudicium omne criminale, extraordi-
narium dicitur.

9. Index attendit qualitate persone &
causa, alterat pœnā in criminalibus.

Decima principalis distinctio
iudiciorum est: quia iudi-
cium aliud est ordinariū: & aliud
extraordinariū. Iudiciū ordina-
riū, dicitur illud, in quo agitur
aliqua causa ciuilis vel crimina-
lis intēta per viam competen-
tis actionis vel accusationis: &
in qua venit interroganda pœna or-
dinariæ à lege, vel statuto ex-
pressè inducta. Omnia ista ver-
ba pono ad differentiā iudicii ex-
traordinarij, vt infra patebit. Iu-
diciū vero extraordinariū pos-
set multipliciter intelligi: vt j.
dicam. ¶ Et primò potest dici iu-
diciū extraordinarium, omne
iudiciū summariū vel executi-
uum: in quo non seruatur ordo
iuris: vt ideo dicatur extraordi-
narium, quia fit extra inris ordi-
nem: vt not. Spec. in tit. de offi-
omn. iud. §. postremo. ver. quar-
to loco. &c. ¶ Secundò dicitur
extraordinariū iudiciū, vbiuncun-
que nō est prædicta aliqua actio
ad aliquid exequendum: sed præ-
tor ex sua potestate & officio il-
lud exequitur, fœ manu milita-
ri, siue capitis pignoris, siue
multa didicta, vel alijs remedijs

prat.

pratoriis, hoc probatur in l. si
quis sepulchrū. ff. de relig. & in
l. si quis missus. ff. ne vis fiat ei. &
in l. qui restituit. ff. de rei ven.
& l. j. §. quid. ergo. ff. de vent. in-
spi. & Specul. in ti. de offic. om-
iud. §. postremo. col. iij. in fi. ver.
secundum genus, &c. ¶ Tertio
dicitur extraordinariū iudiciū,
vbiūque generaliter super ali-
qua causa imploratur officiū iu-
diciis in locū deficiētis actionis.
Explū i. l. Quotius. ff. de annu-
lega. & i. l. j. ff. de variis & extra-
ordi. cogn. nam quando implora-
tur officiū iudicis, dicitur cau-
sa extraordinaria: & quādo lex
dicit subueniri extra ordinē, ibi
cēsetur concedere officiū iu-
diciis: secundum Barto. in l. si cui
legatū. ff. de condi. & demonst.
& Fran. de Areti. in l. cum filius. 6
ff. si cer. peta. ¶ Quarto dicitur
iudiciū extraordinariū, i quo
agitur de tali crimine, in quo
venit interroganda pœna arbitraria
seu, extraordinaria: vt habetur
in ti. de extraordin. crimi. ff. per
totum. Et tunc imponitur pœna
arbitraria, quādo à lege vel sta-
tuto non est imposita certa &
determinata pœna. l. j. §. expila-
tores. & ibi Bar. ff. de effrac. & l.
sanctio legū. ff. de pœnis. & Bal.
in rub. C. de fide instrum. col. ij.
viij. in princ. versic. quarto dixi
superius, &c. & Ale. in l. hodie.
ff. de pœnis. & in l. si quis id. quod
ff. de iurisdi. omniū iudi. & Bal.
in l. j. C. ne ex delicto defuncti.
Item generaliter, vbi lex prohi-

bet aliquid fieri: & ultra nō pro-
cedit ad iudicium pœnam, si con-
trā factū fuerit: tunc semper im-
ponitur pœna extra ordinaria.
glest notabilis in l. nemo marty-
res. C. de sacrosanc. eccl. Idem
dicimus in crimine iniuriarum
vbi imponitur pœna extraordi-
naria. l. fina. ff. de iniuriis. & no.
Abb. in cap. cum te. col. ij. & vij.
de re iudicata. ¶ Quintò dicitur
iudiciū extraordinariū, vbi
agitur per viam inquisitionis, si
ne accusatore: vnde processus
inquisitionis, dicitur extraordi-
narius. secundum Bal. in l. etiam.
C. de fur. & Bal. in l. j. C. de libe-
& eorū libe. & Bal. in l. j. C. quo-
rum appell. nō reci. & Calde. in
confi. j. colum. j. in tit. de accusa.
& in confi. j. in tit. de pœnis. In
tātum, quod ille qui damnatur
per viam inquisitionis, non pu-
niture pœna ordinaria inducta à
lege pro illo crimine, sed mitio-
ri pœna, & sic pœna arbitraria:
secundum Abb. in confi. xxv. col.
ij. ver. nunc venio, &c. & in j. vol.
& Pet. Philip. Corn. in confi. xix.
col. iij. in litera E. in tertio volu.
& Abb. in cap. per inquisitionē.
in fine. de elect. pro hoc est text.
in cap. inquisitionis. & ibi per
Doctō. & in c. qualiter & quan-
do. el. secundo. de accusa. limitat
tamen Abb. in d. cap. per inquisi-
tione in fin. nisi de crimine con-
staret per confessionem: quia
tunc punitur eadem pœna ordi-
naria, ac si fuisset cōuictus per
accusationem. De hac materia

dixi aliqua supra in prima dist.
iudiciorum. ¶ Sexto dicitur in
dicium extraordinarium in hoc
regno. quando presentatur in-
strumentum secundum formam
ritus: nam ex quo illa causa est
executiva, quia debitor statim
carceratur. per hoc dicitur hanc
causa extraordinaria. ita dicitur
in ritu magnae curie in numero
63. qui incipit. Item notum, quod
assignans. c. ¶ Septimo gene-
raliter potest dici iudici extra-
ordinarium. omne iudicium cri-
minalis. ut probatur in l. 1. §. fin.
ff. de penis. & in l.ordo. cum ibi
not. ff. de pub. iud. tum quia non
servantur in eo antiquae solen-
nitates. ut d. l.ordo. tum etiam.
* quia iudex semper potest atten-
dere qualiter persona & cause al-
terare penam in criminalibus:
ut plene habetur per Barto. in l. 1.
quid ergo. §. poena grauior. ff. de
his. qui not. inf. & Bal. & Sal-
y. & Docto. in l. 1. §. si feuerior c. sa-
c. quibus causis infra. irrog. Rob.
Maran. Venuf. l. V. D.

Iudiciorum XI. di- stinctio.

- 1 Iudicium aliud seculare: aliud ecclesiasticum.
- 2 Clericus tam in civili, quam in criminali, & tam in actione reali, quam personali debet conveniri coram ecclesiastico iudice: & trahens ipsum coram iudice laico a suo iure cadit: coram quo etiam sponte conveniri non potest.
- 3 Clericorum appellacione, qui veniant,

quo ad forum.

- 4 Famuli & seruitutes clericorum coram iudice ecclesiastico conveniri debent.
- 5 Clerici coniugati, an gaudeant privilegio fori.
- 6 Iudex ecclesiasticus cognoscit contra laicum detentatorem alicuius rei ecclesie vel clericis. Item, pro legatis pio contra laicum.
- 7 Iudex ecclesiasticus cognoscit contra laicum tenentem feudum ab ecclesia.
- 8 Iudex ecclesiasticus cognoscit de causis spiritualibus, etiam contra laicos.
- 9 Iudex ecclesiasticus cognoscit de causis miserabilium personarum, etiam laicorum.
- 10 Iudex ecclesiasticus punit laicum de blasphemia Dei.
- 11 Iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos, quando iudex secularis negligit iustitiam facere.
- 12 Iudex ecclesiasticus cognoscit, quando laicus detinet alienum debitum cum peccato.
- 13 Iudex ecclesiasticus dat curatorem ad litem minori laico litiganti coram se.
- 14 Iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos, ratione iuramenti.
- 15 Iudex ecclesiasticus cognoscit de pace fracta.
- 16 Iudex ecclesiasticus restituit ecclesiam, que contraxit cum laico, & cognoscit de nullitate contractus ecclesie contra laicum.
- 17 Iudex ecclesiasticus cognoscit de validitate iuramenti, an liget vel non.
- 18 Iudex ecclesiasticus aditur, ubi petitur reductio a compromisso facto in laicum, & clericum.
- 19 Iudex ecclesiasticus compellit laicum extorrem testamenti, admittit eum

cum clerico.

- 20 Appellatur ad iudicem ecclesiasticum, quando iudex laicus simul cum clerico pronuntiat.
- 21 Haeredes duo, quorum alter est clericus, & alter laicus an bo conveniri debent coram episcopo: etiam si plures sint laici, quam clerici.
- 22 Delinquentes quando plures sunt: quorum unus est clericus, omnes per se sunt declinari fori iudicis secularis, & hoc quando conveniuntur in singulis, secus si universi: quia tunc maior pars attenditur. nu. 13.
- 23 Collegia, in quibus sunt clerici & laici, coram quo iudice conveniuntur.
- 24 Laicus debitor simul cum clerico conveniuntur coram episcopo, quando causa est diuidua.
- 25 Iudex ecclesiasticus potest punire laicum per suerantem in excommunicatione.
- 26 Iudex ecclesiasticus procedit contra spoliante ecclesiam vel prelatum.
- 27 Iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem in laicos, in omnibus concernentibus animam.
- 28 Iudex ecclesiasticus punire potest aromatarium laicum, miscenti sarnam fabarum in cera: & illa vendenti, & similiter omnes vendentes venustia, & illa falsificantes.
- 29 Iudex ecclesiasticus potest excommunicare testes laicos, nolentes deponere coram iudice seculari.
- 30 Iudex ecclesiasticus inhibere potest iudici seculari, ne procedat super incidenti spirituali.
- 31 Iudex ecclesiasticus compellit laicum litigantem in foro suo, ad observantiam iurcanonici.
- 32 Iudex ecclesiasticus cognoscit in regno de causa possessionis iudicis secularis.
- 33 Iudex ecclesiasticus sequestra corpus moriuntur rursus, donec haec caveat de restituendis rursus.
- 34 Iudex secularis in quibus casibus potest suam iurisdictionem exercere contra clericos.
- 35 Iudex laicus condonat clericum in expensis, quando litigant coram eo contra laicum, & succubuit.
- 36 Clericus citatur coram iudice laico, si sua putaverit interesse.
- 37 Clericus sequester electus per iudicem laicum potest per eum compelli ut sequatur restituat.
- 38 Iudex laicus se intronit contra clericum spoliatum iurisdictione sua possessione.
- 39 Curatore ad litem dat iudex laicus clerico minori litiganti coram se.
- 40 Iudex laicus compellit creditorem laicum ad restituendum iuramentum suspitum receptum a delatore.
- 41 Iudex laicus cognoscit de causis spiritualibus inter Iudices.
- 42 Absolutio a iuramento concessa per iudicem ecclesiasticum, potest iudex laicus de eius nullitate cognoscere.
- 43 Clericus non incedit in habitum & tonsuram scriptis per familiam iudicis laici non remittitur ad episcopum.
- 44 Verberas clericum in habitu laicali est excommunicatus.
- 45 Clericus degradatus, potest puniri per iudicem secularem.
- 46 Degradatio clericis oritur qualiter fiat, & supra. nu. 45.
- 47 Clericus degradatus, an celebrando officiat corpus domini nostri Iesu Christi.

48 Index laicus non potest etiam de m^a dato episcopi torquere, vel verberare clericum.

49 Clericus ratione feudi, quando tenet à laico, sortitur forū iudicij secularis. Idem quando est auctor laudatus.

50 Clericus puniri potest per iudicem secularem de assassinio.

Vndecima distinctio iudiciorum est: quia iudiciū aliud seculare: aliud ecclesiasticum. Iudicium seculare, est illud quod ventilatur coram iudice seculari. Iudiciū ecclesiasticum, est illud, quod ventilatur coram iudice ecclesiastico. Et quia istud dictum est satis vulgatum & planū, ideo ad hoc ut ex ista distinctio, aliqua habeatur utilitas, vi deamus de quibus cognoscit iudex ecclesiasticus, & circa quæ potest se irromittere, ad hoc ut sciam^{us} aliquas particularitates iudicij ecclesiastici, & idē videamus successusue de iudicio seculari. **1.** ¶ In primis igitur cognoscit iudex ecclesiasticus de omnibus causis clericorum, siue civilibus siue criminalibus. Intelligendo sanē, quando clerici conveniuntur non autem quādo sunt actores siue accusatores: quia tunc actor sequitur forum rei. capi. cum fit generale, de foro cōpe. & l. ij. C. de iurisd. om. iud. Istud principale dictum probatur in authen. statuimus. C. de epis. & cler. & c. si diligētī. de foro comp. licet aliquæ leges civiles dicāt, quōd in causa criminali clericus convenitur coram iudice

seculari: ut est text. in authen. ut cle. apud pro epis. per totum ti. in authen. de san. epis. si quis autem pro pecuniaria: & in authen. clericus. C. de epis. & cle. tamen omnes istæ leges sunt correctæ per d. authen. statuimus. intantū, ut ille qui trahit clericum coram iudice seculari, priuatur iure suo tñ in civili, quā in criminali causa. v. d. authen. statuimus. Dicitur autē trahere clericum per solam citationem, secundum Abb. in c. significantibus. in ij. no. de libel. oblat. Item intantum est verum, quōd clericus etiam sponte non potest cōueniri coram iudice laico, etiā si iurisdictionē prorogaret cum iuramento: v. d. c. si diligētī. imō etiam cum consensu sui episcopi, non potest prorogare iurisdictionem iudicis laici. ut no. glo. & ibi Abb. in f. col. in c. signifi. casti. de foro compe. ¶ Item pro credit hoc non solum, quādo clericus convenitur super actione personalium: verum etiam in actione reali. secundum Abb. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. antepe. de consil. & Abba. in c. qualiter & quando, de iudi. pro hoc est text. in c. fin. de iudi. & in c. si clericus laicum. de foro cōpetenti.

¶ Qui autē veniāt appellatio-
ne clericorū, in isto casu? Dic q
omnes, qui in ecclesia seruiunt:
etiā illi, qui tñ p^{re}latis, & de
prima tōlatur. v. in c. clericos. xij.
dist. & gl. in ver. quod i clericū.
in c. si quis suadete. xij. q. iij. &

Spec.

Spec. in tit. de instr. edi. §. nunc
verō aliqua. col. xxxij. vers. quid
de prepositis. & Card. in cle. j. in
princ. de offi. ordi. ¶ Sed iuxta
hoc cadit dubiū: certū est, q
famuli & seruientes clericorū gau-
dēt privilegio fori, sicut ipsi cle-
rici: quia conveniuntur corā iu-
dice ecclesiastico, etiā si sunt laici,
ut not. gl. in c. eos. xxxij. dist.
& gl. in c. iudicati. lxxix. dist. &
gl. in cl. clericū. el primo. xj. q. j.
& gl. in c. ecclesiariū seruos. xij.
q. ij. & Bal. in l. ij. C. de episc. &
cleri. Pone modo, q aliquis tra-
hit huiusmodi famulos corā iu-
dice seculari: an cadat à iure suo
sicut si traxisset clericū? Dicerē,
quod non: quia hoc non repe-
itur iure cautum, & pōna priua-
tionis iuris, nūquam irrogatur,
nisi quaten^{us} expresse reperitur
iure cautum. text. est in §. cum igi-
tur. in authen. de non eligen. se-
cundo nuben. & tenet Alex. in l.
etiam. §. j. ff. sol. matri. & Ab. in
c. si de iure patro. & l. plenē in
l. diuortio. §. si fundū. ff. sol. mat.

¶ Quid autem de clericis con-
iugatis? Dic, q gaudēt similiter
eodem privilegio fori: dūmodo
incedat in habitu & tonsura cle-
ricali, & dūmodo duxerint vxorem
vnicam & virginem. Si autem
non incedunt in habitu &
tonsura, vel si sunt bigami, vt ga-
duas habuerunt vxores, vel vnā
viduam, vel aliter corruptam,
omne privilegiū clericale amittunt.
text. est in c. de cler. coniu.
lib. vj. & Soc. in consil. xij. col. vij.

in j. vol. & in quantum suprà di-
xi, quōd iudex ecclesiasticus cog-
noscat de causa clerici: ita de-
mum scilicet, quādo clericus est
reus: secus, si est actor. limita, ut
infra proximo versū. ¶ Secūdo,
principaliter cognoscit iudex
ecclesiasticus de causa clerici
etiā actoris cōtra laicū i casibus
infra scriptis: videlicet, quando
laicus est detentator alicuius rei
ecclesiæ, vel rei alicuius clerici:
ut quā spoliatur clericū vel eccle-
sia possessione alicuius rei: nā
pro tali re potest coram iudice
ecclesiastico cōueniri. text. est &
ibi Abb. & Fely. in c. si clericus
laicū. de foro compe. & Abb. in
c. relatu. de iure patr. Istud enim
dicitur crime, quāsi sacrilegij: vt
ibi habetur. Itē, quādo agitur p
legatis pijs cōsequēdis à laico,
potest laicus cōueniri corā iudice
ecclesiastico: puta quādo sunt
legata facta ecclesiæ, vel pauperibus,
vel aliter pro anima. glo.
est in c. relatu. el primo. & ibi
Ab. in f. de test. & Bal. in l. nulli.
col. si. C. de epis. & cleri. ¶ Ter-
tiō, cognoscit iudex ecclesiasti-
cus cōtra laicū, de causa feuda-
li, vbiq; aliquis laicus tenet
feudum ab ecclesia, text. est in c.
verum. de foro comp. & ibi per
Ab. & doct. ¶ Quarto, cognos-
cit iudex ecclesiasticus de omni-
bus causis spiritualibus & eccle-
siasticis ad ecclesiam spectanti-
bus, etiam si inter laicos agitur
per, prout est causa vsurari, cau-
sa matrimonialis, & legitimatio

nis filiorum. & sic de aliis simili
bus causis: siue causa sit principa
lis, siue emergens: vt est text. in
c. tuā. de ordi. cognit. & ibi per
Abb. & in c. lator. qui filij sint le
gi. & in l. omni nouatione. C. de
sacrofan. ecclesi. & not. Bart. in
l. Titia. ff. solutio. matrim. & Bar
ro. l. quotiens. C. de iud. & in l. ij.
ff. de iurisdic. omni. iud. idem tenet
Ang. in §. si quis autem pro
pecuniaria. in authent. de sancti.
epil. reprobatā. glo. ibi. quā aliter
sentiebat. Idem in causis spi
ritualibus annexis. vt habetur in
c. quāto de iud. prout est ius pa
tronatus. ¶ Quinto. cognoscit
iudex ecclesiasticus de omnibus
causis miserabilium personarū
etiam laicorum: puta de causis
pupillorum, viduarum, & alio
rum pauperū: nam tales perso
næ possunt laicos coram iudice
ecclesiastico conuenire: vt habe
tur per Abb. & docto. in c. signifi
cificatio. de offi. deleg. & Abb.
in c. licet ex suscepto. co. ij. de fo
ro competens. & Bal. in authent.
ad h. c. col. ij. ver. quāto nūquid.
C. de vsu. Quod intellige proce
dere in pupillo vel vidue paup
re. Secus, si sit diues: quia tunc
nō dicitur persona miserabilis
secundum Abb. in d. c. significan
tibus. in j. notab. & ibi etiam Io.
de Imo. & Fely. & Alexand. in
30 cōs. cxij. col. fi. in j. vol. ¶ Sex
tus. cognoscit iudex ecclesiasti
cus. & punit laicum de blasphem
ia Dei. textus est. & ibi Abba.
in capitulo. statuimus. & ibi etiam

Ioan. de ana. de maledi. & hoc
est. quia dicitur crimen ecclesiasti
cum. vnde idem esset in omni
crimine ecclesiastico. per ea. que
habentur in d. c. tuam. de ordin.
cogni. ¶ Septimo. generaliter
cognoscit iudex ecclesiasticus de
omni causa inter laicos: vbi cum
que iudex secularis non vult in
stitui facere. vel negligit. vel
est absens. & sic in defectum iu
dicis efficitur competens iudex
ecclesiasticus: text. est in cap. ex
transmissa. & c. licet ex suscep.
& cap. ex tenore. de foro compet.
& Fely. in c. significauerunt. col.
ij. de iudi. & Bal. in l. in cōtracti
bus. §. in omni. C. de nō nu. pec.
Pro hoc est text. in authent. vt dif
fer. iud. per totum. & ibi Ang.
in authent. vt cle. apud pro epil.
& Bal. in authent. ad h. c. col. ij. di
ca. fi. de vsu. ¶ Octauo. cognos
cit iudex ecclesiasticus inter lai
cos. & vbi cumque aliquis detinet
debitum alienum cum peccato
vel rem alienam. & est tale debi
tum. ad quod nulla competit
actio. & sic non potest aliquo re
medio recuperari in curia secu
lari: nam tunc ratione peccati
potest adiri iudex ecclesiasticus
per viam denuntiationis euan
gelice. quæ denuntiatio est tan
te efficacia. quod potest iudex
ecclesiasticus ratione peccati cō
pellere illū detentatōre ad pē
nitentiam: & consequenter quia
nō possit facere penitentiam.
nisi restituat. potest eum cōpel
lere etiam ad rei restitutionem
per

per excommunicationē. & etiam
mittēdo denuntiationē in pos
sessionem bonorum suorū: ita
valde notabiliter tenet Bald. in
authent. ad h. c. col. iij. in prin. C.
de vsu. quem refert & sequitur
Fely. in c. nouit. col. fi. de iudic.
Et aorta perpetuo pulchrū mo
dum recuperandi aliquā rem.
ad quam non competit actio de
iure ciuili. & semper insipias.
an illa res possit detineri sine
peccato: quia ecclesia super pec
cato le fundat principaliter. &
inter alia vide vnum exemplū.
quod ponit Ab. in c. j. circa fi. de
conce. praben. vbi dicit. quod si
quis obtinuit aliquid per sentē
tiam iniustam. quæ tranſiuit in
rem iudicatam. potest contra
eum agi ad recuperationē per
viā denuntiationis euangeli
cæ: de qua materia vide aliqua
per Abbatem in cōsil. lx. in se
cundo vol. & vide Abb. in c. ad
nostram. et secundo. de iure iur.
¶ Nonō. iudex ecclesiasticus
potest dare curatorem liti. quan
do minor laicus litigat corā eo
quia talis curator semper datur
per illum iudicem. coram quo
lis vertitur. secundum Bal. in l. fi.
post prin. C. de administrat. tut.
& est text. in c. fi. de iudi. lib. vj. si
cut dicimus eōtrā: quia iudex
laicus dat curatōre minori cle
rico corā eo litiganti: vt est de
14 c. Rotz. c. vij. in antiq. ¶ De
cimō. cognoscit iudex ecclesiasti
cus inter laicos ratione iura
mētī. vt quādo debitor est obli

gatus per instrumētū iuratum:
nā potest tunc conueniri coram
iudice ecclesiastico pro obser
uantia iuramētī: vt est text. in c.
fi. de foro competens. lib. vj. tunc
est. quod si aliquis petit absolu
tionem a iuramēto coram iudi
ce ecclesiastico potest coram eo
dem iudice de rōra causa litiga
re. quia is. qui fuit iudex causæ
preparantis. & sic absolutio
a iuramēto. erit etiā iudex cau
sæ preparatæ. ita dicit Bal. in l.
ordinari. col. j. C. de rei vedit. &
laſon. in l. nam & postea §. si mi
nor. col. iij. ff. de iure iurā. Et si
lis est initiata coram iudice secu
lari. super debito iurato potest in
terim creditor licet pendēte ad
re iudicem ecclesiasticū: vt mo
neat iudicem secularē. vt acce
leret causam. & cogat debitorē
ad obseruantiam iuramētī: nec
potest sibi obici exceptio litis
pendentiæ. secundum Bal. in l. j.
col. fi. C. de rebus cred. ¶ Vnde
cimo. cognoscit iudex ecclesiasti
cus de pace fracta etiam contra
laicos. g. l. singularis. & ibi
Abb. in c. a. super quibusdam. in
fide verb. g. assignat ibi Abb.
rationem: quia qui frangit pa
cem. oppugnat charitatē. & sic
Iesum Christum. qui reliquit pa
cem in terris. ¶ Duodecimō. co
gnoscit iudex ecclesiasticus. vbi
cumque ecclesia. quæ contraxit
cum laico. fuit laſa. & vult pete
re restitutionem in integrum:
nam talem restitutionē potest
petere. etiam coram iudice ec
clesia

clesiastico. ita decedit Abb. in c. ad nostram. in primo notab. de rebus eccles. non alie. & Innoc. in c. cum sit generale. de fo. cōp. Idem. quando ecclesia vellet dicere de nullitate contractus. ad ipsum reuocandum: quia potest adire iudicem ecclesiasticum. secundum Ab. in d. c. ad nostram. col. ij. ver. nota tamen. & c. & sic est casus specialis. in quo actor non sequitur forum rei. ¶ **Decimo** tertio. cognoscit iudex ecclesiasticus. quando coram iudice seculari vertitur dubium super validitate iuramenti: videlicet. vtrum liget vel non. Nam tunc iudex secularis non potest de hoc cognoscere. sed debet remittere ad iudicem ecclesiasticum. ita singulariter tenet Abb. in c. cum cōtingat. col. xij. versic. vñ. tamen nō obmittit. & c. de iure. ¶ **Quartodecimo**. si esset factum compromissum in clericum & laicum. & opus est petere reductionem ad arbitrium boni viri. talis reductio debet peti coram iudice ecclesiastico. & ipse de ea cognoscit. non obstante. quod litigantes sint laici. etsi aliter arbitretur laicus: quia magis dignum trahit ad se minus dignum. ita tenet Bal. in l. praprimus. in fin. C. de appe. Idem. quod supra dixi de reductione ad arbitrium boni viri. tenet Ludo. Roma. in consil. cclxv. & Ludo. in d. l. imperium. col. iij. ver. septimo. ff. de iurisd. ¶ **omnino**. iud. ¶ Idem dicimus. quan-

do clericus & laicus essent exco-
municati testamenti. nam iudex
ecclesiasticus compellit laicum
ratione clerici ad iustitiam. ita tenet
Barba. in rub. de offi. deleg. col.
ij. quem sequitur Ias. in l. h. emā
cipati. col. iij. in prin. C. de colla.
¶ **Quintodecimo**. idem dici-
mus in duobus iudiciis. quo-
rum alter est clericus. & alter lai-
cus: nam si est appellandum ab
eorum sententia. debet appella-
ri ad superiorem ecclesiasticum:
& sic iudex ecclesiasticus cogno-
scit de huiusmodi appellatione.
ita tenet Bart. in l. j. si quis in
appellatione. colum. iij. versic.
quero. pone. & c. ff. de appella. &
Ludou. Roma. in d. consil. cclxv.
& laso. in d. l. imperium. col. iij.
in fin. versic. quarto. ¶ **Decimo**
sexto. quando sunt duo debito-
res eiusdem rei. puta duo hare-
des. quorum alter est clericus. &
alter laicus. ambo conueniuntur
coram iudice ecclesiastico.
per regulam predictam. g. ma-
ius dignum. & c. ita tenet Bar. in
l. praprimus. §. eodē obseruando.
C. de appel. in tantum. quod
dicit Bar. in l. solent. ff. de alime.
& ciba. lega. & Bar. in l. si in vj. q.
C. de edicti. Adri. tol. quod quan-
do sunt duo heredes. qui conue-
niuntur. vnus laicus. & alter cleri-
cus: iudex laicus compellit lai-
cum ad prorogandam iurisdic-
tionem iudicis ecclesiastici: ta-
men istud dictū impugnatur Fel.
& bene. in cap. j. col. iij. circa fi-
nem. nō credo. & c. de prescri. si
licet

licet. quod non sit necesse. quod
iudex compellat laicum ad pro-
rogandum: quia ipso iure laicus
ex persona clarici coheredis for-
titur forum iudicis ecclesiastici:
cuius opin. cōfirmatur dictum no-
strum r. c. d. eodem. scilicet dictū
Bar. in d. §. eodem obseruando.
Quod amplius procedere. etiam
si essent plures laici. quam cleri-
ci: puta sunt quatuor heredes:
vnus clericus. & tres laici: nam
omnes sortiuntur forum eccle-
siasticum. ita pulchre tenet So-
cin. in consil. xij. col. vj. in j. vo-
lum. adde prædictū Abb. in cap.
col. ij. de loca. ¶ **Et** per prædi-
cta inferitur ad vnum pulcherri-
mum & singulare dictū. quod
fuit originaliter Antonij. de pra-
to veteri. in l. j. in fin. ff. qua sen-
tent. sine appel. rescin. quem re-
fert & sequitur Fely. in d. c. j. col.
iij. de prescrip. vñ multum ex-
clamat tale dictū. scilicet. quod
si sint plures homines reperi in
eodem crimine. inter quos est
vnus clericus. & alij laici. & o-
mnes inquirantur per iudicem
secularem. & clericus declina-
ret forum. possent omnes alij
laici similiter petere se remitti
ad iudicem ecclesiasticum. con-
templatione illius clerici. ne cau-
se cōtinentia dimittatur. & illud
dictū multum commendat Ma-
ria. Socin. in cap. j. col. iij. in vij.
fallent. de mar. perit. quod est
perpetuū notandum. quia quori-
us die euenit. ¶ **Limita** tamen in
capitale dictū præcedēs. vt proce-

dat. quando plures conueniuntur.
vt singuli. secus si vt vnuer-
si. vnde si esset aliqua vnuer-
sitas vel collegiū. in qua vel quo
essent clerici & laici. si esset cōue-
niendum dictū collegiū. debet di-
stingui. an sint plures clerici vel
laici: quia si sint plures clerici.
tota vnuerstitas conuenietur co-
ram iudice ecclesiastico: si vero
sint plures laici. tunc tota vn-
uerstitas cōuenietur corā iudice
seculari: quia collegium accipit
denominationē à maiori parte.
ita tenet Bart. in l. si. col. iij. ff. de
collat. illic. & Fely. in cap. j. col. iij.
de prescri. & Socin. in d. consil. xij.
col. vj. in j. vol. ¶ **Secundo** limita
procedere. quando causa esset
indiuida. secus si diuida: quia
tunc clericus esset conuenien-
dus in foro suo. & laicus in foro
suo. secundum Socin. in d. consil. xij.
col. vj. in primo volumi ¶ **Decimo**
septimo. cognoscit iudex
ecclesiasticus corā laici perse-
uerante in excommunicatione:
nam potest ipsum mulctari. &
temporaliter punire. secundum
Abb. in cap. grauē. de penis.
¶ **Decimo** octauo. si aliquis lai-
cus spoliaret ecclesiam. vel prelatus
aliquibus bonis vel redditibus
ecclesiasticis: potest ipse pre-
latus ferre sententiam excommu-
nicationis. vel interdici contra
dictū laicum. non obstante quod
videatur vindicare propriam ini-
uriam. rest. est in c. dilectio. de sen-
excomm. lib. vj. ¶ **Decimo**
nono. habet iudex ecclesiasticus
iurisd.

iurisdictionē in laicos, in omnibus concernentibus animam: & maximē, ut saltē semel in anno confiteantur eorū peccata: & sumāt eucharistiā, illis potest eos arcere ab ecclesia, & eis morientibus denegare ecclesiasticā sepulturā: ut est tex. & ibi Abb. in capitu omnis vtriusq. sexus. de poenit. & remissio. ¶ Vicemimmo, potest iudex ecclesiasticus punire aromatarium laicum, miscentem farinam fabarum in cera, & illi vendentem: nam potest ipsum punire poena pecuniaria, vel alia arbitrio, propter peccatum, ita tenet Abbas antiquus in c. j. de emp. & vend. & Fely. in c. ix. irrefragabili. §. certum col. ij. in prin. de offi. ordi. Quod potest extendere contra omnes facientes similes misturas, & falsificantes ea quā vendunt, & falsificantes vestimenta: sicut faciunt isti venditores croci, qui solent miscere carnes bouinas in croco: & isti qui vendunt candelas, vel vinū, in quo miscent aquam: & etiam in melle solet miscere farinam: qui etiam per iudices seculares debent atrocius puniri. ¶ Vicemimmo, potest iudex ecclesiasticus excommunicare reles laicos nolentes deponere in curia seculari: quia tacite verita tem, est peccatum: & potest facere proclama, sub poena excommunicationis: ut quicumque scit veritatē, super tali negotio, com pareat in iudicio ad deponendum: ita tenet Abb. in cap. ad no

stram. el. ij. colum. j. de iureiurā. ¶ Vicemimmo, potest iudex ecclesiasticus, quādo coram se est deductum aliquod incidēs spirituale, inhibere iudici seculari, quod in causa principali nō procedat, durante dicto incidenti. Verum in hac inhibitione debet adhibere causae cognitionē, & citare partē aduersam: ita tenet Alexan. in l. iij. §. condēnatum colum. iij. ff. de reg. iur. & Abb. in c. tuam in vltimo no. de ordi. cog. & ibidem Abb. in iij. colum. ver. quāto nunquid. & c. ¶ Vicemimmo, potest iudex ecclesiasticus potest compellere laicum litigantem in foro suo, ad obseruatā iuris canonici. Ita tenet Card. per illum tex. in cle. j. in viij. no. de poen. & remis. per hoc est tex. in c. licet. de iureiur. lib. vj. & in c. decernimus. de sen. re. ex. com. li. vj. in c. eum quidā de excep. ¶ Vicemimmo, quāto cognoscit iudex ecclesiasticus hodie in regno de causa suspiciōis iudicis secularis: nā quādo iudex allegatur suspectus, nō auditur allegas nisi apponat & probet iustas causas suspiciōis corā iudice seculari: illius loci, ubi causa ventilatur: & sic iudex ecclesiasticus cognoscet an sit suspectus vel non. Ita de hoc est regit. pragmatica, quae incipit, Item, si cōtingat, & est posita in j. charta ritū magnae curiae vicariae: & ita hodie tenetur. ¶ Vicemimmo, potest iudex ecclesiasticus sequestrare corpus mortuum

tuū alicuius vsurarii, & facere, quod non sepeliatur donec eius haeres caueat de vsuris restituen dis, ita tenet Ange. in authen. v. defun. seu funeralia. & c. in prin. ¶ S V C C E S S I V E ¶ Sequitur videre de iudice seculari, circa quē potest se impedire cōtra clericos, quia contra laicos non est dubium, vnde decidimus hic aliquos casus dubitabiles pro vtilitate huius distinctionis. ¶ Primū igitur, iudex laicus impedit se contra clericos per viam reconvencionis: quia si clericus agit contra laicum in foro seculari, potest ibidem reconveneri, secundum magis communem opin. quam tenui supra in vj. distin. in quinta c. tertia partis. ¶ Secundū, iudex laicus condemnat clericum in expensis, quādo litigauit coram eo, contra laicum, & succubuit, secundum Imol. in c. at si clerici, & ibi etiam Fely. in vj. colum. in fin. de iudi. ¶ Tertio, potest iudex laicus citare clericum coram se, si sua putauerit interesse: & sic in actu voluntario, & valer citatio, secundū Bal. Pau. de cast. & Alexan. in l. testamēta omnia. C. de test. & Ang. in ij. §. hēc stipulatio. ff. si plura ¶ Quarto, quando esset factum sequesterium seu depositū penes clericum per iudicē secularē, potest etiam iudex precipere clerico, quod restituat, secundum Bal. in l. si fideiusor. §. si. ff. qui sit. cog. & Bal. in l. accipiam. col. ij. C. de vsur. & sequi

tur. Ias. in d. §. si. per tex. in l. si §. pennil. C. de bon. auto. iudi. pos. fid. ¶ Quinto, intrinsecus se iudex laicus cōtra clericum spoliatum laicum sua possessione, in restituēdo laicum spoliatum in possessione, per viam cuiusdā defensionis extraiudicialis: citando generaliter omnem, qui sua putauerit interesse, & ista est noua propositio inducta per capitulum regni, videlicet, p. c. omnis praedatio, & c. ad regale festiuit. & c. finis praepcepti charitas. & c. de qua materia habetur in deci. ij. & deci. xxij. col. Neap. Et dixi supra in vj. distin. iudiciorū circa fin. ¶ Sexto, iudex laicus dat curatōrē ad litē clerico minori litiganti coram se, ut est de ci. Rot. ccvij. in antiquis. Nam semper talis curator datur per illum iudicē coram quo lis vertitur, secundum Bal. in l. si C. de admi. tur. per hoc est tex. in c. si de iud. ¶ Septimo, iudex laicus potest compellere creditōrē laicum ad remittendū iuramentum turpiter receptū à debitore, ita tenet Fely. in j. col. vj. in fin. de iureiur. istud tamē putarem verum antē quā debitōr incidat in periurium per non solutionem, puta ante diem solutionis: quia postquā venit dies solutionis, & debitōr in periurium incidit, non potest illud periurium p. partem remitti, vnde illa coactio iudicis nihil operaretur, ita tenet Bal. i. auth. quod eis. C. de nup. & habetur in deci.

41 xxxvj. cōsil. Neapo. ¶ Ostaūo, iudex laicus cognoscit de causa spirituali incidere inter Iudaeos vel infideles: quia ex quo ipsi sunt extra ecclesiam ideo ecclesia non impedit se de eis. ita tenet Alex. in l. Titia. col. iij. vers. vel secundo. & c. ff. solut. mat. & Petr. de anch. in c. ea que in quinquaginta q. de reg. iur. l. vij. ¶ Nonō, potest iudex secularis cognoscere de nullitate absolutionis à iuramento concessa per iudicem ecclesiasticum. secundum Fely. in c. j. col. v. in fi. vers. possit etiam secularis. & c. de iurarcia. Allegat Petr. de Anchara. in consil. cccxxxij. incipiente, recente ordi-

43 tene. & c. col. iij. ¶ Decimō, potest iudex laicus vel eius familia capere clericum delinquentem deprehensum in crimine vel rixam: non tamē ut ipsum detineat, sed debet eum praesentare iudici ecclesiastico. ita tenet Bald. in l. si qua per calumniā. col. iij. in fi. vers. sed quaro. C. de epis. & cle. De qua materia habetur plenē per Abb. Felyn. & communiter doct. in c. cum non ab homine de iudi. & Bart. in l. si quis in seruitute. ff. de fur. & l. de ana. in c. super eo. col. ij. de cri. falsi. Quod procedit quando clericus incidebat in habitu & tonsurā: aliās secus: quia non tenetur iudex laicus ipsum dimittere ad iudicē ecclesiasticum, nisi prius confiteri sibi de clericatu, secundum Bald. in d. l. si qua per calumniā. vers. sed ponamus, & c.

Verūm de isto incidenti, scilicet super probatione clericatus, non potest cognoscere secularis, sed episcopus cognoscet. text. est in c. si iudex laicus. de sent. excomm. mu. lib. vj. ¶ Sic dicimus in simili, quod percussiones clericum non incident in habitu & tonsurā. non est excommunicatus, secundum Bart. in litem apud La beonem. §. si quis virginis. ff. de iniur. & Bal. in d. l. si qua per calumniā. col. j. vers. deinde venio, & c. habetur i. c. iij. de sent. excomm. A. de predictis Bal. in l. si quis curialis. C. de epis. & cle. & Soci. in consil. cxxi. col. penul. in prin. in j. vol. & Alex. in cōsil. vij. in j. vo. ¶ Undecimō, iudex laicus potest punire clericum prius degradatum per episcopū. nā quādo clericus delinquit taliter, quod meretur mortem, debet processari per episcopū. & postea degradatur, & deinde traditur curiae seculari puniendus: ut not. Barto. in l. j. ff. de poenis. & est text. & ibi Abb. in c. nouimus. de ver. signi. & Abb. in c. cum non ab homine volu. l. i. & seq. & in c. at si clericus de iudi. in §. de adulteriis, & c. plenē per Spe. in tit. quando §. secundo loco. vbi tractatur materiam, videlicet, quando clericus deponitur, & quādo accenditur, & quādo degradatur, & qualiter fiat degradatio. Delictō etiam est text. in c. degradatio. & ibi per Gemi. de poenis. lib. j. Et circa materiā degradatiōis haec datur

datur regula: quod quando agitur de degradando episcopum, requiruntur duodecim episcopi vni cum metro politano. Si vero est degradandus sacerdos constitutus in sacris, requiruntur sex episcopi: in degradatione vero diaconi vel subdiaconi requiruntur tres episcopi: in clerico vero in minoribus constituto sufficit solus episcopus proprius. ita haec omnia declarat Abb. in cap. non potest, & ibi etiam glo. de re iud. & glo. in cap. j. in vers. canonibus. de heret. lib. vj. & glo. in d. c. degradatio. & habetur in summa. xv. quaest. vij. & in c. folix. & c. si autem. eadem causa & q. ¶ Fallit in crimine haereticis, in quo non requiritur numerus tot episcoporum, sed solus episcopus proprius potest degradare cōuocatis praelatis, abbatibus, religiosis, & aliis literatis de sua diocesi. text. est in c. de heret. li. vj. & Ioan. de ana. in cap. pen. in j. nota. de heret. ¶ Itē, dictus numerus episcoporum requiritur in verbalibus degradationibus, sed in reali & actuali non requiritur, secundum Fely. in d. c. non potest. col. iij. in prin. & col. pen. & ibi etiam Abb. Itē, quādo aliquis est degradatus verbaliter, adhuc retinet privilegium clericale: quia nōdum efficitur de foro seculari: secus postquam est actualiter degradatus, secundum Ioan. de ana. in cap. ad abolendam. col. vj. in fin. de heret. Postquam igitur est actualiter degra-

datus, traditur curiae seculari puniendus. Verūm debet iudex ecclesiasticus rogare iudicem secularem, ut procedat cōtra eum, citra poenā sanguinis, ut est text. in d. cap. nouimus. de verborum significat. ¶ An autem clericus degradatus si de facto celebrat, cōficiat corpus Christi, vide gl. & Abb. in cap. ij. de cle. excomm. vbi tenet, quod si eundem tenet Ioan. de ana. in d. cap. ad abolendam. col. vj. in fin. & sequen. de heret. Pro quibus autem criminibus potest clericus deponi vel degradari, vide Felyn. in capiat si clerici. in prin. colum. penult. & si. de iudic. ¶ Vnum tamen scias hic, quod licet iudex laicus possit de mandato episcopi capere clericum: non tamen potest ipsum torquere vel verberare, etiam de mandato episcopi: aliter incidere in excommunicationē. ita tenet Ioan. de ana. in cap. super eod. colum. ij. in fi. de cri. falsi. & Petr. de anchor. & Abb. in ca. vniuersitatis. colum. j. de senten. excommu. & Archi. & Gemin. in summa. xlv. dist. De materia autē degradationis supra dicta, vide plenē per Firmianum in suo tract. de episcopo. in vltim. parte. ¶ Duodecimō, iudex secularis exercet iurisdictionem in clericum, ratione feudi, quod tenet clericus ab eo. cap. ceterū. de iudic. & cap. ex transmissa. & c. verūm. de foro competens. & in cap. j. §. item si clericus, & ibi And. de yser. in ij. col. de ca. p.

cap. Corra. & Soci. in consil. xij. 12
col. viij. in prin. in j. vol. Itē quan
do est author laudatus. per l. v. 13
dutor. & ibi per doc. ff. de iudi. &
Abb. in cap. fi. de emp. & vendit. 14
¶ *Decimotertio. iudex secularis
potest punire clericū de assatis
finio, quia ppter criminis enormi
tatem ipso iure censetur degra
datus in casu isto. ita tenet Lap'
in ca. pro humano. de homi. lib. 17
vj. & Paris in tract. synd. in vers.
inquisitio. col. vij. in fi. Rob. Ma
ran. Venus. I. V. D.

Indiciorum duo decima distinctio.

- 1 Indicium aliud ordinariū: & aliud
prorogatum.
- 2 Prorogatio. in iure multipliciter ac
cipitur.
- 3 Prorogatio iurisdictionis potest fieri
de persona ad personam: de re ad re:
de tempore ad tempus: & de loco ad
locum.
- 4 Iurisdictioni iudicii habentis illam de
iure speciali. prorogari non potest.
- 5 Prorogatio iurisdictionis tacite & 1
expresse potest fieri.
- 6 Prorogatio iurisdictionis, inducitur
per exceptionem dilatoriā oppositam:
non autem per petitionem cepit libel
li: neq. per confessionem. num. 7.
- 7 Prorogatio tacita, non potest fieri in
causa criminali. nec etiam expressa.
- 8 Prorogatio de loco ad locum, tacite
fieri non potest: sed expr. sē. sic.
- 9 Iurisdictioni per contumaciam non
prorogatur.
- 10 Prorogatio per reconuentionem du
plici modo inducitur.

Iurisdictioni limitata ad certam spē
ciem causarum, nō potest prorogari.
Iudex prorogatus non potest senten
tiam suam exequi.

Iurisdictioni delegati, prorogari non
potest.

Prorogatio. an & quando impedia
tur per errorem.

Prorogatio non potest fieri in causa
appellationis, & que sit ratio.

Prorogari non pot. si iurisdictioni
Deo concessa. prout est potestas ex
communicandi vel absoluedi.

Clericus iurisdictionem alterius epī
scopi sine consensu sui epīscopi pro
rogare non potest.

Prorogari an possit iurisdictioni alie
rius iudicis per laicos subditos baro
nibus. sine consensu ipsorum baronum.

Barones Regni. habent iurisdictionem
ad Regē. res. ruant cum priuile
gio primarum & secundarum cau
sarum, & ideo renouant prorogatio
nes factas per eorum vasallos in aliis
iudiciis.

Duo decima principalis di
stinctio iudiciorum est:
*Quia iudiciū aliud ordinariū,
& aliud prorogatiū. Iudiciū ordi
nariū. est illud. quod agita
tur corā iudice ordinario cōpetē
tenti, vel delegato à superiore.
inter certas personas. vel limita
to in certo territorio. quādo agi
tatur per subditos suae iurisdic
tioni. Iudiciū vero prorogatiū.
est illud, quod ventilatur inter
partes corā iudice non suo prin
cipaliter. tamen adito de consen
su partium. de qua materia
tractatur plenē in l. j. & ij. ff. de
iudi.

iudi. & in l. si conuenerit. ff. de
iur. omni. iud. & in c. significasti.
de for. compe. & in c. l. & G. de
offi. deleg. ¶ *Super hac mate
ria est scēdum, quod iude termi
nus. prorogatio. accipitur in iu
re multipliciter. Quādoque e
nim refertur ad terminos & di
lationes: & tunc prorogatio ni
hil aliud est. nisi dilaciones habē
tis nondū lapsæ extensio. secun
dum Bal. in rep. l. Aemilius. col.
vj. in prin. vers. nota quādoque & c.
ff. de mino. Exemplum. datur di
latio alicui. & in medio vel in
fine ipsius dilationis nondum
elapsæ prolongatur vterius. &
tunc dicitur eadem dilatio cum
prima l. sed si manente. ff. de pre
ca. & Bal. in d. l. Aemilius. & Ale
xan. in l. iij. in prin. ff. de dam.
insec. vbi facit differentiam in
ter prorogationem & renoua
tionem. & insert ad q. si finita di
lutione fuerit dictum. q. dilatio
fuit prorogata an valeat pro
rogatio. saltem ad vim nouae di
lationis. vide per eum. De qua
materia habetur etiā in l. cum
stipular' sim mihi à Proculo. ff.
de ver. obli. ¶ Quandoque iste
terminus. prorogatio. refertur
ad compromissa: & est materia.
de qua in l. idem proferre. ff. de
arbit. & ista prorogatio potest
fieri per arbitros. quādo est eis
data potestas per partes. & po
test fieri etiā partibus absenti
bus. vt d. l. dic. proferre. in prin.
Verū debet postea proroga
tio notificari partibus. & aliis

nō adstringit: ita tenet Alex. in
cōf. xxxiij. col. si. in j. vo. & Bal. i
l. j. C. de sen. ex breui. reci. & Fel.
in c. cum olim. col. ix. vers. nota
tertio & c. de re iud. ¶ *Quādo
que iste terminus. prorogatio.
refertur ad iurisdictionē. & ista
est materia nostra. sup. qua dic.
q. prorogatio iurisdictionis sic
quatuor modis. videlicet. quan
doque de persona ad personā:
quādoque de re ad re. quādoque
de tempore ad tempus. quādoque
de loco ad locū. vt not. gl. & Bar.
in l. i. §. sed si iudex. ff. de iud. &
Bal. in l. j. ver. tertio quēro. C. de
iur. i. omni. iudi. & per Bal. in l. si
qui ex consensu. C. de epi. audien.
Exemplum primae prorogatio
nis. scilicet. quando fit de perso
na ad personam. ponitur in l. j.
& ij. ff. de iud. & in l. si conuene
rit. ff. de iur. om. iudi. vt quando
iudex habet limitatā iurisdictionē
nem in vna ciuitate. vel territo
rio: nam si alij de aliena iurisdic
tione volunt consentire. quod
causa eorum iudicetur per illū
iudicē. cui nō sunt subditi. pos
sunt hoc facere. Et sic illa iurisdic
tione quae erat limitata inter il
las personas illius territorij tā
tum. modo per consensum par
tium extenditur ad alias perso
nas sibi nō subditas: & ista dicitur
prorogatio. ¶ Exemplum de
secunda prorogatione. scilicet
de re ad rem. puta si onus iudex
habet limitatam iurisdictionē.
vt nō possit cognoscere. nisi de
causis à centū aut eis infra: iuxta

l. si idem cum eodem. & l. cum quidam. §. quoties. ff. de iurisd. om. iud. & in auth. de defen. ciui. §. & indicare. possunt facere partes habentes causam maioris summae. quod ille iudex cognoscit de tali causa: & sic extenditur iurisdictione de summa minori ad maiorem: & sic de re ad re. rex. est in l. de qua re. §. ff. de iudi. & Bal. in d. l. si qui ex consensu. col. iij. C. de episc. au. ¶ Exemplum de tertia prorogatione. scilicet de tempore ad tempus. puta iudex habet limitatam iurisdictionem finendam certo tempore. puta per annis. prout communiter solent creati officiales in Regno: possunt facere partes. q. vltra illud tempus iudex cognoscit & iudicat. & sic extenditur iurisdictione de vno tempore ad aliud text. est in l. ij. §. sed si iudex. ff. de iud. quod procedit in iudice delegato. sed in ordinario non procedit prorogatio in tempus successoris. Ita pulchre declarat Bal. in d. l. si qui ex consensu. col. iij. vers. secunda species. & c. C. de episc. audi. & vide Bal. in tit. de pace Const. col. xliij. in prin. super veru. consensum. vbi tenet. quod de consensu parium possunt prorogari tempora appellationis. ¶ Exemplum de quarta prorogatione. scilicet de loco ad locum. de qua tenet doct. quod non potest fieri & sunt aliqui. prout est Bal. in d. l. ij. vers. tertio quero & c. C. de iur. om. iud. & in d. l. si qui ex co-

sensu. col. pen. & si referendo Jac. Bu. tamen Bart. in l. quarto ff. de sol. tenet contrarium. scilicet. q. valeat prorogatio. & hac opin. tenet Alex. quem communiter sequuntur ibi moder. in l. si. ff. de iur. om. iud. cum limitatione tamen. scilicet. dummodo iudex illius territorij consentiat huic prorogationi. Exemplum potest poni dupliciter. secundum Bal. in d. l. si qui ex consensu. col. pen. vers. quarta speciem & c. Primo modo. quando iudex ex forma statuti vel consuetudinis debet sedere per tribunali in tali loco. puta in palatio: nam possunt facere partes. quod sedeat in alio loco eiusdem ciuitatis. puta in palatio: & valet talis prorogatio sine dubio: quia sumus in loco eiusdem iurisdictionis. Secundo modo potest poni exemplum extra locum iurisdictionis. & si partes conueniunt. quod iudex Perusinus cognoscat & pronuntiet in territorio. Bononiensi. & ista prorogatio est magis dubia. quia dicit Bal. vbi supra. fieri non posse. Sed dicit. quod magis communis opin. est q. valeat. interueniente consensu iudicis illius loci. puta Bononiensis. secundum Alex. in d. l. si. arguendo de loco ad tempus. iuxta l. vinu. ff. si cert. pet. & hanc opin. tenet Abb. in c. nouit. col. ij. & c. excommunicatis. col. si. de off. leg. ¶ Quia opin. limita procedere in iudice habente iurisdictionem de iure communi: quia talis iurisdictione potest

potest prorogari de consensu partium extra territorium. vt supra. sedus in iudice habente iurisdictionem de iure speciali. prout est legatus: quia extra territorium non potest cognoscere ex prorogatione partium: etiam si iudex illius territorij consentit. ita in terminis tenet Abb. in d. c. excommunicatis. col. fin. de off. leg. ¶ ¶ Scias tamen per complementum huius materie. quod prorogatio iurisdictionis potest fieri expresse & tacite. Expresse fit. quando partes per eorum expressum consensum consentiunt in iudice non suum. & ista est materia d. l. ij. & ij. ff. de iud. & d. l. si conuenit ff. de iur. om. iud. & c. significasti. de foro comp. Tacite vero fit prorogatio. quando quis patitur se conueniri coram iudice incompetenti: & non declinat eius forum: & in hoc est varietas doctorum in d. l. si conuenit. quia glo. ibi dicit. quod requiritur litis contestatio ad hoc. vt inducatur consensus. sed veritas est illa. quam tenet ibi Barto. scilicet. quod si quidem conuentus opponit aliquam exceptionem dilatoriam ante litem contestata. quia tunc per talem exceptionem videtur prouocare iudicem. vt super ea pronuntiet. censetur eo ipso in iudicem consentire: nec expectatur litis contestatio si vero non opponit exceptionem aliquam. tunc requiritur litis contestatio. & ita procedat glossa ibi. Nam tamen

censetur in iudicem consentire. si quis petit copiam libelli. vel dat satisfactionem de iudicio si si secundum Bart. in d. l. si conuenit. per l. non videtur. la. ij. ff. de iudi. ¶ Et ex predictis verificatur illa iuris regula. quae se habet. quod exceptio declinatoria fori. debet esse prima exceptio. quae opponitur ante alias dilatorias quia si opponitur alia prius. per eius oppositionem inducitur consensus in iudicem. & non potest postea opponi declarationis. text. est in l. sed si suscepit. in prin. ff. de iudi. & in l. fin. C. de except. & Abb. & doct. in c. inter monasterium. de re iudic. diffinit. dicimus etiam de recussatione iudicis ex causa suspitionis: quia debet esse prima exceptio. quae opponitur. vt tenent Bar. Alex. lo. de lmo. in l. quidam consulebat. ff. de re iud. & Lanfran. in c. quonia contra. in vers. recusationes. in prin. de proba. ¶ ¶ Autem per solam confessionem factam coram iudice incompetenti inducatur prorogatio iurisdictionis: vide Soci. tenentem quod non. in consensu. iud. col. fin. in iij. vo. ¶ ¶ Limita illud. quod dicitur de tacita prorogatione. non procedere in causa criminali: quia in canon prorogatur iurisdictione per oppositionem exceptionis. ita tenet la. in d. l. si conuenit. col. viij. circa fin. allegat Bart. in l. licet. col. ij. C. de procur. Et hoc est regulare. quod in causis criminalibus non

potest prorogari iurisdicção, etiam expresse, in præiudiciu iudicis competentis, secundum Bal. in l. si qui ex consensu. col. ij. in fin. C. de episc. audi. & Fel. in c. p. & G. col. iij. de offi. deleg. & vide Soc. in d. consi. cvij. in fin. in iij. volu. vbi dicit, quod quando iudex inquit ex officio, non potest eius iurisdicção prorogari.

9 ¶ Secundo limita non procedere in prorogatione, quæ sit de loco ad locum: quia illa non potest fieri tacite, sed requiritur expressus consensus prorogantium. Ita tenet Franc. de Are. in c. j. col. penul. versic. illud etiam scias, & c. de iudi. allegat text. in ca. statutum. §. in nullo. de resc.

10 lib. vj. ¶ Tercio limita non procedere in contumacia: quia per contumaciam nunquam prorogatur iurisdicção: unde in hoc casu non equiparatur præsens & absens per contumaciam. Ita tenet Bar. in l. ij. in lect. col. ij. & ibi etiam Ale. in ij. col. ff. si quis in ius voc. non ier. per text. & ibi Bald. in d. l. si qui ex consensu. & Ludou. Roma. in consil. xlviij.

11 ¶ Inducitur etiam tacita prorogatio per reconuentionem, quod potest intelligi duplici modo, scilicet, ex parte reconuenientis, & ex parte reconuenientis. De primo est exemplum, ut si tu conuenis me coram iudice incompetenti, ego qui sum reus, possem declinare eius iurisdiccionem, si vellem: tamen non declino, sed statim reconuenio

te coram eodem iudice, ex hoc ipso videor in iudicem consentire, & sic non possum declinare ipsum ulterius in prima causa conuentionis. Ita habetur per Matth. in deci. xxvij. consi. Neapo. De secundo est exemplum, ut si tu es clericus, vel alius non subditus, & conuenis me coram iudice meo seculari, possum te coram eodem reconuenire, per quam reconuentione tu reconuentus prorogas iurisdiccionem illius iudicis ex necessitate iuris. Ita tenet Bar. in auth. & consequenter. col. ij. in princ. ibi, nam reconuentione & c. C. de sentent. & Spec. in tit. de comp. iud. adi. in princ. versic. nono. probatum est etiam per l. si idem cum eodem. §. quod si mutue. ff. de iur. omn. iud. & dixi plenè supra in vj. dist. principali. ¶ Limita hanc materiam prorogationis procedere, quando prorogatur talis iurisdicção, qualis habet ille iudex prorogatus in suos subditos: quia tunc valet prorogatio, ut supra dixi. Secus est, quando illam iurisdiccionem non haberet. Exemplum, si est aliquis iudex malefactorum deputatus ad cognoscendum solum de causis criminalibus, modo duo forenses vellent coram eo litigare in causa civilis, certe non valet prorogatio: quia talis iurisdiccionem causarum civilium non habet iudex ille in suos subditos, & illud quod non est prorogari non potest. Ita per plura tenet Ias. in l. si per errorem.

col.

col. j. ff. de iur. om. iudi. Pro hoc est text. in l. solems. §. latrunculator. ff. de iudiciis. Idem eorum, quando esset iudex causarum civilium, & prorogatio fieret de causa criminali, quia non valet, secundum Bal. in l. j. col. fi. C. de iur. om. iud. idem dicimus in omnibus similibus iudicibus habentibus iurisdiccionem limitatam ad certam speciem causarum, ut non possit fieri prorogatio ad aliam speciem, ut tradit plenè Ias. in d. l. si per errorem. col. j. vbi multos allegat, & habetur per Abb. in c. p. & G. de offi. deleg. adde Bal. in l. testamenta. C.

13 de test. ¶ Secundo limita hanc materiam non procedere, quo ad executionem sententiarum: quia licet iudex prorogatus possit procedere & sententiarum: unde non potest fieri ad iudicem incompetenter de consensu partium. Ita tenet Bal. in titulo de pace Constanz. in xij. col. in si super versic. secundum mores, leges & c. & sequitur Fely. in d. c. p. & G. col. iij. de offi. deleg. versic. item nota. & Spec. in tit. de appel. §. nunc tractemus. versic. quid si de facto. & Alex. in l. ij. in prin. in addi. ad Bar. ff. de iud.

14 ¶ Tercio limita non procedere in iudice delegato: quia eius iurisdicção prorogari non potest. text. est in d. c. p. & G. de offi. deleg. quod quomodo & quando procedat, vide omnino ibi Abb. & docto. Sed de tempore ad tempus potest prorogari iurisdicção delegati c. de causis & ibi Fely. in j. not. de offi. delega.

15 ¶ Quarto limita non procedere, quando interuenit error

in prorogatione: quia error impedit eam fieri. l. si per errorem. & ibi Bar. & doct. ff. de iur. om. iud. Quod tamen restringit procedere in eo iudice, qui erat penitus in competes de iure communi. Secus si erat competens de iure communi, tamen poterat aliquo privilegio exemptionis declinare: quia si fuit prorogatus etiam per errorem, valet prorogatio. Ita tenet Barto. in repe. l. ex quacunque. co. iij. ff. si quis in ius vo. non ier. pro hoc est gl. in l. ij. §. j. in versic. consensus. ff. de iudi. vbi ponit exemplum de scholari. & tenet Iaso. in d. l. si per errorem. col. iij. ¶ Quinto limita non procedere in causa appellationis: quia in ea non habet locum prorogatio: quia appellatio debet fieri gradatim: unde non potest fieri ad iudicem incompetenter de consensu partium. Ita tenet Bal. in titulo de pace Constanz. in xij. col. in si super versic. secundum mores, leges & c. & sequitur Fely. in d. c. p. & G. col. iij. de offi. deleg. versic. item nota. & Spec. in tit. de appel. §. nunc tractemus. versic. quid si de facto. & Alex. in l. ij. in prin. in addi. ad Bar. ff. de iud.

¶ Sexto limita non procedere, quo ad iurisdiccionem concessam a Deo: prout est excommunicare vel absolueret: quia talis iurisdicção prorogari non potest: secundum Bal. in d. l. si qui ex consensu. §. versic. C. de episc. audi. & Alex. in d. l. ij. ff. de iud. in addi. quæ incipit, sed utrum. in si.

16 * An autē clericus possit pro-
rogare iurisdictionem alterius
episcopi. sine consensu sui epis-
copi. Dic quod non, sed requi-
ritur consensus proprii episco-
pi. text. est in c. significasti. & ibi
Abb. & doc. de for. compe. quod
intelligitur, quando veller ex-
pressē prorogare, sed contrahē-
do vel delinquendo potest iuris-
dictionem alterius proroga-
re absque consensu proprii epis-
copi. per c. Romana. & contra-
hentes. de for. compe. lib. vj. ita
tenet Alex. in addi. ad Bar. in l. j.
fide iudi. in additi. que incipit,
Adde Abb. & prædictis ad-
de Spec. in tit. de cōpe. iudi. addi.
in prin. colū. ix. versū in clericis.

29 ¶ Vltimo queritur generali-
ter, quid de laicis subditi domi-
nis suis temporalibus, puta regi
vel baroni, an possint proroga-
re iurisdictionem alterius iudi-
cis sine consensu sui domini? &
si prorogant, an possit dominus
reuocare eos, ne litigent coram
alio iudice? Istam questionē tan-
git Bar. in l. j. §. post operis in
fin. & ibi communiter docti de
ope. no. nun. & glo. & doct. in c.
imperiale. §. praterit si inter
duos de prohib. fe. alie per Fe-
de. & Abb. in c. ceterū de iud. &
Bald. in l. decernimus. C. de fac-
fac. eccl. & in l. si quis in confri-
bendo in iij. not. C. de epif. &
cler. & Bal. in c. col. iij. fin. de
iure in mari fac. & breuiter ista
est magis communis conclusio.
Quidam sunt vassalli subditi do-

minis, ratione feudi, quod tenet ab eis, & isti nullo modo possunt prorogare iurisdictionem alterius iudicis sine consensu dominorum suorum, & si de facto prorogarent, possent domini reuocare prorogationem, & impedire eos ligigare: quia de facili posset fieri collusio, & priuare dominos sua proprietate vel iurisdictione, quam habent respectu feudi. Quidā sunt vassalli subditi, non ratione feudi, sed ratione personæ, prout sunt omnes burgenfes: qui recognoscunt dominos suos ratione personæ, quam habent subiectam, non tamen tenent aliquid feudum, & isti possunt prorogare sine consensu dominorum, & per tex. in l. j. ff. de iud. ita tenet And. de yser. in d. c. imperialem. §. præterea si inter duos col. vj. in prin. que sequitur ibi Aluar. in iij. col. & hoc videtur sentire Bart. si bene ponderetur, in d. §. & post operis. in fi. & Bart. in l. j. col. ff. de iud. ¶ Prædictam tamen conclusionem limita, nisi iurisdictionis esset per principem reseruata: quia tunc non potest fieri prorogatio, etiam per burgenfem. ita tenet Bal. in d. §. præterea si inter duos col. pen. vers. in contrarium. quem ibi sequitur Aluar. in iij. col. Ex hoc infero, quod hodie omnes barones regni, vt plurimum habent privilegia primarum & secundarum causarum: & sic est eis reseruata iurisdictionis super vassal

lis suis burgensibus per regem
quiescit princeps & monarcha
in regno: quia non recognoscit
superiorem, vt not. An. de Yfer.
in c. i. ver. regis. de his, qui fei-
dare poss. & in proce. conti. col.
xj. per hoc dico, qd non possent
vassalli allicuius baronis habere
tale priuilegium, prorogare i-
urisdictione alius iudicis sine
consensu baronis, propter di-
ctam reservationem, & ita viden-
mus quotidie feruari in regno:
quia quando esset facta proro-
gatio, quomodocūque solet baro-
nes euocare subditos proro-
gates ad suam iurisdictionem.
Rober. Mar. Venuf. l. v. D.

Indiciorñ XII I. distict.

- 1 *Inducitur aliud temporale, & aliud spirituale.*
- 2 *Causæ spirituales, reperiuntur civiles & criminales; & quæ dicantur. 2. m. 3. 4. 5. cum sequen.*
- 3 *Possessionem beneficii, quando dicitur causæ spiritualis, an possit talis questio coram iudice laico ventilari.*
- 4 *Titulum suæ possessionis seu beneficii, an & quando cognatur quis ostendere.*
- 5 *Causæ spiritualibus annexæ, quæ dicuntur.*
- 6 *Libellus an requiratur in causis spiritualibus.*

Tertiadecima principalis
distinctio iudiciorum est:
* quia iudicium aliud est tempo-
rale, & aliud spirituale. & ista
est noua distinctio ab vndeci-

ma præcedenti. quia ibi fuit distinctum iudicium seculare ab ecclesiastico. hic autē distinguitur iudiciū temporale à spirituali. ibi fit differentia inter duas curias. ecclesiasticā & secularem: hic fit differentia de eo. q. vtrum que potest accidere in curia ecclesiastica. nā iudiciū temporale dicitur, vbi agitur de aliqua re temporalis: puta de fundo, equo, pecunia, & simili, cuius rei est capax laicus: & hoc iudiciū potest esse seculare & ecclesiasticū. iudicium spirituale est vbiq̃ue agitur de aliqua re spiritali, vel annexa spiritui litari, & istud non potest fieri, nisi in curia ecclesiastica, secundū Bar in l. l. l. ff. fol. mat. & in l. quoties. C. de iud. & in l. i. ff. de iur. om. iur. & Abb. in c. tū. de iur. cogn. & in cap. lator. qui filij sint legitimi.

* Super hoc tamē est sciendū, q. causa spirituales reperiuntur ciuiles & criminales, & appellationes causarū ciuiliū, cōprehenduntur etiā spirituales, secundū Bar. in cle. j. in iij. c. in v. q. de offi. deleg. Causæ spirituales ciuiles possunt multipliciter exemplificari. Primū, vbi agitur de aliquo iure incorporari: puta de donis Dei, & sacramentis ecclesiæ. Itē, de officio & administratione ecclesiæ. Itē, de aliqua præbenda, dignitate, personatu, seu canonicatu. vel decima. Itē, de vestibus & aliis ornamentis ecclesiæ: prout hæc omnia habentur per Ab. & Io. de Ana in

c. consulere de sumo. & in c. ad aures. & cad nostra. c. ti. Similiter. vbi agitur de matrimonio, vel legitimatiōe. plis, vt in d. c. tuā. x. d. c. lator. Et generaliter, vbiquē agitur de beneficio ecclesiastico, & de omnibus illis, quę habētur i. cle. dispēdiōsam. de iud. & in c. literas. & ibi Ab. 3 de iura. calū. ¶ Limita tamē id, quod dixi de beneficio ecclesiastico, vt procedat quādo ageretur petitorio. Sec⁹, si agitur possessorio super aliquo beneficio ecclesiastico: puta ad recuperandum possessionē beneficii: quia ista causa nō dicitur spiritualis, sed temporalis, vt nō. gl. & Ab. in pe. col. in c. cū dilecti. de elec. & glo. & Abb. in c. literas. de iuramento calū. & Card. in d. cle. dispēdiōsam. in x. q. in fi. de iud. vbi infert, q. tunc agens non tenetur ostēdere titulū beneficii: licet quando agit petitorio, fecus. de cuius digni. veritate an possessorium beneficii, dicatur causa spiritualis. & an possit talis quæstio vtilitari corā iudice laico: vide plenē per Abb. in d. c. literas. col. ij. & iij. ¶ In eo autē, quod dixi, clericū agentem possessorio, non debere probare titulū beneficii: adde q. licet aliā regulariter nemo compellatur ostēdere titulū suę possessionis. l. cogi. C. de peti. her. tamē fallit, quādo agitur cōtra clericum possessorium beneficii: quia semper tenetur ad instantiam iudicis interrogātis ostē-

dere titulū suę possessionis: secundum Bal. in l. ij. C. quomodo & quando iud. & in d. l. cog. col. ij. & Bal. in l. siue. C. de proba. Sed ad instantiam partis non cogitur, secundum Bal. in l. ciui. le. C. de fur. Item, minimē cogitur clericus etiam per iudicē, quādo per lōgum tempus stetit in possessione beneficii: puta per decē annos, concurrente fama: secundum Inn. in c. illud. & ibi Abb. in iij. colū. de presum. & Bal. in d. l. siue. C. de pba. ¶ Cau- se criminales spirituales possessionis dici, quādo agitur de criminib⁹ ecclesiasticis, vt de heresi, simonia, schismate, apostasia, forislegiis, & de aliis similibus: de quibus habetur in quinto libro decretalium: puta de vlsuris & aliis similibus: non tamen de omnibus, quę habētur ibi: quia ibi ponuntur aliqui tituli continentes crimina secularia: prout est titulus de furtis, de homicidio, & aliis. Istę autē causę possent magis cōgruenter appellari causę criminales ecclesiasticę quā causę spirituales: quia regulariter causę spirituales includuntur sub appellatione causarum ciuiliū: ergo de stricta significatione non possent dici criminales spirituales: per ea, quę supra dixi: per dictū Card. in clem. jin. v. q. de offi. delega. ¶ Spirituales autem annexę dicuntur causę iuris patronatus ecclesię, vt est tex. & ibi per docto. in c. quito. de iudi. vbi probatur,

batur, q. idē indicatur de istis, quod de mere spiritualibus, & habetur per lo. de Ana. in dicto c. consulere. de simonia. ¶ An autem in causis spiritualibus requiratur libellus: Spe. in titu. de libel. cōcep. §. nunc dicendum. vers. xxij. in fi. tenet q. non. sed do. An. ibi in addi. restringit dictum Specu. ad casus positos in cle. dispēdiōsam. de iud. Et quid si agatur de iuramento appōsito in contractu simulato. an dicatur causa spiritualis: vide Bal. tenentem q. non. in l. j. C. de ope. lib. Rober. Maran. V. l. D.

Iudiciorū XIIII. distic.

- 1 Iudicium aliud iurisdictionale, & aliud arbitrium.
- 2 Arbitrorum tres dicuntur esse species: & qui sunt.
- 3 Arbitramētū, est quādā transactio.
- 4 Compromissum potest fieri per procuratorem, sine speciali mandato: s. statuo, quod causę compromittantur. Idem in tutore.
- 5 Prelatus an possit compromittere super rebus ecclesię.
- 6 Clausula cōpromissi, quod procedat de iure, & de facto, quid importet.
- 7 Compromissum nunquam valet, nisi ex duobus quo arbitri illud acceptauerūt.
- 8 Compromittens si laic⁹, potest intentare remediū l. secundę. C. de rescind. vend. etiam si arbitramētū emologasset.

Quartadecima distinctio iudiciorū est, q. iudicium aliud est iurisdictionale, & aliud arbitrium, id est, co-

ram arbitrio. Iurisdictionale est illud, quod agitur coram iudice habete iurisdictionem, siue sit iudex ordinarius, siue delegatus. Iudicium arbitrium, dicitur illud, quod ventilatur coram arbitro. Et quia ista materia, est plenus tractata in diuersis locis, maxime per Spe. in tit. de arbitro. per totum. & per Lud. Ro. in repe. rubr. de arbi. & per Bar. in l. si sociatē. §. arbitrorum. ff. pro ioc. ideo nō est opus hic tractare materiā arbitrorum: sed remitto me ad dicta in locis præallegatis, & maxime, quo ad materiā huius distinctionis. scilicet, in quibus differat iudiciū iudicis, à iudicio arbitri. ponit plenē Spe. in d. ti. de arbi. §. differt. per totū. Sed pro aliqui introductione, videamus vnā tantū quæstionē: scilicet, quod sunt genera arbitrorum. ¶ Et breuiter arbitrorū tres reperitū esse species principales in iure. Quidā dicitur arbitri simpliciter: quidā dicitur arbitrator: & quidā dicitur arbitri iuris. Arbitri simpliciter, dicitur ille, qui de partium consensu eligitur, & in eum sub pōtē. stipulatione compromittitur, secundum Spe. in ti. de arbit. §. jin. princip. Arbitri enim æquiparatur iudici, & quo ad processum tenetur seruare in iuris ordinem. licet compromissum sit quidam contractus. l. & ibi Bal. ff. de arbit. & Spe. in d. §. versū. & est etiam &c. Arbitrator

verò, est quidā amicus com-
positor, qui habet dirimere &
diuidere litem de facto potius,
quā de iure, & sine aliquo iu-
ris ordine, vt habetur per Spec.
in d. s. j. in v. arbitrator. & de
hac materia tractatur per Barr.
& doct. in l. i. quā quis arbitratur. ff.
de verb. obl. & in d. l. si societa-
tem. s. arbitrator. ff. pro focio.
& per Abb. in c. quintavallis. de
iureiur. ¶ * Et illud arbitramen-
tum, dicitur quādā transactio,
secundum Bar. in d. l. si quis ar-
bitratur. & Alex. in cōf. lxxxiij. in
fi. in primo vol. qd̄ qualiter in-
telligatur, vide Philip. Deci. in
cōf. lx. col. iij. Et hanc differen-
tiā inter arbitrum & arbitratorē,
ponit etiam Bar. in d. s. arbitro-
rū. ver. j. quēro, quā sit differentiā
& c. Arbitrator iuris, dicitur is, qui
eligitur ex necessitate statuti,
vt quādo iudex allegat suspectū
debet eligi arbitri ad cognos-
cendū de suspitione ex necessi-
tate iuris. l. i. & ibi Bar. & doct.
C. de iudic. x. habetur in c. suspi-
cionis. de offi. deleg. & in c. ab
arbitris. de offi. dele. lib. vj. Simi-
liter, quando exaret statutū, q̄
causā cōpromittatur inter con-
iunctos, tales arbitri dicitur iu-
ris, secundū Abb. in c. cum dile-
ctus. col. vij. de arb. Et an coram
illis arbitris iuris habeat locū
recursio. vt quā iurisdic-
tionem habeant, ordinariū scilicet,
vel delegatū: dixi plene su-
pra. in vj. d. principali. versū. se-
cundū quēro, an coram arbitro.

¶ * Et quia isti arbitri eliguntur
de necessitate legis vel statuti,
& non ex propria voluntate par-
tium, infertur, q̄ licet aliās pro-
curator non possit compromit-
tere nec transigere sine speciali
mandato: per tex. in c. per tuas.
& ibi Abb. in ij. nota. de arbit. &
Philip. Deci. in cōf. lx. col. j. in
prin. & Soci. in cōf. xvij. col. xv.
versū. & ad compromittendum
& c. in v. i. v. i. v. i. v. i. v. i. v. i.
vel lege, q̄ causa compromitta-
tur: potest cōpromittere etiam
sine speciali mandato, vt notat
Alex. & communiter mode. in l.
si plures. ff. de pact. vbi loquitur
de tutore qui potest cōpromit-
tere in arbitrum iuris. & vide ad
materiam do. in l. praes. C. de
trans. ¶ * An autē praelatus pos-
sit compromittere super rebus
ecclesiasticis: vide plenē Alex. in cōf.
xxxiij. in ij. vol. & Soci. in cōf.
xvii. co. xxiij. in v. i. v. i. v. i. v. i.
in cōf. cccclxx. col. iij. in fi. versū.
tertia ratio. & c. per Philip. Cor.
in cōf. lvij. in litera A. & li-
tera P. in tertio vol. Et an tale
compromissum transeat in suc-
cessorem: vide Fely. in cap. prae-
sentata. col. j. de test. ¶ * Quid
autem reportat illa verba, quae
communiter solent apponi in
cōpromissis, scilicet, vt procedat
& iudice de iure & de fa-
cto, & c. Dic quod per huiusmo-
di clausulam nō potest arbitrer
ledere aliquam partium contra
naturale aequitatem: sed solum
importat, q̄ non teneatur ser-
uare

uare iuris solennitates: sed q̄
procedat manu regia, secundū
ius gentium: debet tamen serua-
re iustitiam in non ledendo ali-
quam partē. ita tenet Pe. Philip.
Corn. in cōf. cxiij. col. iij. in fi.
in secundo vol. & Bal. in l. j. ff. de
iudic. si verò dicatur de iure tan-
tū. operatur, vt sententia lata
contra ius, sit ipso iure nulla: q̄
excessit formam compromissi,
secundum Bart. in l. diem pro-
vel lege, q̄ causā compromitta-
tur. ferre. s. l. i. ff. de arb. ¶ * Vnum
tamen scias in hac materia, q̄
compromissum nunquam inci-
pit valere, nisi ex die, quo arbi-
tri illud acceptauerunt, & ante
acceptationem non currit ter-
minus praefixus compromisso.
Ita tenet Bal. per illum textum
in l. i. cum dies in princ. in fine
illius prius. ff. de arb. & Alex. in
cōf. xxxiiij. col. fi. versū ex qui-
bus in primo vol. ¶ * Vltimo, q̄
per hac materia adde vñ pul-
cherrimum dictum, q̄ vbiq̄
quis ex arbitramento esset lesus
vltra dimidium iusti pretij, po-
test intentare remedium l. ij. C.
de rescind. ven. etiam si laudum
& arbitramētum emolouisset,
& approbasset. ita tenet Philip.
Deci. in cōf. lx. col. iij. vbi ar-
guit de compromisso ad trans-
actionem. & nota hoc: quia qui-
libet prima facie responderet in
contrarium. Et ad materiam hu-
ius distinc. adde, quae dicam in-
fra in vltima parte, intractatū
de appellatione in quarta qua-
dring. versū. octauo limita & c. &

in prima q. in versicu. reducio.
Robert Maran. l. v. d.

Indicium X V. distin.

*Indicium aliud delegatum, aliud
subdelegatum.*

Quintadecima distinctio iu-
dicatorum est: quia iu-
diciū aliud delegatum: aliud
subdelegatum. Delegatum, est
illud, quod ventilatur coram iu-
dice delegato. de qua materia
dixi plene supra in quinta di-
stinctio. Subdelegatum verò est
illud, quod agitur coram iu-
dice subdelegato, id est, coram
eo, qui fuit delegatus à delega-
to. de qua materia habetur plene
in lege, à iudice. C. de iudic.
& ibi per moderniores, & per
Alexand. in lege prima. ff. de of-
ficio eius. & per Canon. in capi-
venerabili. de offi. delegat. &
in lege prima. C. qui pro sua iu-
ris. Et quia hanc materiam ple-
nius attigi supra in dicta quin-
ta distinctio. ideo hic aliter non
infitto. vnde deuenio ad deci-
mam sextam distinctiōem.

Indiciorū XVI. distin.

*Indicium aliud validum, & aliud in-
validum seu nullum.*

*Indicium quorū modū potest dici nul-
lum. & numero 3. cum sequenti res-
que in fi.*

*Indicium quando ex defectu iudicis
sit invalidum.*

*Prossimū factus à iudice recusato: sit
ipso iure nullus.*

*Clausula, quod si omnes, & c. in
rescrip.*